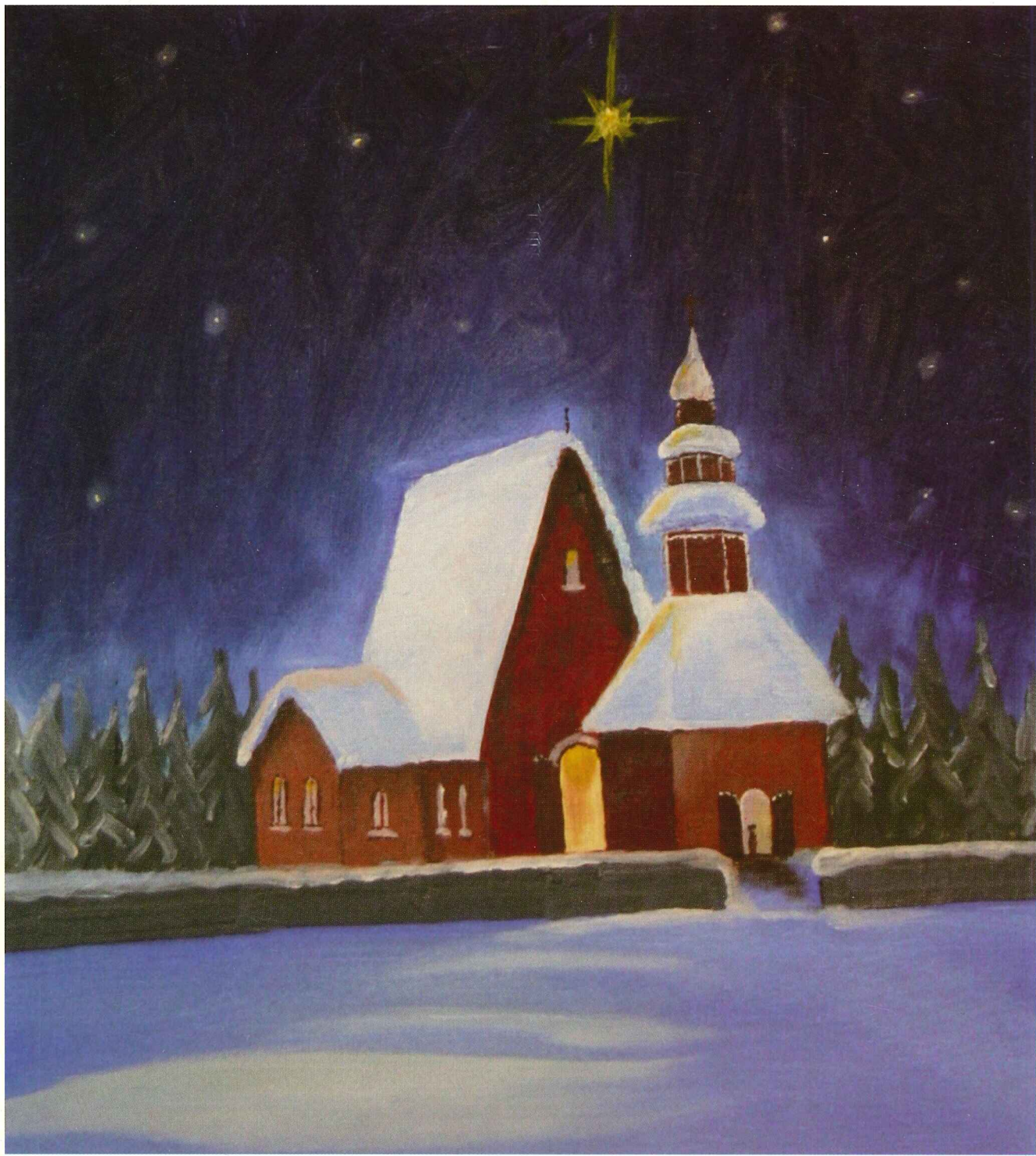

Tuusniemen Joulu 2009

Lukijalle.....	2
Valto Holopainen	
Joulurauhaa.....	3
Wille Riekkinen	
Kunnan kuulumisia.....	4
Viljo Tikkanen	
Miten tämä lehti alun perin syntyi?.....	5
Valto Holopainen	
Tiesitkö tämän Tuusniemestä.....	6
Lauri Happonen	
Hyvää sunnuntaipäivää.....	7
Vieno Ryytänen	
Siellä jossain.....	8
Antti Pitkänen	
Kuka on Marja-Leena Lempinen?.....	9
Valto Holopainen	
Hämyinen metsä.....	11
Onni Ryytänen	
Rikasta elämää.....	13
Valto Holopainen	
Tuusjärvi – sydämetään sykkivä sateliittikylä.....	14
Jaana & Janne Paananen	
Heiskanen pellossa.....	15
Matti T. Leppänen	
Kallis itsenäisyys.....	18
Pankki-Olli	
Kun Heimo perusti valokuvaaliikkeen.....	19
Heimo Turunen	
Riätälj Rissasen tarina.....	21
Pentti Taunun poika Rissanen	
Hätiset Savosta.....	23
Raimo Hätinä	
Jokainen ihminen on laulun arvoinen.....	24
Rauha Kekäläinen	
Vihtaniemi 1950-luvulla.....	27
Esa Ollikainen	
Tuusniemen kesä 2009.....	28
Rauha Kekäläinen	
Aaro.....	29
Valto Holopainen	
Tuusniemen joulun värikäs historia.....	32
Savon murteen ossoomista.....	36
Matti Ollikainen	
Kotipihlajalle.....	36
Aune Pykäläinen	
Harvinainen lintuvierailija Juurikkamäessä.....	37
Raili Pohjalainen	
Joululleni 2009.....	37
Matti T. Leppänen	
Konttimäen pommit.....	38
Hannu Smolander	
Koulutapaaminen.....	39
Aikojen takaa.....	39
Valto Holopainen	
Setä-Heikin kertomaa.....	40
Lassi Happonen	
Näkemyksiäni ja muistojani Saunaniemen koulun alkuajoilta vuosilta 1941–1947.....	41
Elina Lyytinen	
Matti – hiljainen pölimies.....	42
Olavi Nissinen	
Pyykkikone.....	44
Helvi Miettinen	
Hirven metsästysaikaan.....	44
Helvi Miettinen	
Puijonkisoissa vuonna 1953.....	45
Valto Holopainen	
Liisa Lyytikäisen muistelmia synnyinpitäjästään Tuusniemeltä.....	47

Lauri Vartiainen in memoriam.....	49
Martti Kähkönen	
Marjatta ja Olavi Holopainen ovat poissa.....	50
Anna-Liisa Happonen	
In memoriam Martti Heiskanen 1920–2009.....	51
Anna-Liisa Happonen	
Tuusniemen kirkonkylän alakoulun kuudesluokkalaisten ajatuksia.....	52
Marja Koistinen	
Toivotamme ystävillemme ja tuttavillemme.....	54
"Leijonaperheet"	
Joulutervehdys.....	55
Ilmoitukset.....	56

TUUSNIEMEN JOULU 2009

PÄÄTOIMITTAJA

Valto Holopainen

KANNEN kuva:

Timo Säisä (maalauk fiktiivinen, ei todellisuus pohjaa)

VALOKUVAT

Valto Holopainen, ellei toisin merkitty

JOULUTERVEHDYKSET

Anna-Liisa Happonen

ILMOITUKSET

Kari Puustinen	Seppo Miettinen
Pentti Auvinen	Olli-Pekka Hersio
Raimo Pääkkönen	Teuvo Voutilainen
Raimo Hätinä	

JULKAISIJAT

Tuusniemen Lions Club
Tuusniemen Kotiseutuyhdistys

PAINOPAikka

Kuopion Liikekirjapaino Oy

KIITOS

Tuusniemen Lions Club ja Tuusniemen Kotiseutuyhdistys kiittävät tämän lehden tukijoita, ilmoittajia, kirjoittajia, kuvittajia ja kaikkia lehden tekoon osallistuneita ja ennen kaikkea lukijoita. Tuusniemen Joulu julkaistu ainoastaan Teidän tuellanne. Lehden teosta mahdollisesti kertyneet varat tullaan käyttämään kotiseututyön ja nuorisoyhdistyksen harrastusten tukemiseen.

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA 2010
Terveisin:

Lukijalle

Tämän Tuusniemen Joulun ensimmäisen numeron julkaisemisesta on nyt sitten kulunut aikaa 20 vuotta Lehden syntyä muistellaan tässä lehdessä myöhemmin. Ajatukset tahtovat karata lehden alkuaikoihin ja myös matkan varrelle.

Olen pannut merkille, että lehden ilmestymistä on opittu jo odottamaan. Monille lehti sisältöineen tuo Joulua omalla tavallaan läheisemmäksi. Olette varmaankin panneet merkille, että lehti on tietoisesti pitänyt perinteellisen linjansa. Lehti muistuttaa vuodesta toiseen edellisiä lehtiä

Me on nähty hienojakin ja kalliille paperille painettuja lehtiä. Lehdet taitetaan nykyään niin, että kuvilla on suuri merkitys. Tekstiä on vähän. Kiireiset ihmiset kerkiävät katsella vain otsikoita ja kuvia. Myös mainokset tehdään katseen vangitsijoiksi. Niitä ei helposti erota mainoksiksi. Onhan meille sanottukin, että lehtemme näyttää vanhoilliselta. Leena Kononenkin kirjoitti eräässä Koillis-Savo lehdessä, että Tuusniemen Joulun tekijöittensä näköinen. Myös se että lehti on painettu koko ajan samassa kirjapainossa on auttanut lehden linjan säilyttämistä.

Sotiemme veteraanit, rintamamiehet ja naiset ovat pitäneet viimeksi kuluneina vuosikymmeninä yhteiskuntamme pyörät pyörimässä. Heihin on imeytynyt jo lapsuudessa vastuullisuus perheen ja läheisten lisäksi myös yhteiskunnasta.

Se vastuullisuus on näkynyt vahvasti myös tämänkin lehden teossa ja sisällössä. Koko lehden historian ajan ovat veteraanit Lauri Happonen Antti Pitkänen ja Onni Ryyänen kirjoittaneet lehden jokaiseen numeroon. Paljon ovat kirjoittaneet myös Rauha Kekäläinen ja edesmenneet Marjatta Holopainen, Kusti Poutiainen. Lauri Heiskanen ja Sanni Koponen. Monet muutkin veteraanit ovat olleet lehden kantavia voimia. Nekin jotka eivät ole itse kirjoittaneet ovat muistelleet ja antaneet haastatteluita juttuvinkkejä ja vakokuvia. Paljon on niitä tuusniemeläisiä, tuusniemellä syntyneitä tai tänne

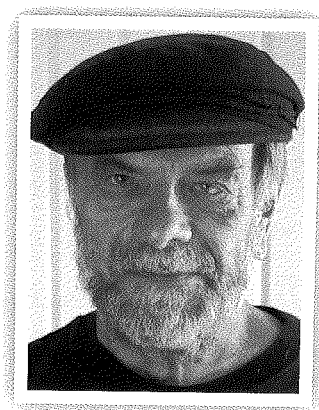
muuttaneita jotka ovat toimineet lehtemme avustajina. Mainittakoon vielä Otto Juutilainen, Viljo Räsänen, Liisa Rissanen Olavi Hakkarainen Anna-Liisa Happonen, Olavi Nissinen, Tuulikki Metsola, Tapio Räsänen ja Raija Pohjolainen Kuvittajina ovat ansioituneet Tuire Joutsen ja Tuovi Tiitinen. Kiitämme myös niitä, joiden nimeä ei ole mainittu. Tätä vuotta ja syksyäkin ovat julkisuudessa leimanneet vaalirahajupakka sikainfluenssa ja taloudellinen taantuma, jota ennen kutsuttiin lamaksi. Kes-
topuheenaiheita ovat olleet myös vanheneva väestö ja vanhusten huono kohtelu. Näitä kaikkia suuria juttuja kuunnella, lukiessa ja televisiota katsoessa kannattaa kuitenkin pitää jalat maassa ja ajatella myös omilla aivoillaan.

Liian päivittelyn sijaan kannattaa keskittyä siihen mille voimme itse jotakin tehdä. Jotakin me voimme tehdä tuusniemen ja se asukkaiden hyväksi. Tietämykseni mukaan tuusniemeläiset vanhuksetkin saavat parempaa kohtelua, kuin mitä voisi julkisuuden perusteella luulla. Muutenkin meillä asiat tuntuvat olevan ihan hyvällä mallilla.

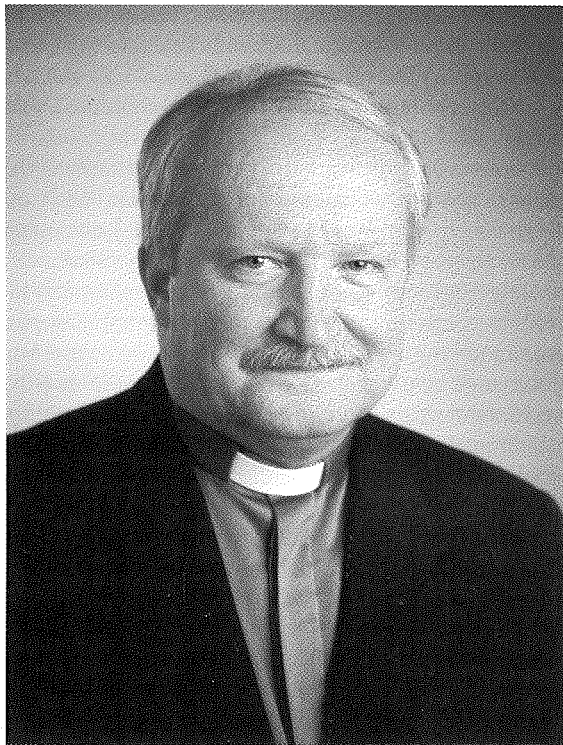
Näillä tuusniemeläismielisten ajatusten jälkeen lehti kiittää kaikkia hyvästä seurasta ja toivottaa:

**HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA!**

Valto Holopainen

Joulurauhaa!

Arvoisat tuusniemeläiset!

Moni muistaa Luukkaan jouluevankeliumin alkusanat: ”Siihen aikaan antoi keisari Augustus käskyn, että koko valtakunnassa oli toimitettava verollepano.” Tuo mahtikäsky sai aikaan sen, että Daavidin sukuun kuuluvien oli ilmoittauduttava veroluetteloihin ”kotikunnassaan” eli Juudean Betlehemissä. Niin myös Joosef lähti Galileasta, Nasaretin kaupungista ilmoittautumaan verovelvolliseksi yhdessä kihlattunsa Marian kanssa. Tuon matkan dra matiikkaan kuului, että Maria synnytti Betlehemissä esikoisensa, Jeesuksen. Tämä maailmanhistorian merkittävin hahmo syntyi vaatimattomiin oloihin, karjasuojassa. Se muistuttaa, että pyhä Jumala lähestyy meitä tehokaimmillaan arjen kautta ja sen keskellä. Juuri siellähän Jumalaa eniten tarvitaan. Juuri arkisen elämän keskellä kaipaamme tänäänkin rauhaa, toivoa, levollisuutta samoin kuin kiitosmieltä. Seuraus on, että siellä, missä Jumalan huolenpito huomataan ja siihen luotetaan, kirkuvat kiitosmieltä pursuavat joululaulut: ”Jumalan on kunnia korkeuksissa, maan päällä rauha ihmisillä, joita hän rakastaa.”

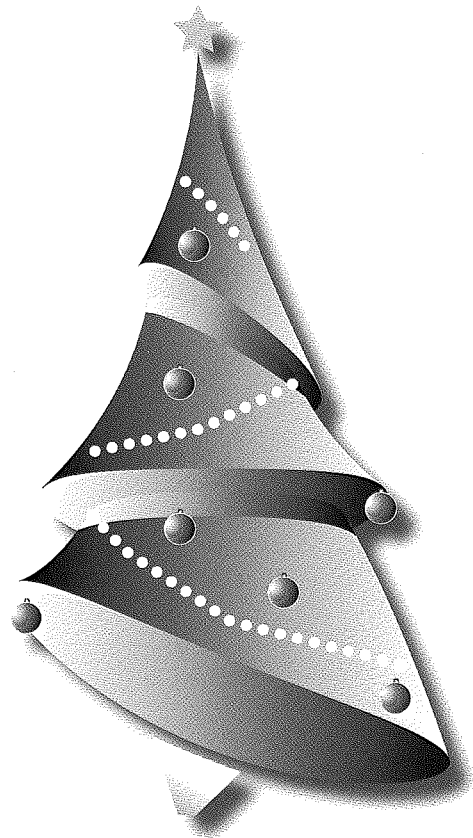
Kun te tuusniemeläiset tänä jouluna hiljennytte joulun viettoon, mielessänne saattaa väikkyä myös erään toisen keisarin mahtikäsky. Kyseessä oli Suomen Suurruhtinas Aleksanteri II:n ukaasi, jolla hän perusti Tuusniemen kunnan. Se aloitti toimintansa 1.1.1870, joten tulevana

vuonna saatte juhlia kunnan 140-vuotisjuhlia. Merkittävää oli, että tämä päätös tehtiin vastoin tuusniemeläisten tahtoa. Suurten nälkävuosien aikana 2.11.1867 väki oli näet päättänyt, ettei omaa kuntaa tarvita. Sen sijaan kirkkoa rakennettiin noinakin vuosina niin, että se voitiin ottaa käyttöön vuonna 1869. Tsaarin tahto ja päätös ryyditi joka tapauksessa kunnankin virittäytymistä tehtäviinsä. Nyt tuota itsenäisen kunnan historiaa voi jo juhlia menneitä kyäilemättä. Huomisesta emme tiedä.

Huomisen huolet saamme kuitenkin erityisesti nyt jouluna jättää mielestämme. Vanhassa tutussa joululaulusakin kehoitetaan, että ”arkihuolesi kaikki heitä”. Syynä tähän levollisuuteen on Vapahtajan syntymäjuhla. Kun joulurauha on sydämessä, on sitten juhluvuoden aikana hyvä miettiä ja hahmotella myös kotikunnan tulevia vaiheita. Tiedätte hyvin, että noihin suunnitelmiin tarvitaan järkeä, viisautta ja sitä erityistä näkökykyä ja olennaisten arvojen ymmärtämistä, jota yli 140 vuotta sitten juuri täällä Tuusniemellä osoitettiin.

**Joulurauhaa toivottaen,
teitä kaikkia lämmöllä ajatellen ja siunaten**

*Piispa
Wille Riekkinen*

Kunnan kuulumisia

Tätä kulunutta vuotta peilatesani tulee väkisinkin ensimmäisenä mieleeni maailmanlaajuinen lama, joka ei ole jättänyt myöskään Tuusniemen kuntataloutta koskettamatta. Tämän vuoden budjettia suunniteltaessa oltiin liian optimistisia verotulojen kasvun suhteen. Näyttääkin siltä, että verotulot jäävät n. 400 tuhatta euroa pienemmäksi mitä talousarviossa ennakoitiin.

Investointivauhti on kunnassamme ollut viime vuosina kiihvasta ja talletukset ovat hupenneet. Kunnan varat tällä hetkellä ovat kaikki kassatilillä, joten takavuosien korkotuloilla ei päästä kehumään. Investoinnit ovat panostusta tulevaisuuteen ja kuntalaisten viihtyisyyteen. Kaavoitus on edennyt Honkaniemen osalta päätökseen ja kunnallistekniikka valmistunut, samoin kuin tiet ko. alueelle. Tontit ovat myynnissä ja odottavat rakentajia. Myöskin Pahkasaloon kaavoitetaan lisää rakennustontteja niin vapaa-ajan asumiseen kuin myöskin omakotiasumiseen.

Virastotalon ympäristön ilme muuttui täysin uuden uljaan torin myötä. Torin virallisia avajaisia vietetään uuden vuoden yönä. Samalla aloitetaan Tuusniemen kunnan 140-vuotisjuhla vuosi. Kuntalaisille on tarjolla lohikeittoa, erilaista ohjelmaa ja näyttävä ilotulitus.

Kunnanhallitus on myöskin päättänyt sitoutua tarvittaessa toteuttamaan Laajakaista kaikille hankkeen jopa kokonaan ensi vuonna. Tähän varataan 600 tuhatta

euroa (kuntaosuus). Tulevien vuosien haasteena on viemäriverkon rakentaminen sivukylien keskuksiin. Näihin investointeihin joudumme ottamaan velkaa. Ne ajat ovat taaksejäänyttä elämää kun ”kehuttiin” kuntamme velatuutta.

Tämän vuoden alusta siirryimme perusterveyden huollon osalta osaksi Kuopion organisaatiota. Näyttäisi siltä, että kustannukset eivät olisi ainakaan kasvamassa ja pääsääntöisesti käyttäjät ovat olleet tyytyväisiä.

Mielestäni kuntamme ei pidä jäädä lepäämään laakereilleen, vaan on oltava aktiivinen osapuoli Kuopion suuntaan jos meinataan että tulevina vuosina olemme etujoukoissa neuvottelemassa Suur- Kuopioon liittymisestä. Olemme suuntamme valinneet ja sitä kohti on edettävä määrätietoisesti.

Joululaulun sanoin ”arkihuolesi kaikki heitä...” sanoin haluan toivottaa omasta ja kunnan puolesta rauhallista joulua kaikille lehden lukijoille. Toivon myöskin, että me vanhemmat pystyisimme luomaan jälkikasvullemme turvallisuuden tunteen ja tuomaan todellisen joulusanoman koteihimme.

*Viljo Tikkanen
valtuuston 2 varapuheenjohtaja*

Miten tämä lehti alun perin syntyi?

Reilut 20 – vuotta sitten kahdeksankymmentäluvun loppuvuosina oli paikkakunnalla, useissakin yhteyksissä puhetta oman lehden, Tuusniemen Joulun julkaisemisesta.

Joululehtiaatetta toi voimakkaasti esille myös Vilppulan Joulun päätoimittaja Pentti Rissanen. Tuusniemeläissyntyisenä hän tunsi hyvin meitä monia paikkakuntalaisia. Pentti oli puhunut lehdestä jo useita vuosia.. Vilppulassa joululehteä oli jo julkaistu 1960-luvulta saakka. Lehden perustaja oli Aino Korhosen opiskelukaveri kotiseutuneuvos Kaarina Pollari. Hän oli lähettänyt Ainolle myös Vilppulan Joulun. Me muutkin olimme aina saaneet lehden nähtäväksemme. Myös Pentti oli mennyt puhumaan siitä Ainolle. Aino otti yhteyttä muutamiin kulttuurihenkilöihin. Kokoonnuttiin sitten pienellä porukalla kunnantoimistolle.. Ilmapiiri oli innostunut. Jutun aiheita alkoi olla paljonkin. Kuka niistä sitten kirjoittaisi, siitä tulikin pulma?

Ensimmäinen toimituskunta muodostuikin ja siihen tulivat Aino Korhonen päätoimittajaksi ja jäseniksi Valto Holopainen, Marja-Leena Mäkelä, Raija Pohjolainen, Elina Junkkari, Pirkko Juntunen, Anna-Liisa Happonen, Pauli Räsänen, Seppo Hallman ja Sinikka Hakkarainen.

Julkaisijoiksi valittiin Tuusniemen Lions Club ja Tuusniemen Kotiseutuyhdistys. Varsinaisiksi ”työrukkasiksi” valikoituivat Aino Korhosen lisäksi Marja-Leena Mäkelä ja Sinikka Hakkarainen.

Sinikka oli Koillis-Savo – lehden Tuusniemen toimiston sirkeä hoitaja ja toimittaja. Silloin taitettiin lehti käsin, eli kuvat ja kirjoitukset leikattiin sakseilla ja soviteltiin lehden sivuille.. Kirjapainossa painetut kuvat ja tekstit piti sovittaa sivulle sopivan kokoisina paloina. Työ oli iso, varsinkin kun Sinikka ei meinannut millään hyväksyä omia töitään, vaan pani aina uusiksi ja uusiksi. Mainittakoon, että lehden synnyttäjät Aino ja Pentti ovat olleet lähes koko ajan lehtemme avustajia ja osallistuvat nytkin tämän muistelman laadintaan. Alkuperäisestä lehtitoimikunnasta on pois nukkuneet Pirkko Juntunen ja Pauli Räsänen

Kaikkina kuluneina vuosina lehteä ei jaksettu tehdä. Toinen lehtikin tehtiin vasta 1991.

Kuitenkin vuodesta 1997 lehti on julkaistu jokainen vuosi. Tuusniemen Joulu on siten vakiinnuttanut asemansa Tuusniemellä ja saanut aina enempi ja enempi lukijoita. Sitä todistaa lehden painosmäärä. Alkujaan 500 kappaaleen painoksesta saattoi jäädä 100 lehteä tähteeksi. Viime vuoden painoksesta mikä oli 800 kpl, jäi tähteeksi parikymmentä lehteä.

Tätä lehteä onkin sitten painettu peräti 900 kappaletta. Suomen Kotiseutuliitosta olen saanut tietää, että Tuusniemen kokoisella paikkakunnalla ei tällaista kotiseutujulkaisua kannata painattaa, kuin korkeintaan 500 kappaletta.

Valto Holopainen

Marja-Leena Mäkelä ja Sinikka Hakkarainen ovat taittamassa ensimmäistä Tuusniemen Joulua vuonna 1989 Aino Korhosen luona.

Tiesitkö tämän Tuusniemestä?

Saattaa olla, että tämä on monelle lukjalle tuttua juttua. Onhan Tuusniemestä kirjallista tietoa monessakin teoksessa, myös Tuusniemen Pitäjän kirjassa.. Siinä artikkelin pohjana on opettaja, Yrjö A. Pitkäsen, Petäismäen Yrjön kirjoittama teksti v. 1972 julkaistussa ”Kotiseutuni Savo” teksessä. Ehkäpä kertaus ei silti ole pahitteeksi. Varsinkin kun Tuusniemi kuntana yltyä vuoden 2009 päättyessä 140 vuoden ikään. Sinänsä Tuusniemi on ollut olemassa jo ennen tuota ajanjakoakin.

Kunnan perustamisesta ja vestöstä

Kunnan perustamisajaksi katsotaan kuitenkin aika jolloin kunnallislautakunta, eli kunnanhallitus aloitti toimintansa. Yhtenä perustamispäivänä voitaisiin myös pitää 11.1.1781, jolloin Ruotsi-Suomen kuningas Kustaa III on antanut päätöksen Tuusniemen Kappeliseurakunnan perustamisesta. Sen jälkeen seurakunta on hoitanut kunnalliset asiat 88 vuoden ajan. Alue kuului silloin Kuopion pitäjään.

Perustamista edeltävät vuodet 1866-1868 ovat olleet katovuosia. Oli suuret nälkävuodet ja huonon ravintotilanteen heikentämässä väestössä riehui isorokko ja punatauti. Ne veivät hautaan lähes tuhat kunnan asukasta.

Kunnallislautakunta valittiin siihen aikaan kuntakoukussa. äänivalta oli sitä suurempi mitä enemmän oli esim karjaa, tai manttaalia. Ensimmäisiä tehtäviä kunnallislautakunnalla oli parantaa köyhien ja ns. kylän lopulaisten asemaa. Keinot olivat vähissä, huutokaupalla edullisimman tarjouksen tehneillä. Sieltä ajoilta on lähtöisin myös huutolaispoika- sanonta.

Köyhiä vanhuksia ja vaivaisia sijoitettiin perheisiin ruotu ja istukas järjestelmällä. Tämä järjestelmä päättyi vaivaistalon (kunnalliskodin) perustamiseen vuonna 1897.

Kansan sivistystasoa ryhdyttiin parantamaan

Ensimmäinen kansakoulu perustettiin kirkonkylään vuonna 1875. Enimmillään kouluja oli 1950 luvun lopulla. kaikkiaan 22 koulua. Silloin ei ollut vielä autokuljetuksia. Näistä on nyt sitten lakkautettua 20 koulua.. Nyt on koulut vain kirkonkylässä ja Tuusjärvellä.

Teollisuus ja talouselämä

Talouselämä on kunnan 140 vuoden toiminta-aikana mennyt suurin eteenpäin suurin harppauksin. 1800-luvun lopulla ja vielä 1900- luvun alkupuolella loivavustus ja torpparijärjestelmä oli yleistä.

Torpparivapautuslaki mahdollisti pientilojen muodostumisen. Asutuskassajärjestelmä tuki uusien asuntojen rakentamista. Toisen maailmansodan jälkeen maanhankintalaki vauhditti rakennustoimintaa. Kunta osti 1920 luvun alussa Turula-tilan kirkonkylästä, josta jaettiin noin 40.

Palstaa maata tarvitseville

Työssäkäyntiä vauhditti Varistaipaleen kanavan valmistuminen vuonna 1912, jolloin Juojärven – Kaavinjärven alueelta pystyttiin toimittamaan puuta Saimaan vesistön puuteollisuudelle.

Halkojen menekki oli suurta. Olihan halko tärkein energiamuoto juna- ja laivaliikenteessä, sekä myös kaupunkien lämmittämisessä.

Myöskin teollistaminen eteni. Outokumpukin heijastui Tuusniemelle. Myös Paakkilan louhos työllisti toista sataa henkeä.. Meijeri ja sen yhteydessä oleva saha ja mylly aloittivat myös toimintansa. Yksityisiä sahoja oli jo 1890 luvulla mm Tuusniemen saha Turulan rannassa.

Näistä on hyviä selostuksia Tuusniemen Pitäjän kirjassa. Sieltä löytyy myös tiedot Tuusniemen asukasluvuista. Suurimmillaan se on ollut 1800- luvun lopulla, noin. 7 500 asukasta. Siihen aikaan osia Riistavedestä ja Vehmersalmesta kuuluivat vielä Tuusniemen kuntaan. Uudelleen Tuusniemen väkiluku nousi vuoden 1950 jälkeen, jolloin siirtoväki ja sodan jälkeiset suuret ikäluokat kasvattivat väkilukua. Nythän meitä on vajaa 3000.

Tässä muutamia ”tähtien välejä” 140 vuotiaasta kunnastamme, joka luonnonkauniina, monimuotoisena ja aluenimistöstään rikkaana seutuna on tarjonnut asuinpaikan niin täällä syntyneille, kuin myös tänne muuttaneille ”Tuusniemen Oikeille immeisille”

Lauri Happonen

Tuusniemen kehittyminen jatkuu. Vuonna 2009 rakennettiin uusi tori.

Hyvää syntymäpäivää!

Vieno Ryynäsen tervetuliaispuhe miehelleen Onnille ja syntymäpäivävieraille Tuusniemen Seurakuntatalolla 18.10.2009

Hyvää sunnuntaipäivää!

Tervetuloa kaikki vieraat, sukulaiset ja ystävät viettämään tätä iltapäivää juhlan merkeissä.

Toivon, että saisimme vietettyä kotoisen lämpimän tunnelman. Vuodet vierii, aika niit ei peitä, ne palaa jälleen unten muistoin teitä.

Taaksepäin elämässä minäkin nyt palaan tässä pienessä tarinassa, jonka kerron Onnista syntymäpäiväänsä viettävästä veteraanista.

Onni syntyi Pohjois-Karjalassa Polvijärven

Lipasvaaran kylän laidalla sijaitsevalla Repokankaalla 19.10.1919. Synnytyshuoneena ja sairaalana toimi vanha savusauna. Sauna oli edellisenä päivänä lämmitetty ja hoidettu siihen kuntoon, että vauva voi tulla. Valon lähteenä oli myrskylyhty ja pärevalkea. Riikka-mummo oli hyvin taitava pärevalon käyttäjä. Puapona, eli lapsen päästäjänä toimi naapurin emäntä. Kirkolle oli matkaa yli 20 kilometriä, eikä silloin ollut edes puhelintakaan, millä olisi apua pyytänyt. Hevonen ja kiesikärrit olivat ainoat kulkuvälineet.

Onni on syntynyt sunnuntailapiseksi

Hänellä on ollut hyvät haltijat ja enkelit suojanaan elämän taipaleella. Näinhän sunnuntailapsesta sanottiin.

Lapsuus oli minun käsitykseni mukaan suhteellisen onnellista aikaa. Leikkiajan jälkeen tuli koulut, ensiksi viikkokoulu, eli kierokoulu. Sitä oli talviaikaan muutamia viikkoja. Siellä opeteltiin tekemään puustaimia ja numeroita. Opeteltiin tavaamaan ja rihvelikynällä kivitaulun palaselle ynnäämään.

Pyhäkoulu oli hyvin tärkeä, sitä piti Lipaksen Junnu. Hän oli hyvin uskonnollinen ja kasvatti lapsia synnin tuntoon. Pyhäkoulua oli joka toinen sunnuntai ja sitä kesti reilusti pari tuntia, Onnin mielestä puoli päivää.

Tuli se sitten oikea koulukin, jota kesti neljä vuotta, se oli supistettua kansakoulua. Koulumatka oli pitkä eli 6 kilometriä. Koulun ohella oli kalareissut ja muukin riistan pyynti oli mielessä. Joskus Onnilla oli koulumatkalla jopa haulikko mukana. Tosin matkan varrella johonkin puskaan piilotettuna.

Sota-aika

Mutta sitten tuli vuosi 1939. Alkoi se vuosia kestänyt sota-aika. Onnikin elämässä se kesti melkein 5 pitkä vuotta, eivätkä ne vuodet helppoja olleet. Siellä syntyi sekin paljon puhuttu veljeshenki.

Vaikeat olot sitoivat heidät tiukasti yhteen. Sielläkin oli hyvät enkelit mukana. Onni palasi ulkoisesti ehjänä, vain pieni naarmu muistonaan.. Sisäisiä naarmuja emme

näe, niitähän on varmasti jokaisella sodassa olleella.

Sodan jälkeen seurasi hiljaisuuden aika, jälleen rakentamisen kiireinen vaihe, joka vei kaiken energiamme pitkäksi aikaa. Sitten seurasi aika jolloin veteraanit alkoivat purkaa muistojaan, kokemuksia keskenään. Seurasi kovia keskityksiä, sulutuksia ja motituksia. Luotia lensi niin tiuhaan tahtiin, että oli joskus vaikea olla samassa kahvipöydässä.

Nyt on tullut testamentin tekovaihe, muistista tulee asioita, joita aiemmin ei ole kerrottu. Tarvittaisiin kuuntelijoita, nuoria ihmisiä, ehkä heille olisi paljon annettavaa ja elämän kokemusta tämänkin päivän ihmisille.

Vapaa-aika, eläkkeelläoloaika

Nyt on tullut testamentin tekovaihe, muistista tulee asioita, joita aiemmin ei ole kerrottu. Tarvittaisiin kuuntelijoita, nuoria ihmisiä, ehkä heille olisi paljon annettavaa ja elämän kokemusta tämänkin päivän ihmisille.

Olen koettanut lukea Onnin sielunelämää ja pukea lauseiksi muutamia olettamuksia, jotka liittyvät hänen eräelämään ja viihtymiseen luonnon parissa, erikoisesti Kuusamon mökillä. ”Pöckelöniemi on minun piilopiirtini jossa riisuudun vähitellen kaikista mieleni pakkopaidoista, kiireen pyörteestä, maailman loputtomista murheista, eri suuntiin repivistä ajatuksista. Tähän karkaan etsimään itseäni hiljaisuuteen, jossa Joutsenen ääni soi mollisävelissä ja Kuukkeli kosiskelee morsiantaan. Tämä on minulle paranemisen paikka. Syvällä on vaisto, joka saa lähtemään virikepommitusta pakoön, pakenemaan hiljaisuuteen ja yksinäisyyteen, jotta voisi kuulla sitä mikä muuten on korviltä salattu.

Oman sydämen ääntä, luonnon vahvaa sykettä. Luonnossa ihminen asetetaan oikeisiin mittasuhteisiin, pieneksi osaksi muuta luomakuntaa”.

Sodan vuosi raskas, mutta mielenkiintoinen elämän matka tähän asti.

62 vuotta vierellä kulkenut puoliso

Siellä jossain

Olin jatkosodan aikana kaksi vuotta vallatun Itä-Karjalan alueella. Osan niistä vuosista olin vartijana sotavankileirillä. Leiri oli pieni, siellä oli noin 100 miestä. Kaikki antautuneita Neuvostoliiton armeijan sotilaita. Leiri sijaitsi Vaasenin joen varrella, aivan Syvärinjoen tunnumassa. Rintamalinjat eivät olleet kaukana, sillä vihollisen raskas tykistö ampui aivan meidän ylitse.

Kysymyksessä oli työleiri. Vankien työnä oli lastata soraa rautatievaunuihin.

Meidän pioneerien tehtävänä oli valvoa työn kulkua ja samalla vastata vartioinnista. Olen jälkeinpäin ajattellut että vangit lienee jossakin luokiteltu luottovangeiksi, sillä vartiointi varsinkin työmaalla oli pitkälti sen uskon varassa että vangit eivät lähde mihinkään.

Työ oli normitettu tiettyä miesryhmää kohti. Riuskimmat miehet selvisivät nopeammin ja heille jäi enemmän vapaa-aikaa. Vapaa-aikanaan vangit tekivät oikein taidokkaita käsitöitä. Syvärin aseman kautta kulki paljon lomalle meneviä suomalaissotilaita, ja heille käsityöt olivat haluttuja kotiin viemisiä. Me vartijat käytiin vankien puolesta vaihtamassa käsityöt leipään, tupakkaan ja rahaan. Kaupanteko oli kiellettyä, mutta kertaakaan siihen ei puututtu.

Seuraava tapaus on jäänyt leiriltä mieleen. Tuohi oli kesällä kysyttyä tarveainetta laukkujen tekoon, mutta tuohet oli haettava metsästä. Käsky kuului, että vartiomies saa vapaa-aikanaan ottaa kaksi vankia metsään avuksi tuohia hakemaan. Kun koivikot olivat Vaanisenjoen takana, niin käytännössä veneen kantavuus määräsi montako miestä metsään pääsi. Kun päästiin toiselle rannalle niin vangit hävisivät metsään, ja tulivat sitten takaisin kun olivat saaneet tarpeeksi materiaalia.

Kerran sattui että työstä palaavasta ryhmästä puuttui kaksi miestä. Jostakin tuli sotapoliisi jälkikoiran kanssa ja meidät määrättiin partioon. Koira vei meitä aivan vastakkaiseen suuntaan kuin miehet olivat lähteneet. Niinpä sotapoliisin työ ei tuottanut tulosta. Lopulta junamiehet ottivat karkurit kiinni kun he olivat lähteneet ylittämään rataa. Vangit olivat avojaloin ja kovasti peiloissaan. Kuulusteluissa he sanoivat että tarkoitus oli mennä Laatokan rannalle Viteleeseen laittamaan peruna maahan.

Karkurit saivat rangaistukseksi 20 raipaniskua. Pyöveli määrättiin heidän omasta joukostaan. Tehtävä lankesi Pietarista kotoisin olevalle Pekalle jonka sanottiin olevan mustalainen. Pekka teki perusteellista työtä ja hakkasi maanmiehiään koivuкеpillä ihan olan takaa. Ajattelin siinä että jos täältä joskus pois pääsevät niin eivät ehkä Pekkaa kovin hyvällä muistele.

Meillä oli siellä leirillä päällikkönä Pohjanmaalta kotoisin oleva luutnantti Väinö Salo. Me oltiin Väinön kanssa hyvät kaverit. Kun pioneeripataljoona vuosikymmenien kuluttua kokoontui, sanoin Väinölle että sen selkäsaunan olisit saanut jättää määräämättä. Silloin

Väinö kertoi, että kysymyksessä oli kaikkein pienin rangaistus minkä hän saattoi määrätä.

Syksyllä leiri purettiin ja vangit siirrettiin Petroskoista Syvärille menevän radan varteen. Siellä työmaana oli soran lastaaminen rautatietyömaata varten.

Joulukuussa meidän komennusmiesten käskettiin palata omiin yksikköihimme.

Sen jälkeen en vangeista enää kuullut.

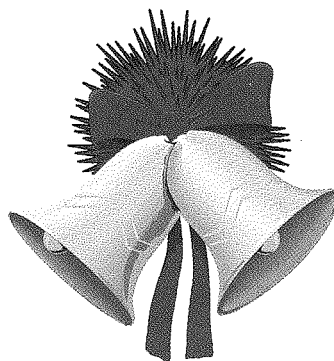
Tapahtumarikkaat muistot kuitenkin jäivät.

Paakkilassa 2. marraskuuta 2009

Antti Pitkänen

Pioneerit Vaasenin joen varrella. Kuvassa edessä Onni Ryytänen, hänen vasemmalla puolella kirjoittaja. Molemmat on helppo kuvasta tunnistaa.

Kuka on Marja-Leena Lempinen?

Kaikki Tuusniemeläiset tietenkin tietävät kuka on Marja-Leena Lempinen. Hän on kirjoittamisen lisäksi osallistunut moniin yleisötilaisuuksiin ja käyttänyt niissä puheenvuoroja, useinkin hieman epäsovinnaisia. Päättäjiäkin hän on monesti "häirinnyt" hankalan tuntuksilla kysymyksillä ja mielipiteillä. Suosittukin hän on sitä todistaa mm se että Tuusniemeläiset ovat valinneet hänet "Tuusniemen Oikeeks Immeiseks". Mutta kysytäänpä häneltä itseltään. Tehdään siis haastattelu.

Kysymys: Mistä sinä olet kotoisin?

Joskus tuntuu, etten ole oikein mistään kotoisin, kun olen asunut niin monessa paikassa. Sillä tavalla syntyy tällaisia juurettomia häiriköitä, jotka näkevät asiat tavallisuudesta poikkeavasta näkökulmasta ja ovat kiukkuisia kuin ampiainen "yksisilmäisille" nurkkapatriooteille.

Olen syntynyt Viitasaarella, asunut kuusitoista vuotta Keiteleellä ja käynyt yhden vuoden Kuopion aseman kouluakin, asunut siis myös Kuopiossa. Helsingissäkin asuin puoli vuotta, mistä koukkasin Kosulaan Minna Canthin perillisten myymälään kauppa-apulaiseksi.

Näillä meriiteillä Tuusniemellä valitaan ihminen Oikeeks Immeiseks.

Kysymys: Mikä on varhain muistosi lapsuudesta?

Varhaisin lapsuusmuistoni sijoittuu jonnekin kolmen vuoden paikkeille. Äitini on sen aikoinaan sinne ajoittanut.

Istuin vällyjen alla hevosen reessä tulossa Viitasaarelta kotiin Keiteleelle. Olimme olleet kyläilemässä mummolassa ja eno saatteli meitä omalla hevosellaan kotiin. Oli kevättalvi, satoi suuria pehmeitä lumihiuksia, puut taipuivat lumisina tien yli. Talitintti lauloi, talvinen maisema oli kaunis ja minulla turvallinen olo äidin ja enon

lähellä. Muistan jopa hevosen hajun! Se on eräs onnellinen hetki lapsuudesta.

Kysymys: Ketkä olivat sinun vanhempasi ja mitä he ovat tehneet?

Isäni oli Veikko Grönholm ja äitini Hilja Tarvainen, molemmat syntyperäisiä viitasaarelaisia. Isä oli kauppias ja äiti hoiteli kotia isän varhaiseen kuolemaan saakka.

Kysymys: Onko sinulla sisaruksia ja kirjoittavatko he?

Minulla on ollut kolme veljeä. Kaksi heistä on jo kuollut. Kukaan heistä ei kirjoittanut, mutta keskimäinen veljeni oli taitava piirtäjä. Hän lauloi myös hyvin ja soitti mandoliinia, haitaria ja kitaraa.

Kysymys: Milloin tulit Tuusniemelle ja mitä silloin tapahtui?

Tulin Tuusniemelle v. 1967 Minna Canthin Kosulan kauppaan töihin. Kauppa loppui, mutta minä jäin. Muutinkin tien toiselle puolelle Lempisen Arvolle puolisoiksi.

Kysymys: Oletko asunut koko ajan Tuusniemen Kosulassa?

Olen asunut Kosulassa pian 43 vuotta.

Kysymys: Eikös Kosula ole hieman niin kuin syrjäkylä?

Suattaa olla ja suattaa olla olematakki. Riippuu siitä mistä näkökulmasta asiita tarkastellaan.

Kysymys: Mikä Kosulassa on parasta ja mikä pahinta?

Kosulassa parasta on luonto ja upeat etelätuusniemeläiset maisemat, sekä savolaisen väkkyrät ihmiset, joitten kanssa eläessä ei olo käy yksitoikkoiseksi. Taiteilija niät sen tarvii tietyn ristiriitaisuuden voidakseen luoda uutta, ja sitä puolta täältä tarvittaessa löytyy. Joku voisi nähdä tuon viimeksi mainitun seikan pahana, mutta minulle se on voimavara!

Kysymys: Milloin ensi kerran päätit että sinusta tulee kirjailija ja milloin sitten tuli?

Olen sepitellyt tarinoita lapsesta saakka, jo ennen kuin osasi edes kirjoittaa. Kirjoittamaan opittuani olin innokas harrastajakirjoittaja. Olen sanonut isälleni jo viisivuotiaana, että haluan olla isona sellainen ihminen joka kirjoittaa kirjoja. Isä luki minulle paljon ja siitä syntyi tuo ajatus. Ensimmäinen kirjani on julkaistu v. 1974, siitä se alkoi.

Kysymys? Onko kirjailijan ammatti hyvä homma?

Ainakin minulle on. Teen juuri sitä työtä mitä olen aina halunnutkin.

Kysymys: Onko sinulla kavereita toisissa kirjailijoissa, vai ovatko he kilpailijoita?

En koe kollegoita kilpailijoina. Tiedän millaista työtä tämä on, eikä siinä ole mitään syytä muita kadehtia. Minulla on muutamia hyviä kirjailijaystäviä. Jotkut heistä ovat siirtyneet jo "tuonilmasiin", läheisimpinä heistä kuopiolainen Elina Karjalainen ja joensuulainen Ulla-Mari Kellomäki.

Kysymys: Kirjoitatko joka päivä?

Kesällä lepään ja kerään uusia aiheita, kalastelen Kivijärvellä, marjastan ja sienestän, tapailen ystäviä ja olen vaan. Kirjoittaminen alkaa syys-lokakuussa ja sitä kestää toukokuun alkuun asti.

Kysymys: Luetko toisten kirjoja ja onko sinulla ihannekirjailijaa?

Luen toisten kirjoja. Muutamia lempikirjailijoita minulla myös on mm. Mika Waltari, Gabriel Garcia Marquez, Astrid Lindgren, Roald Dahl...

Kysymys: Ovatko jotkut ihmiset tunnistanneet itsensä kirjoistasi ja ovatko suuttuneet?

Ainahan joku on tunnistavinaan itsensä ja joku lienee suuttunutkin, mutta minusta se kertoo kyllä enemmän siitä, että kirjailija on osunut jossain kohtaa tekstissään lähelle kipeää totuutta."Se koira älähtää ...

Kysymys: Oletko huomannut, että jotkut pelkäävät sinun kirjoittava heistä?

Silloin tällöin joku sanoo että: "Ethän sitten vaan kirjoita tästä?" Kirjantekijän materiaalia on kyllä koko maailma kaikkine kiemuroineen, mutta harvoin kirjoitan kenestäkään aivan sellaisenaan. On mukava vähän sekoitella asioita.

Kysymys: Mikä on ympärilläsi olevassa luonnossa parasta ja mikä pahinta?

Parasta ympärilläni olevassa luonnossa on luonto itse, kun vaan jaksan muistaa, että olen ihmisenä itsekin vain yksi mitätön mönkijä Telluksen pinnalla. Pahinta on sitten se, että aika monelta ihmiseltä tuo edellä kerrottu asia on päässyt unohtumaan ja seuraukset kyllä näkyvät kaikkialla luonnossa.

Kysymys: Mikä on lempiruokasi?

Kaikki hyvin tehdyt herkulliset ruoat, niihin kuuluu myös potattikukko.

Tämä haastattelu tehtiin syyskuussa 2009. Laitetaan tähän jatkoksi ja lehtemme lukijoillekin muistiin Marja-Leenan palkinnot ja tuotanto. (Lähde <http://www.wsoy.fi>)

Palkinnot:

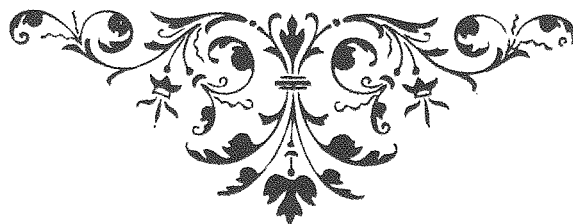
Martti Merenmaan stipendi 1975
Kuopion taiteilijaseuran kirjallisuuden Minna-patsas 1976
Tuusniemen kunnan kannustusstipendi 1996
Topelius-palkintoehdokkuus 1996
Savonia - palkintoehdokas 2005
Topelius palkintoehdokkuus 2006
Finlandia Junior -palkintoehdokas 2008
Topelius palkintoehdokas 2008
Savonia palkintoehdokas 2009

Tuotanto:

Tsuppari, Otava 1974
Juhannusmorsian, Otava 1975
Elämisen ehdot, Otava 1976
Pasi-Petterin talviloma, Kustannuskiila 1982
Pasi-Petteri ja postimerkkivaras, Kustannuskiila 1986
Pasi-Petteri ja näytelmäkerholaiset, Kustannuskiila 1987
Pasi-Petteri ja vanhan moskeijan kisät, Kustannuskiila 1988
Pasi-Petteri ja saaren vanki, Kustannuskiila 1989
Näköalapaikka maalla, WSOY 1991
Haukkaprinssi, Otava 1994
Kerubin hymy, Otava 1996
Pohjantähden valtakunta, Otava 1998
Vieraana erätulilla, Oma kustanne 1999
Mustan suden aika, WSOY 2000
Jääympyrä, WSOY 2004
Romunokka ja Romppainen, Idun 2005
Mustaa lunta, WSOY 2008
Punainen Lumme, WSOY 2008

Muu toiminta:

Vesannon maaseutuseuran 100-vuotisjuhlakirja 2002
Kuvataide/ satunäyttely Häähäkki yhdessä kuvataiteilija Heli Tiitisen kanssa Tuusniemellä 2001
Lahden kaupungin teatterissa kirjan Pasi-Petteri ja saaren vanki pohjalta tehty Sirkus Zambinan sirkusnäytelmä "Pikku- Petterin meriseikkailu Syyskausi 2002 Kevätkausi 2003
Lehtipakinoita Savon Sanomissa vuosina 1988 - 1999
Muita lehtijuttuja eri lehdissä ja edelleen
Käännökset:
Nuortenkirja Mustan Suden aika, ilmestyi ruotsiksi 2003
Romunokka ja Romppainen, ilmestyi ruotsiksi 2007

Hämyinen metsä

Yläköalueiden puuvanhusten olemus kertoo ankeista kasvuolosuhteista.

Hiihdän Vaattajanvaaran rinnettä ylös, tunnen tarvetta pysähtyä ja puhalttaa. Vanhan ukon kinttuihin ja käsivarsiin tämä jyrkänne käy. Suksi lipsahtaa alamäkeen taakse, ja se on, kuin isku vähiä voimia vastaan. On hiihdettävä sik sakkia, päästäkseen jyrkännettä ylös.

Olen monina vuosina aiemminkin ponnistellut ylös tätä samaa rinnettä, milloin marjoja, riistan perässä. Joskus olen tämän vaivan nähnyt ilman tarkoitusta, katsellut vain metsän ihmeitä ja keitettyäni metsäkahvit, palannut pois täynnä tyytyväisyyttä.

Nyt ei ole marjastusaika, eikä ole metsästysasetakaan mukani. Repusani on kamera ja kahvinkeittovälineet.

Olen vaaran laella. Pyyhin lumen kaatuneen puun päältä ja taitan havuja alleni, ennen kuin istahdan. Katselen rinnettä alas tulosuuntaani. Puolitoista vuota siitä on aikaa, kun tästä samasta paikasta katsellessani silmiäni eteen paljastui kullankeltainen lakkasuo. Maailma tuntui olevan kohdallaan, kun kumarruin ottamaan ensimmäisiä marjoja mättäältä. Koilliskairalle tyypillinen rinnesuo on näyttänyt "hedelmällisyytensä". Hyvää mieltä ja elämän täyttymystä tunsin palatessani iltopäivällä rinnettä alas. Varoen kannettava täysi sankko horjutti tasapainoa vaikeakulkuisessa maastossa.

Nyt on lakkasuo lumivaipan peitossa. Levähdettyäni, nousen suksilleni ja jatkan matkaa etelärinteellä. Häiriin-

tynyt riekkotokka lehahtaa ilmaan, päästään häiritsijälleen kovaaäänisen metakan.

Pysähdyn vanhaan metsään, missä ei näy ihmiskäden jälkiä. Maassa makaavat puut ovat kaatuneet vanhuutaan. Monien päällä on sammalmatto ja nyt vaaksan veran lunta. Pystymäntyjen kilpikaarna ja lattapää latvus kertovat metsän korkeasta iästä. Pituuskasvunsa päättäneiden kuusivanhusten oksilla roikkuu vihreän harmaat naava kasvustot. Tuo vanhojen puiden loiseläjä, luppo niin kuin täällä pohjoisessa nimitetään, on näyttävä koriste ikälopulle puulle ja koko metsälle. Se on myöskin tärkeä talviravinto poroille ja metsäpeuroille. Reilusti miehen korkuinen maaton muurahaiskeko kuusenhavujen katveessa, on kuin tehty tätä metsää varten. Olisi siinä kontiolla oiva pesäpaikka. Saan katsella tässä metsässä villin luonnon aikaansaannoksia. Täällä on kaksilatvaisia haarapuita, lumitaakkojen painosta latvansa menettäneitä, vääriä ja kierorunkoisia, ikänsä toisten puristuksessa, elintilan puutteesta riukukokoon jääneitä. Harvakseltaan pystyssä töröttävät tervaskannot ovat kuin muistomerkit maatonneista ja mullaksi muuttuneista mäntyjättiläisistä.

Olen kiertänyt melkoisen lenkin tässä etäisessä erämaassa. Autiomaata tämä metsä ei ole, vaan täällä on omat asukkaansa. Lumella näkyvä jälkien kertoo, että

Ahmat vaeltavat asumattomissa erämaisissa. Harvoin tuo erakko eksyy ihmisten asuinalueille.

täällä asuu ja viihtyy lähes kaikki näillä korkeuksilla esiintyvät nisäkkäät. Kanalinnutkin ovat taaperrelleett talvisilla töppösillään omat jälkensä. Tikkojen ja monien muiden täällä talvehtivien ”käyntikortit” näkyvät ruokintapaikalla. Täällä ei ole kololinnuillakaan pulaa pesäpuista. Suurta arvontoa nauttivan liito-oravankin papanat saavat maatua tutkimatta, sillä tuskinpa tänne helsinkiläiset herraspojat vaivautuu tulemaan.

Näyttävä nuotioni loistaa ja säteilee hyväilevää lämpöään. Kahviveden sulattaminen lumesta vie oman aikansa, vaikka vihainen liekki nuolee pannun kylkeä. Tervastulilla nokisessa pannussa keitetyn kahvin mukkea maku ei synny kahvinkeittimessä. Hörppiessäni kuumaa kahvia, tunnen saavani sisäistä lämpöä. Leipäkin maistuu ja tuoksahtaa leivältä. Tunnen olevani mieleni maisemissa.

Kohentelen hehkuvaa hiillosta. Pilviseltä taivaalta leijaillee harvakseltaan kevyitä lumihiutaleita. Metsä pukeutuu jouluksi juhla-asuunsa. Ohut sumu on laskeutunut metsän sisään, joka lisää metsän mystisyyttä. Ihailen. Mikä täällä kiehtoo, näkymätönkö? Ihminen voi joulun alla etsiä oikeaa Joulua. Joulurauhaa.

Selvyyden saaminen saattaa olla vaikeaa, jos ei tiedä, mistä tulisi etsiä. Tällaisesta metsästäkin voisi etsiä. Tuntuu, kuin täällä olisi lähellä luojaansa. Voisi täältä löytää oikean Joulunkin, hartaamman joulun, kuin joulua myyvästä hälisevästä tavaratalosta, ihmismassojen tungoksessa.

Lisään tervaspilkkeitä hiillokselle. Pilkeistä irtoavat öljyt ja tervat leimahtavat iloisesti liekkiin. Ympärilläni vallitsee hiljaisuus. Nauti liekin lämmöstä. Sakeneva sumu lyhentää näkyvyyttä jolloin metsä ja puut näyttävät saavan yhä useampia ihmeellisiä muotoja. Tunnen olevani irti meluavasta maailmasta. Täällä on hyvä hiljentyä, ruokkia sieluaan kaikilla niillä kulttuurin kahleita karttavalle metsäsuomalaiselle.

Nuotioni hiillos on taas hiipumassa, mutta en lisää enää puita. ”Hartauspäiväni” on päättymässä.

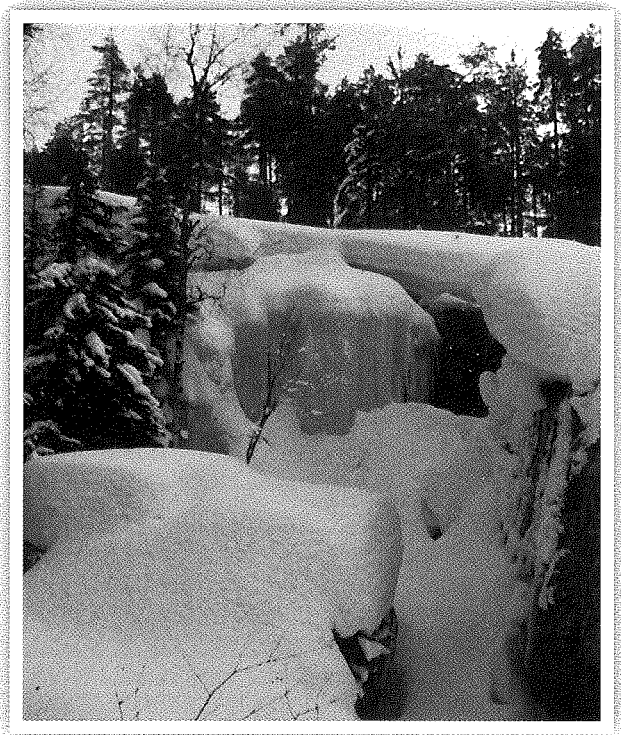
Metsästäjät ovat riistamailleen julistaneet yleisen Joulurauhan. Toivotan henkilökohtaisesti Joulurauhaa kaikille tämän metsän asukkaille. Myöskin sille valtiovallan erityissuojelua, ympärivuotista rauhoitusta, nauttivalle

kanahaukalle, joka lakka-aikana heinäkuulla tappoi täällä koppelon. Poikaset jäivät orpoina harhailemaan vaille emonsa suojelevia siipiä.

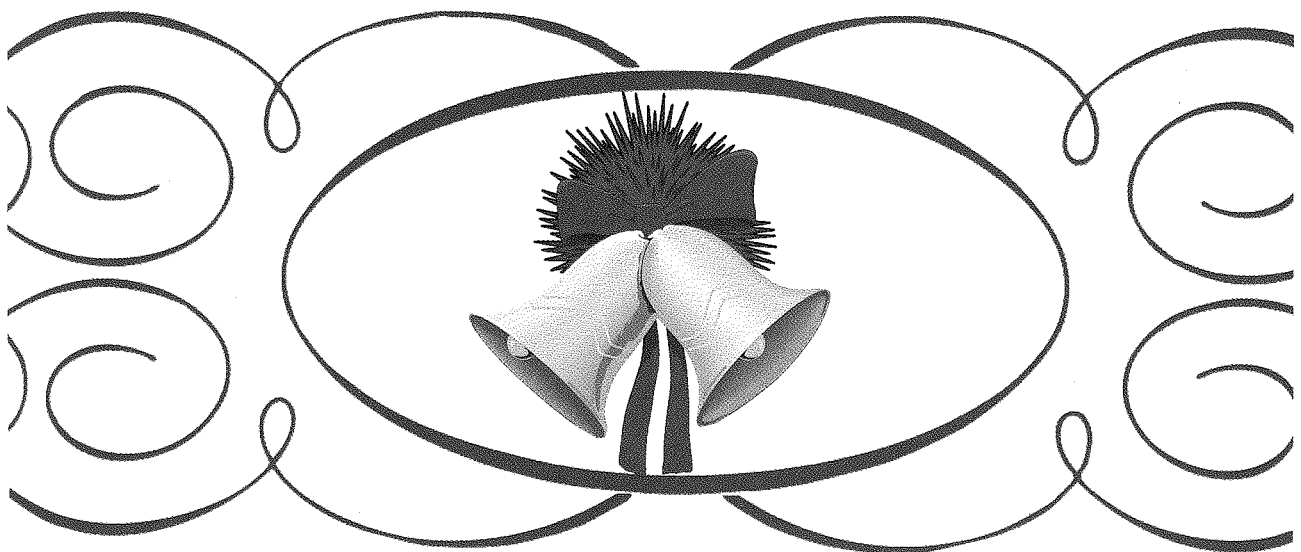
Pakkaan kahvivehkeeni reppuun ja lähden verkkaisesti hiihtämän Vaattajavaaran, noin 350 metriä korkean ylängön ylitse kohti autoni pysäköintipaikkaa. Mieleni ”reppu” on täynnä tyytyväisyyttä ja joulumieltä.

Hyvää mieltä ja Joulurauhaa toivotan kaikille tämän lehden lukijoille.

Onni Ryynänen

Luminen metsä antaa asukkailleen hyvän suojan niin petoja, kuin pakkastakin vastaan.

Rikasta elämää

Tuusniemen kirkonkylän keskustassa seisoo jämäkän näköinen tiilinen kerrostalo. Talossa on useita kerroksia. Katutasossa on pari liikehuoneistoakin. Talossa asuvat muiden lisäksi myös Armas ja Helli Långström. Ovat asuneetkin jo peräti 5 vuotta.

Tällaisessa kerrostalossa on tietysti kaikki nykyajan mukavuudet. Näin ei Armaan ja Hellin asumissa asunnoissa ole aina ollut.

Armas on syntynyt Akonpohjaan. Isä Oskarilla oli Konttimäessä Koulun takana maapaikka, sitten sota-aikana asuttiin Loukeisellakin ja Ohtaanniemellä.

Helli oli ollut vielä pieni tyttö, kun Armas oli hänet tuntenut. Alun perin Helli on kotoisin Raahesta, mutta syntyi Alapitkältä. Kuitenkin he varsinaisesti seurustelmielessä tapasivat Joensuun markkinoilla. Nyt he ovat olleet naimisissa jo 50 vuotta.

Asuinpaikat ovat vaihtuneet

Kaavilla asuttiin Syväläpurolla, Kaatrasella ja Retusessa. Polvijärvellä asuttiin 1960 luvulla, josta sitten tultiin Tuusniemelle. Armas osti mökin Kulajoelta. Sen jalestä omistettiin Mikonniemen läheltä ns. Marin mökki, siihen tehtiin iso remonttikin. Kulajoelta tultiin Op:n Rivitaloon, ja edelleen muutettiin Veljestaloon, Omakotitaloon Keskitielle, Russenlahdentiellä omakotitaloon, Hyväriläntien Rivitaloon ja sitten nykyiseen taloon. Tuusniemellä asuttiin myös Paakkilassa ja vuokralla 1972 Työväentalolla, jota vaille kaikki asunnot olivat omia. Johtaja Nissinen oli sanonutkin että ”te olette ostaneet kohta koko kylän”.

Etelän reissunkin Armaan perhe teki 1980 luvulla. Asuttiin Hyvinkäällä, Karkkilassa ja Heinolassa.

Sielläkin oli hyvä asua, mutta veri vaan veti takaisin Tuusniemelle.

Surua ja murhetta

Hellin ja Armaan elämässä on ollut myös tavallista enempi surua ja murhetta. Kulajoella asuessa Ruokosen hukkuu seitsemän vanha poika Rainer. Hän oli saanut muutamaa päivää aikaisemmin naapurilta Pitkäsen Jussilla polkupyörän ja ollut siitä hyvin ylpeä. Ovaskaisen työt olivat olleet uimassa. Rainer oli ajanut pyörällä rantaan, hypännyt järveen ja sinne jäänyt. Hän olisi sinä syksynä mennyt kouluun. Seppo niminen poika oli muuttanut perheineen Tukholmaan. Siellä Seppo ammuttiin omaan kotiinsa. Väkivaltaiset onnettomuudet jatkuivat kun alle 40 vuotias Veija surmattiin 1998 Outokummussa. Ruman teon teki aivan sivullinen narkomaani, jota Veija ei ollut edes tuntenut. Kaikkiaan lapsia on ollut seitsemän. Elossa ovatkin vielä Pirjo, Valde, Aila ja Harri.

Hevoskaupalla on eletty

Armashin on tehnyt paljon hevoskauppoja, niin kuin isänsäkin. Entisinä aikoina oli paljon savotoita ja kyntötoita, joihin tarvittiin hevosia. Monesti tultiin kysymäänkin hevosta ja pyydettiin etsimään tarvittavaa hevosta. Nykyään työt on koneellistettu ja työhevosilla ei enää ole käyttöä.

Armas omisti Mahti-Mies oriin. Se oli kova juoksemaan. Matti Nissinen ohjasi sitä raveissa, voittojakin tuli.

Sitten kun Mahti-Mies myytiin ei ole tullut enää käytyä raveissakaan.

Hyviä naapureita ja ihmisiä

Armas ja Helli kiittelevät hyviä naapureita ja ihmisiä Tuusniemellä niin kuin muuallakin ”Jos on hankala toisille, niin elämä tulee hankalaksi itellekin”. muistuttaa Helli

Tänä päivänä

Nykyään Helli ja Armas elelevät hiljaisesti kerrostalo – osakekeessaan. Leena käypi aina siistimässä paikkoja. Helli kertoo, että Armaalla meinaa kuulo ja muisti huonota ja itellä silmänpohjan rappeuma on vienyt näön toisesta silmästä. Muutenhan tässä menee hyvin ja ollaan tyytyväisiä. Ollaan uskossa ja käydään läheisessä helluntaitemppelissä.

Valto Holopainen

Armas ja Helli kotonaan lokakuussa 2009

Kuvassa vasemmalta: Ida Hagert, Helli Hagert, Oskari Långström (Armaan isä). Edessä: Armas 6-vuotiaana. Armaan äiti Elli istumassa ja siskot Hilja, Fanni, Hulda. Kuva: Armas Långströmin kokoelmasta.

Tuusjärvi – sydämeltään sykkivä sateliittikylä

Tässä hiljattain Valto Holopainen, yhteistyökumppanini Kehittämisyhdistys Kalkakukko ry:stä, kysyi minulta ”miten olette viihtyneet Tuusniemellä?” ”Erittäin hyvin - sijainti on loistava Joensuun ja Kuopion keskivälissä ja vieläpä lähellä Rissalan lentoasemaa. Lisäksi Tuusjärvi on sopivan aktiivinen kylä maaseudulla” vastasin.

Asun mieheni ja kahden koiran kanssa pientä maatilaa Honkajärven rannalla. Maatilan löytyminen alkukesästä täältä Tuusjärveltä oli meille loistava mahdollisuus, sillä olimme usean vuoden ajan haaveilleet ja suunnitelleet muuttoa takaisin Savoan. Tuusniemi on meille entuudestaan tuttu kesäviettopaikkana, ja juhlittiinpa vajaa kymmenen vuotta sitten hääjuhlaamme kauniissa luonnonläheisessä Viitakossa, Viitamaässä Tuusjärvellä.

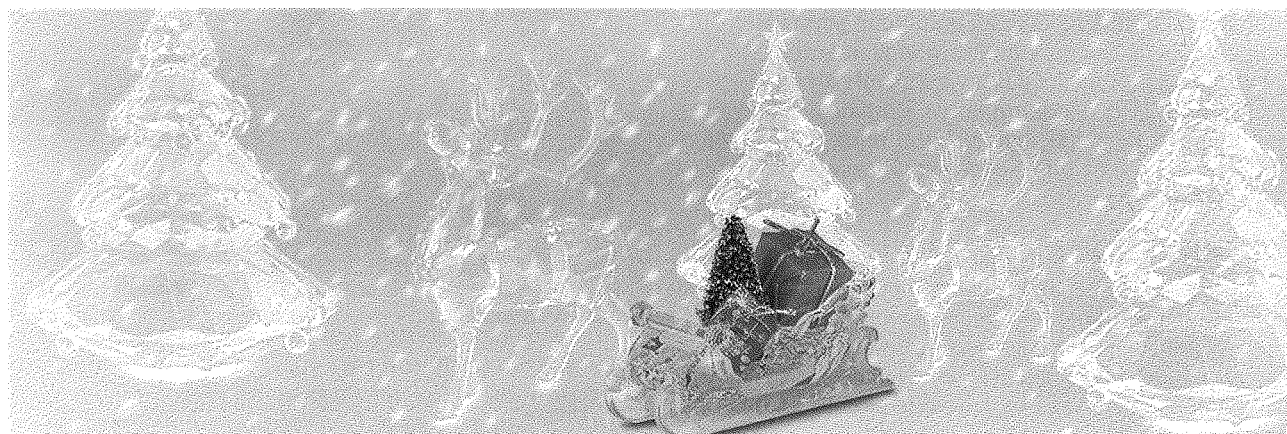
Kuopiossa kaupunkilaistytönä kasvaneena minulle oli hyvin varhain selvää, että isona haluan tehdä töitä maaseudulla ja maaseudun hyväksi. Arvostamme molemmat erittäin paljon maaseudun monialaista yrittäjyyttä ja suomalaista ruoantuotantoa. Käytännössä se tarkoittaa meille sitä, että ostanne niin paljon kuin mahdollista paikallisia tuotteita ja palveluita, jolloin osaltamme vaikuttamme lähialueen elinvoimaisuuteen. Kauniit maatalojen pihapiirit, hyvin hoidetut peltomaisemat ja laiduntavat lehmät tai hevoset ovat tärkeitä maaseudun elementtejä, joita ei tulisi kadottaa. Tulevaisuudessa tärkeää on myös kehittää uusia palvelumuotoja ja tietoliikenneyhteyksiä sekä ylläpitää kunnollista tieverkostoa maaseudulla.

Tuusjärvellä naapurit ovat auttavaisia, kyläläiset tuttavallisia ja tarvittaessa talkoohenkeäkin löytyy. Maaseudun kesäaamussa mukavinta on se kun saa kenenkään ihmetelemättä lähteä yöpaitasillaan metsään käyskentelemään tai järvelle soutelemaan. Vielä auringon laskun jälkeenkin voi naapureiden häiriintymättä oman pihan navetan ylisillä lauleskella karaokena ”kun mä sinut kohtasin oli ilta ihanin, linnut lauloi ja kimmelsi taivaan kuu”.

Talven ja lumen tuloakin odottelemme innolla – pääsemme kokeilemaan kylämme lomittajalta käytettynä ostettua lumilinkoa. Kuinkahan entisiltä kaupunkilaisilta onnistuu pitämään lyhyt tien pätkä avoimena omin voimin? Vuoden uurstuksen jälkeen voi nauttia joulun tunnelmaa vihdoinkin omassa tuvassa, kynttilät pirtin pöydällä ja leivinuunissa kinkku sekä totta kai kauranjyviä pikkulinnuille. Joulusaunan lämpö ja juhannuksena taitettu vasta saa kummasti lihaket ja mielen rentoutumaan.

Toivotamme naapureille, kyläläisille ja tuusniemeläisille sydämellistä joulua ja onnea uudelle vuodelle 2010!

Jaana & Janne Paananen, Tuusjärvi

Heiskanen pellossa: Tukkapöllyä ja minttupastilleja

Muistelukertomus. Eletään 1950-luvun alkua Kaislaniemessä, Hietajärven pohjoispään rantatöyräällä.

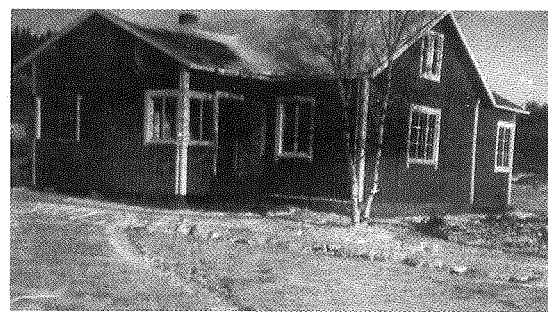
En minä sitä lehmää sen takia Heiskaseksi nimitellyt, että nyt rovastia pilkata olisin tahtonut. Ei. Kysymys oli ihan muusta. Kirjo sen nimi oli, mutta kun siinä nimessä oli se ärrä ja minun ärrä oli vielä kateissa, niin kuin aikuiset sen sanoivat. ”Jaa, jaa. Pojalta on ärrä vielä kateissa. Lie jäänyt jalan alle. Sanopas: Ärrän kierrän orren ympäri”. Ja sitten nauroivat, mokomat, kun toinen yritti. Martta-täti neuvoi minua olemaan välittämättä naurajista. ”Kyllä se ärrä vielä löytyy. Sitä täytyy vuan sinun ahkerasti ehtiä.” Sanoi tuo täti, jolla oli käydessään aina jotain tuomisia kirkonkylältä, missä hän oli piikomassa apteekkarilla. Martta oli ihan oikea täti, kun hän oli serkkuni Markun isän ja minun isäni sisko, vanhapiika, sanottiin. Mutta siitä sanasta Martta ei tykännyt, eikä sitä sanaa hänen kuultensa ääneen sanottu. ”Mistä sitä etitään?” kysyi Markku tädiltään. Marttaa nauratti: ”No, katelkee rappujen alta, närreen juuresta, terrvasen tynnyrrin vierestä ja sarkaojien rreunamilta. Harrmoon hirren raosta. Kyllä se jostain niistä löytyy.” Siitä nauramisesta minä ymmärsin, ettei se täti tosissaan ollut. Olinhan minä vuoden serkkuani vanhempi, kuuntelin tarkasti kaikki aikuisten jutut ja tiesin, mikä oli skoiijia ja mikä ei. Se skoiijaaminen oli sitä, että narrattiin. Täti oli joskus kertonut. Se apteekin väki oli herrasväkeä ja siellä puhuttiin ruotsiakin. Sieltä Martta tuon skoiijaamisenkin oli oppinut.

Se Kirjo ostettiin hiehona pappilasta, siltä rovasti Heiskaselta. Olin minä sen rovastin nähnyt. Joulukirkossa, missä hän saarnasi siinä pöntössä. Se saarna kesti pitkään. Minua nukutti. Melkein unohdin sen kynttilän vaihtamisen, kun silmät meinasivat mennä väkisin kiinni. Kirkon suntio oli laittanut kynttilöitä parven kaiteelle ja Hätisen Eemeli kiersi sytyttämässä ne juuri ennen kuin kirkonmenot alkoivat. Sanoi vielä parvella eturivissä istuville, jotta nämä katsoisivat vähän niitä kynttilöitä, jotta eivät valu tai savuta. ”Vahi sinäkii tuota, kun istut just siinä kohalla”, sanoi tuo vanha mies minulle. Kyllä minä Eemelin tiesin kun oli heillä kylässäkin käyty. ”Siinä onnii sulla tärkeä työ” isä sanoi. Minä istuin isän vieressä ja vahdin tarkkaan sitä kynttilää. Äitikin siinä oli ja lauloi virret kovaa ja kirkkaalla äänellä. Kirkkoon oli tultu aikaisin, oli pimeää vielä ja kirkossa kylmä kun tultiin, mutta minua lakkausi palelemasta vähitellen. Eemelillä oli monta virkaa Hän soitti kirkonkellojakin ja polki urkupalkeita kun lukkari soitti. Siellä parvella oli urkujen takana polkimet seinässä ja minä katselin kun Eemeli seisoi niillä polkimilla, piti käsin kiinni semmoisesta tangosta, joka oli siinä samalla seinällä ihan sitä varten ja alkoi polkea rauhalliseen tahtiin aina vähän ennen kuin urut alkoivat pauhata. Kai minä vähän nukuinkin, kun siihen heräsin, että pappi siellä alttarilla alkoi laulaa kovalla äänellä. ”Heerra oolkoon teidän kaanssaannee”. Säpsähdin hereille ja se kynttilä paloi

huonosti, korkealla liekillä ja siitä lähti savua! ”Se savuttaa” minä melkein kiljaisin. ”Hyssi!”, sanoi äiti ja kastoi sormea ja peukaloa kielellään ja sammutti sormillaan sen kynttilän. Sitten hän katkaisi peukalon kynnellä sormea vasten sen kynttilän sydämen lyhyemmäksi ja sytytti sen kynttilän uudelleen toisella kynttilällä. Eikä siitä minun kynttilävahdissa nukkumistani mitään vahinkoa tullut. Eikä se rovastikaan sitä nukkumista yhtään huomannut.

Kun se Kirjo tuotiin meille, minä mietin sitä rovastia, että kirkossakohan, siinä isossa salissa se niitä lehmä piti, kun en minä mistään pappilan navetasta tiennyt. Tai kirkon muissa huoneissa, sakastissa tai eteisessä. Ja sitä minä kanssa mietin, että eikö ne sen lehmät pelänneet sitä rovastia, kun se niin musta oli, se musta puku päällä. Kyllä meidän lehmät pelkäisivät. Pelkäisiväthän ne mustaa sateenvarjoakin. Juoksivat laiturilla karkuun kun Martta-täti yritti sateenvarjon kanssa mennä niitä kaulalle taputtelemaan ja leuan alta rapsuttamaan. Muuten ne tykkäsi ja ihan kuunteli, kun joku niitä vaikka harjalla suki.

Se oli semmoinen kahden perheen talo ja aikuiset puhuivat, että se oli jakamaton tila, jota veljekset perheineen viljelivät, kumpikin omaa puoliskoaan. Markku asui samassa talossa kuin minäkin. Seinän takana. Meillä oli

Kuva: Matti T. Leppänen

”Se oli semmoinen kahden perheen talo”

tupa ja kamari ja Markun puolella tupia ja kaksi kamaria. Vintillä oli kaksi huonetta ja toisessa asui Hilda-mummo ja toista huonetta käytti Martta-täti silloin kun ei ollut apteekilla piikomassa. Mummo se ensiksi sanoi, että ”Taitaa olla aitomus tuo Heiskanen. Ja kova puskemaan”. Se uusi lehmä yritti heti ensiksi puskea meidän Omenaa, joka lehmistä paras lypsämään oli. Omenalla oli kello kaulassa ja se kulki aina muiden lehmien edellä kun niitä laitumelle vietiin. ”Laitetaan sille Heiskasellekin kello niin ettei sen ainakaan sen päällisiä kateuksissaan Omenaa puske”, sanoi äiti. Ja laittoi kanssa. Mutta siitä loukkaantui Omena eikä tullut sinä iltana toisten mukana navetalle lypsettäväksi, vaan se piti hakemalla hakea ja houkutella. ”Vai on se niin mustankippee tuosta kellokkaan virasta. Otetaan kello Heiskaselta pois, jotta ei Omena herke lypsämästä”. Ne lehmät päästettiin lypsyn ajak-

si navettaan sisälle, ja Markun ja minun työnä oli avata ja sulkea ovia ja veräjiä. Laitumen puolelta tullessaan lehmät kulkivat navettaladon läpi ja sitä meidän piti kanssa vahtia, etteivät ne siinä ladossa ryntäilleet ympäriinsä vaan menivät jonossa suoraan navetan ovelle ja sisään. Lypsyn jälkeen ne ajettiin navetasta ulos ja laitumelle takaisin. Sisään ne tulivat mielellään ja konstailematta, mutta ulos ne piti ajamalla ajaa.

Se oli kumma juttu, kun sitä Kirjoa eivät pidelleet mitkään aidat. Se puski nurin monta metriä semmoista puisia aita, jota pisteaidaksi sanottiin. Ja meni ruispeltoon orasta syömään, toiset lehmät tulivat samasta aukosta perässä. "Että löysikin lahon kohan tuosta aijjasta", isä ihmetteli ja laittoi aitaan uudet pystypuut, kun ensin oli kovalla juoksemisella saatu ne lehmät ajettua pois rukiista ja laitumelle takaisin. Piikkilanka-aidastakin se Kirjo osasi mennä läpi. Se puski niskallaan sitä lankaa, niin että aitalolppa nousi maasta irti ja meni langan ali. Toiset eivät tulleet perästä kun se tolppa putosi takaisin ja aita jäi ehyeksi. Huojui vain vähän kun aitapylväs tai useampikin oli irti maasta. Minun isäni ja Markun isä jouduivat laittamaan ne aitalolpat syvempään ja tiukemmin

ihän niiden kanssa vaan vähän etempänä. Kun lehmät tulivat navetan luo iltalypsyä varten, mistähän ne kellonkin tiesivät, kun ihan itse osasivat tulla, niin Vappu tuli kanssa ja odotti lypsyn ajan siinä navetan takana laitumen puolella. Se päähän pureminen sattui talvella kun Vappu oli tallissa. Sillä oli semmoinen puinen, jaloilla varustettu laatikko, laudoista tehty, josta se söi. Sille annettiin siihen heinää ja semmoista silputuista kauranoljista ja jauhoista ja vedestä tehtyä sekoitusta. Appeeksi sitä sanottiin. Vettä se Vappu joi aina koko sankollisen kerrallaan. Kun kaivovesi oli talvella kylmää, niin se sanko piti ottaa aina illalla täyteen ja vasta aamulla annettiin se vesi kun se oli lämmennyt. Ja illalla Vappu joi siitä ämpäristä, joka oli aamulla otettu sulamaan. Kerran, yhtenä aamuna talvella minä olin isän kanssa tallilla syöttämässä Vappua. Se apekaukalo oli melkein tyhjä jo, isä oli kaivolla vettä nostamassa ja minä katselin kun Vappu söi. Sinne kaukalon nurkkiin jäi sitä syötävää vielä, kun Vappu ei yltänyt ihan niin pitkälle. Minä otin jonkun lyhyen kepin ja menin sillä raaputtamaan niitä apekaukalon nurkkia ja siirtämään sinne jäänyttä rehua keskemälle, jotta Vappu yltäisi syödä. Se kai luuli, että minä

Kuva: Matti tapani Leppänen

Kirjoittaja sitä ärrää etsimässä. "Harrmoon hirrren rraosta" sen piti lyötyä.

maahan kiinni. Äiti torui sitä Kirjoa leikillään ja sanoi vielä Omenallekin, että etkö sinäkään saa mitään kuria tuohon tulokkaaseen.

Sen minä vielä kerron, ennen kuin siitä tukkapöllystä puhun, joka me Markun kanssa sen papilta ostetun lehmän takia saatiin, kun minua puri hevonen. Ja päähän vielä. Se Vappu oli ihan kiltti ja rauhallinen hevonen. Minä olin monta kertaa mennyt sen mahan ali toiselle puolelle, eikä se kertaakaan potkaissut. Laitumella se oli aina siellä missä lehmätkin, kulki niiden mukana, mutta ei

yritän viedä häneltä eväät ja tarttui hampaillaan minua päästä. Se piti minua hetken aikaa kiinni, enkä minä voinut tehdä mitään. Onneksi minulla oli karvahattu päässä ja se jäi Vapun hampaisiin ja minä pääsin irti. Minä juoksin ulos ja huusin isälle, että "Vappu syö minun hatun!". Taisi siinä itkukin päästä. Isä tuli hätiin ja se hattu löytyi Vapun etujalkojen vierestä lattialta. Mentiin sisälle tupaan ja minun päätäni tutkittiin öljylampun alla, että josko olisi siitä vikaa löytynyt. Ei löytynyt, ei ainakaan vielä silloin. Eikä öljytuijun valossa. Nyt yli viisikymmentä vuot-

ta myöhemmin jotakin vikaa varmaan alkaa näkyä. Kun on paremmat valot.

Oli tapana siinä talossa joka kesä, loppukesällä elokuussa tai sitten jo juhannuksena, seurat pitää. Juhannus-seurat tai eloseurat. Niistä oli kuulutettu oikein kirkossa-kin, pappi tuli ja kanttori tuli ja ihmisiä paljon. Väkeä tuli omalta kylältä, kirkonkylästä ja muualtakin. Pappi puhui ja joskus joku maallikkosaarnaajakin, veisattiin välillä ja sitten taas oli puhe. Ennen niitä seuroja talossa oli siivottu ja leivottu monta päivää. Lattioita kuurattu, ikkunat pesty, puhtaasti matot laitettu. Talon naiset, joita Martta ja mummo mukaan lukien oli neljä, tuon kaiken tekivät, mutta oli siinä touhussa mukana vielä Helsingin Työne-täti joka myös isän sisko oli ja sieltä Helsingistä lomalle joka kesä kotitaloonsa tuli. Kuulin kun rannassa joku vieras nainen selitti toiselle, kun ei tiennyt minun kuuntelevan, että ”Tyynen rahoista nämä tarjoomukset maksetaan, se on rikas kun ei perhettäkään oo. Se se noita pappeja tänne hyysää. Ei näitä ilman Tyynen piijettäis.” Nauroivat vielä päälle kun nousivat rantapolkua saunalta ylös taloon. Minä olin saunan eteisessä, kun piti käydä sieltä jotakin hakemassa. En minä missään piilossa ollut, mutta enpä halunnut heti näyttäytyäkään. Kahvia ja pullaa tarjottiin seuroissa aina alussa ja sitten vielä lopussakin. Väki tuli osa maata myöten järveä kiertäen jalan tai polkupyörillä, joku hevosellakin, osa taas veneillä, talo kun on aivan rannassa ja kirkonkylästäkin pääsee sinne veneellä. Papilla oli auto, jolla hän tuli kirkonkylästä järven kapeimmalle kohdalle, missä venevalkama oli, ja minne meiltä aina soudettiin kun vastakkaiselle rannalle asiaa oli. Taloon asti ei autolla päässyt kun tie oli huono. Pappia oltiin vastassa veneellä. Sillä kertaa se oli se nuorempi pappi Nevala joka tuli rouvansa kanssa ja isä kävi hakemassa heidät veneellä yli. Kun joku muukin tuli siitä kautta, saatettiin tarvita useampiakin soutumatkoja sen salmen yli. Veneitä oli kaksi omaa ja joskus joku lainavenekin tai joku kirkonkylältä soutaneista lähti hakemaan salmen takana vastarannalla vilkuttajaa.

Ne olivat eloseurat sinä vuonna. Oli elokuun ensimmäinen tai toinen sunnuntai, iltopäivää jo. Seuraväki oli saanut kahvia, piirakoita ja pullaa. Oli siinä pöydässä pikkuleipiäkin. ”Sen seitsemää sorttia”, sanoi joku Penkejä nostettiin tupaan keskilattialle ja tuoleja tuotiin muista huoneista. Pastori Nevala katseli Raamattuaan. Etsi sieltä sopivaa lukua alkuun, vaikka kyllä ne papit sen kirjan ulkoa osaavat, kun se kuuluu virkaan, se, että on osattava ulkoa. Olin minä kinkereilläkin ollut ja siellä nähnyt ja kuullut. Pääosa seuraväestä istui jo paikoillaan. Me pojat, Markku ja minä ja pari vierasta poikaa, joiden nimiä minä en tiennyt juostiin ulos. Minä olin napannut pöydästä vielä keksit mieheen. ”Onko teillä vasikoita?” kysyi se toinen vieras poika. Olihan niitä, navetan takana aitauksessa kaksikin. Markkun kanssa lähdeittiin näyt-

tämään. Juostiin kilpaa sinne navetalle. Ja silloin me nähtiin se. Kirjo-lehmä oli tullut taas aidasta läpi pellon puolelle ja oli sotkemassa sitä samaa ruispeltoa, jota silloin alkukesästäkin. Nyt vain ruis oli jo pitkää ja tähkät nuokuivat painavina. Kohta alkaisi rukiin leikkuu. ”Äkkiä nyt. Pitää mennä sanomaan”, minä sanoin ja me pojat rynnähtiin takaisin taloa kohti. Seuraväki tapaili jo virttä kun me neljä hengästynyttä poikaa tömisteltiin eteisen läpi ja ilmestytettiin kynnykselle.

Laulu katkesi kuin leikaten kun minä huusin vauhtia ovenpieliin jarruttaen: ”Heiskanen on pellossa! Tulukee ajamaan.” Seurasi typertynyt hiljaisuus. Kaikki katsoivat ovelle. Nyt ne eivät käsittä, minä hoksasin. ”Se on lehmä se Heiskanen”, minä täydensin. Vielä hiljaisuutta muuttaman hengenvedon verran. Sitten räjähti. Joku naisista pyrskähti ensin, taisi olla se papin rouva ja kohta kaikki nauroivat täyteen ääneen. Naiset hihittivät, miehet hohottivat ja Hätisen Eemeli hakkasi kämmeniä polviinsa. Nevala oli ihan punainen naamaltaan ja yritti olla vakava, mutta eihän siitä mitään tullut. Nauroi siinä kun muutkin. Työne-täti ilmestyi paikalle, tarrasi meitä molempia tukkaan ja juoksutti eteiseen. ”Hävetä saa teidän takianne silmät päästään”, hän sähisi vihasena. Minä en ymmärtänyt lainkaan, mitä pahaa me oli tehty. Päinvastoin. Tuotiin heti sanaa, kun nähtiin, että vahinkoa oli syntymässä. Isä lähti puolijuoksua ulos. Muutama nuorempi mies seurasi ja Heiskanen sai kokea elämänsä nopeimman palautuksen aitaukseen takaisin. Naapuritalon nuori isäntä Topi juoksi sen kiinni ja korvasta taluttaen toi samalle aukolle, minkä lehmä oli aitaan tehnyt. Se oli puskenut ylemmän piikkilangan tolpasti irti ja kävellyt sen ja alemman langan yli pellon puolelle. Isä painoi molemmat langat maahan ja Kirjo talutettiin miehissä siitä samasta kohdasta tarhan puolelle aita. Tolpat ja piikkilangat pantiin paikoilleen ja sitten mentiin seuratupaan takaisin. Siellä äiti selitti vieraille, että Kirjo oli pappilasta ostettu ja että se ei tahtonut pysyä aitauksissa. Veisuuta jatkettiin ja meidän täytyi Markkun kanssa istua Tyynen vieressä koko pitkän seremonian ajan, mikä oli ihan väärin kun me se ruispelto oli pelastettu lehmän sorkkien tallaamaksi joutumasta. Minä mietin koko ajan sitä Heiskasta, että millä minä sille kostan. Tyhmä elukka. Syötän sille nokkosia tai jotain. Seurat päättyivät ja minä ja Markku saatiin valkoisia minttupastilleja siltä pastorin rouvalta. Hän oli oikein ystävällinen, mutta se minua ihmetytti, miksi häntä nauratti aina kun meihin poikiin päin katsoi. Se kostaminenkin unohtui, tekemättä se jäi. Tuli se rukiinleikkuu ja muuta tärkeää tekemistä. Hyvä lypsylehmä se Heiskanen silti oli vaikka siinä aitomuksen tai aiturin vikaa olikin. Minäkin löysin kohta sen ärrän ja sanoin ihan oikein, että ”rrruis” ja ”Kirrrjo”. ”Se ärrä olikin vain kielen alla piilossa”, sanoi Martta. Taisi skojata taas.

Kallis itsenäisyys

Kaikissa kotikunnissani Säyneisessä, Sonkajärvellä ja Tuusniemellä on karua maata, jota on raivattu kovalla työllä. Tunnen iloa siitä, kun työhöni kuului aineellisen tuen välittämistä uurastaneille. Vuonna 1961 otetussa kuvassa veljeni Väinö ja Juho pellolla, jolla olen kokenut lapsuuden riemun ja nuorukaiselta vaaditun työn. Tuon pellon monta kertaa kyntänyt isäni kulki varhaisena aamuna kuusi vuosikymmentä sitten pellon ja taustalla olevan metsän rajalla olevaa tietä läheisen järven alajuoksulla olevalle tammelle laskeakseen vettä hänen johdolla rakennettuun myllyyn. Sovitun määrän lautoja poistettuaan hän uupui joenpenkalle ja siirtyi kotijoelta Tuonenvirrälle. Muutamia päiviä ennen kuolemaansa, lähtiessäni armeijaan, isäni viimeiset sanat minulle olivat: "Muuta neuvo minulla ee sinulle oo, kun koeta ellee immeiks." Kuva ja teksti: Pankki-Olli

Jouluna seitsemän vuosikymmentä sitten elimme talvisodan aikaa. Olin yhdeksän vuotias. Isä ja vanhemmat veljenikin olivat vielä kotona.

Isä oli ollut 1918 sodassa, jolla on monta nimeä. Nostoväkeen kuuluvana hän joutui jatkosodan aikana järjestelytehtäviin kotikuntani kirkonkylässä. Muistan hänen manttelinsa ja olkapäillä olevat nauhat, joita sormeilin ymmärtämättä niiden merkitystä.

Veljeni Lauri ja Väinö olivat jatkosodassa. Lauri lähetettiin 1942 minulle kortin Rukajärveltä. Kortin sisältämän pyynnön mukaisesti säilytän sen aina.

Kun Väinö lähti lomalta rintamalle, niin ajoimme kirkolle polkupyörällä. Istuin tangolla. Olimme hiljaisia. Armeijan auto odotti. Mieleeni on pysyvästi jäänyt sotilaiden totisuus. Kotimatkan tein itkien. Kotona näin äitini polvistuneen ja pitävän käsiä ristissä vuoteella. Vasta myöhemmin ymmärsin hänen rukoilleen.

Väinö haavoittui Tali - Ihantalassa 1944. Olin ollut Tuusniemellä yli kolmekymmentä vuotta, kun sotainvalidi Toivo Happonen sotien veteraaneille järjestetyssä tilaisuudessa laittoi kätensä olalleni ja kertoi, että hän oli samassa polkupyöräryhmässä Väinön haavoituessa. Toivo sanoi, että on suuri ihme, kun Väinö jäi eloon. Minulla oli halu saada myöhemmin lisää tietoa tapahtuneesta, mutta toiveeni ei toteutunut. Toivo sai kutsun veteraanin iltahuutoon.

Väinölle oli annettu leipälaukusta löytynyt sirpale muistoksi. Hän säilytti sen kirjoituspöydän laatikossa. Minä käsittelin sitä usein ja lienen aiheuttanut sen katoamisen. Haikain mielin ajattelen, miksi en ymmärtänyt sitä säilyttää.

Vanhemmillani oli pieni tila ja talvisodan syttyessä kymmenen lasta. Elämä oli vaatimatonta. Tyytymättömiä ei kuitenkaan oltu.

Muistiini palaa lentokoneiden jylinä, peitetyt ikkunat, savuiset lyhdyt ja lamput, oikuttelevat karbidilamput, omatekoiset tuikut sekä äidin käyttämät päreetkin.

Lapsenmieleni sai aikaan, että minä hain navetan ulakolta lautoja ja tein pommitusten pelossa kodan piha-piiriin kuuluneen kuusen alle. Ajattelin, että jos pommit sattuisivat asuinrakennukseen, niin kodassa olisimme turvassa.

Isä ja veljeni eivät koskaan kertoneet sotakokemuksistaan. Väinö sai iäisyyskutsun 50- ja Lauri 52-vuotiaana. Hekin saivat monien muiden sodassa olleiden tavoin kuulua, miksi menitte sinne. Ansaitusta arvonannosta silloin vaiettiin.

Isän ja veljien kirjeenvaihdosta on vain pieni osa jäljellä. Niistä on kuitenkin luettavissa, että isä on rakastanut poikiaan ja pojat isäänsä.

Vuonna 1942 veljeni Teuvo ja siskoni Aila lähetettiin sotalapsena Ruotsiin. Lähtöpäivänä minä lienen ollut koulussa. Siskoni ovat kertoneet minulle, kuinka lähteneiden pipot olivat näkyneet reen perälevyn takaa ja kuinka suuri suru oli ollut kotiin jääneille. Teuvo palautettiin saman vuoden syksyllä kouluikäisenä suomeen. Sisarusket olivat asuneet naapuritaloissa. Teuvon lähdettyä Ailan suru oli ollut lohduton.

Aila on Ruotsin kansalainen, äiti ja mummo. Hän käy kesäisin synnyinseudullaan. Aila ei sano olevansa katkera

mutta kysyy kuitenkin, miksi hänet lähetettiin Ruotsiin.

Parhaiden siihen osaisivat vastata äiti ja isä, mutta he ovat poissa. Kuulemaani perusteella ajattelen, että puute, ulkoinen paine ja sodan pelko ovat osaltaan vaikuttaneet. Aila kertoi, että äidin ja isän hänelle lähettämät kirjeet kertovat niin suuresta ikävästä, että niiden lukeminen tuo vieläkin kyineleet silmiin.

Vaikka kotimme oli vaatimaton ja vanhemmillani paljon lapsia, he antoivat asunnon kahdelle evakkoperheelle. Söpu antoi sijaa.

Vuonna 1944 Hyrsylästä joutui toisen kerran evakkotielle perhe, johon vanhempien keralla kuului poika ja muutamien kuukausien ikäinen tytär Kaarina. – Tuosta työstä varttui minulle vaimo, josta olen onnellinen.

Olen nähnyt monien sodassa olleiden – vaikeasti haavoittuneidenkin – tekevän raskasta työtä oman ja perheen toimeentulon turvaamiseksi.

Minun ymmärryksen ei riitä käsittämään, kuinka suurta kärsimystä sodat ovat aiheuttaneet. Kunnioittaen ajattelen heitä, jotka ovat puolustaneet Isänmaata ja toimineet sen hyväksi. Itsenäisyytemme on edellyttänyt tahtoa, taitoa, ponnistuksia, uhreja ja onnea. Itsenäisyys on niin kallis, että sen säilyttämiseksi toivon jokaisen suomalaisen tekevän kaiken voitavansa.

Olavi Hakkarainen

Kun Heimo perusti valokuvaaliikkeen

Tuusniemen Enonsalossa syntynyt ja 60-luvulla Pajumäkeen muuttanut Heimo Turunen perusti 20-vuotiaana valokuvaaliike Kuva-Eliaksen vuonna 1972. Liike sijaitsi nykyisen vanhustentalo Tuuspiha II kohdalla, silloisen entisen Kestin matkahuollon vanhassa puutalossa. Nykyisin Heimo on yrittäjänä Oulussa, jatkaa valokuvaamista. Päättyönä on kuitenkin VKK-Media Oy yrityksensä nimissä tehtävät lehdet ja muut julkaisut. Hän on myös omistaa yhdessä avopuolisonsa Eila Lahtisen kanssa kerran viikossa ilmestyvän Pudasjärvi-lehden ja on sen päätoimittaja. Heimo muistelee liikkeensä perustamista ja yrityksensä alkuvaiheita.

Sain ensimmäisen kamerani vanhimpana lapsena 12-vuotiaana 60-luvulla, kun se jäi isältä hänen kuolemansa jälkeen. Monet kuvat ovat sieltäkin ajalta jäljellä. 15-vuotiaana valokuvausharrastukseni otti aimo harppauksen eteenpäin, kun nuoriso-ohjaaja Seppo Hallman kerran neuvoi, miten kuvia valmistetaan. Siitä eteenpäin kävin ahkerasti valmistamassa kuvia kirkonkylän juuri valmistuneella koululla, jossa oli tila valokuvien valmistamiseen. Sain talonmies Vaittilalta luvan olla siellä myös

yöaikaan ja monta kertaa päivä oli jo valjennut ja Veikko Vaitinen tuli avaamaan ovia, kun olin vielä kuvia valmistamassa. Myöhemmin hankin itse suurennuskoneen kotiin, mutta ongelmana oli, että juokseva vesi ei riittänyt kotini kaivosta ja kesäaikaan kävinkin huuhtelemassa kuvia läheisessä Vehmasjärvessä. Laitoin kuvat pärevasuun, se keppiin narulla kiinni ja siellä ne kuvat huuhtoutuivat aaltojen liikutellessa koria.

Kävin jo jonkin verran kuvaamassa tilaisuuksiakin ja kun rahaa ei liiemmalti ollut, niin kuvia piti myydä saadakseni rahaa harrastukseeni. Siinä samalla kylvettiin siemen, että myöhemmin valokuvauksesta tuli ammatti. Toinen vaihtoehto ammatiksi oli metsäala, sillä kävin Toivalan Metsäkoulun metsurikurssin, jonne minulle antoi vihjeen Tuusjärven taimitarhan silloinen johtaja.

Ruotsiinkin olisi ollut mahdollisuus jäädä, sillä olin ennen armeijaa Volvo-tehtaan keittiöllä töissä lähes puoli vuotta. Armeijan kävin Ylämyllyllä lähellä Joensuuta ja siellä oli todella paljon kuvaamista ja kantahenkilökuntakin käytti minua kuvia ottamiseen. Pikkuhiljaa alkoi kypsyä mielessä oman liikkeen perustaminen Tuusniemelle. Kunnanvaltuuston puheenjohtaja Lauri Varti-

ainen tuli myös luokseni ja sanoi: -Heimo, älä lähde Ruotsiin. Tuusniemi tarvitsee valokuvaliikkeen. Vuokraamme sinulle Kestin puutalosta huoneen 30 markan kuukausivuokralla. Talo tullaan jossain vaiheessa purkamaan, mutta pääset siinä aloittamaan, hän totesi.

Niin sitten perustin liikkeen 20-vuotiaana 2.5.1972. Armeijassa oli kaverien kanssa keksitty nimikin valmiiksi, toisen nimeni mukaan Kuva-Elias. Nimi on aputoiminimenä edelleen käytössä. Apua varaston ostamiseen sain Pielavedeltä juuri valokuvaliikkeen lopettaneelta Matti Väittiseltä ja häneltä sain myös studiokalustoa hyvin edullisesti. Studiokuvausta kävin opiskelemassa Iisalmissa Iisalmen Kuvassa, jossa minua neuvoivat Heikki ja Liisa Pulkkinen (Liisalla on kuvaustudio edelleen Kuopiossa). Oppia tarvitsinkin, sillä en ollut aikaisemmin ollut koskaan missään valokuvaliikkeessä tai muussakaan liikkeessä työssä.

Työntekijäksi auttamaan sain sisareni Hiljan. Niin sitten vaan liike avattiin. Onneksi en tiennyt eteen tulevista hankaluuksista. Ensimmäinen hääpari halusi värikuvia. Studiovalaisimet olivat tarkoitettu vain mustavalkokuvaukseen. Aukaisin verhot ikkunasta ja iltaapäivän auringon valossa otin ensimmäiset värikuvat studiossa ja hääpari ne hyväksyi. Ongelmana oli myös, että talossa ei ollut juoksevaa vettä. Se ratkaistiin siten, että sain käydä huuhtelemassa kuvia vieressä juuri valmistuneessa vanhustentalossa Oskari ja Klaudia Keinäsen kotona. He ilahtuivat aina siellä käydessäni, lähes päivittäin.

Koko ajan talo oli purku-uhan alla. Aasukaatkin olivat jo muuttaneet pois. Rakennettavan vanhustentalon tieltä piti purkaa nurkka. Onneksi talossa oli muuta tilaa ja siirsimme toimintamme sinne. Myöhemmin muutin liikkeen kirkonkylän läpi kulkevan tien vastakkaiselle puolelle Veljestaloon, jossa minulla oli katutasossa koti. Sieltä muutimme Osuusliike Uurtajan rauta- ja maatalousliikkeen tiloihin vastapäätä entistä Osuuspankkia. Muistan, että siinä myin ensimmäisen kameran muun muassa Sepo Sollolle ja Hannu Holopaiselle, jotka myöhemmin ovat jatkaneet valokuvaliikkeen pitämistä. Pidinkin jatkuvasti valokuvakerhoa ja siinä kävi monia silloisia nuoria muun muassa Ari Hanttu, joka tällä hetkellä kuvaa Tuusniemellä.

Vuonna 1974 tuli eräänä aamuna puhelu Kaavilta. Häntäntynyt kunnansihteeri Alli Miettinen soitti ja kertoi, että hänen miehensä, Koillis-Savon päätoimittaja Tauno Miettinen oli saanut halvauskohtauksen lukiessaan tuoreinta lehteä. -Meillä ei ole ketään, joka tekisi lehteä. Tulisitko Heimo apuun, hän kysyi. Lupasin tulla töihin, koska olin edellisenä kesänä jonkin verran auttanut Taunoa hänen kesälomansa aikana ja käynyt lehden taittamisesakin mukana Outokummussa. Ongelmana oli, että joulun lähestyessä valokuvaliikkeessäkin oli vilkasta ja paljon työtä. Sain työntekijäksi opiskelija Martti Karvosen ja aloin vastaamaan Koillis-Savon toimittamisesta. Pesti kesti loppujen lopuksi lähes vuoden. Tauno ei palannut enää työhön ja olin mukana valitsemassa uutta päätoimittajaa Pirjo Monosta, joka hoitaa edelleen tätä vastuullista tehtävää.

Sain 70-luvun puolen välin jälkeen työntekijäksi Tapio ja Mari Saarenheimon. Myin heille liikkeen vuonna 1979

ja hän jatkoi liikettä Foto-Saarenheimon nimellä. Muutimme perheen kanssa Kaaville, jossa jatkoin valokuvaliikettä kahden vuoden ajan. Sieltä elämäntilanteet ja tehtävät veivät Suolahteen, Puolangalle ja nyt asun ja olen yrittäjänä Oulussa. Monet hyvät ja rakkaat muistot ovat jäljellä. Toki edelleen pidän yhteyttä Tuusniemelle ja joitakin tilaisuuksia olen kuvannut synnyinkunnassani edelleen. Uutisia saan äidiltä sekä sisariltani ja veljiltäni. Koillis-Savo lehti tulee, josta seuraan myös tapahtumia. Joitakin tuusniemeläisiä on myös kavereina Fasebookissa, jonka kautta vaihdetaan kuulumisia.

Heimo Turunen

Heimo Turusen Kuva-Elias avattiin Tuusniemellä v. 1972. Onnittelemassa kunnanjohtaja Raimo Auer ja kunnansihteeri Tapani Kuusela.

Riätälj Rissasen tarina

Tauno Rissanen syntyi v. 1911 Taavetti ja Ida Rissasen viisilapsiseen perheeseen toiseksi vanhimpana Pajumäessä Mattilan paikalla. Taavetti ja Ida asuivat poikiensa kanssa Petäismäen mökissä ja ns. Pakan mökissä Murto-mäen talon lähetyvillä vuosina 1912-25. Taavetin esi-isät olivat olleet renkejä tai torppareita 1600-luvulta lähtien. Niin oli Taavettikin, kunnes onnistui hankkimaan räätälinoppia ja kohosi kylä- tai peräti pitäjäräätäliksi. Räätälinhän tekivät tuohon aikaan työnsä pääosin pitäjän taloissa. Epäselväksi on jäänyt Taavetin räätälintielle ohjanneen henkilön nimi. Muisteluissa mainitaan Tuuslahden Kappeensalmen seuduilla asunut räätäli. Taavetin poikien ammatinvalinta luontui kuin itsestään. Räätäleiksi ryhtyivät Tauno, Erkki ja Olavi. Ensiksi mainitut toimivat ammatissaan Tuusniemellä, Melalahdella ja nuoruusvuosinaan kuopiolaisissa räätälinliikkeissä. Olavi oli mestarina mm. Kansalliskaupassa ja siirtyi Turolle, jossa vastasi housujen mallistosta vuosikymmenien ajan.

Petäismäestä kirkonkylän meijerille

Pajumäestä Taavetin perhe muutti kirkonkylän meijerille, jossa Taavetin tehtävänä oli höyrykoneen hoito räätälin ammatin ohessa. Vanhimmat pojat olivat toisella kymmenellä ja heidän työnään oli kerätä Piku-laivalla Juojärven laitureista talojen lähettämiä kermatonkkia meijerille ja kuljettaa viljoja myllyyn jauhettavaksi. Pikussa oli voimanlähteenä höyrykone, jonka hoito oli luonnollisesti Taavetin vastuulla. Oliko hänellä muodollista pätevyyttä siihen on hiukan kyseenalaista. Jonkinlainen todistus pätevydestä kuulemma oli. Millä tavoin keskenkasvuiset, hintelät pojat töistään selvisivät, on tietyn ihmettelyn aihe. Taunokin oli aikamiehenä 167 cm pituinen eikä painanut kuin 50 kiloa.

Lempi-Lahja astuu elämään

Sotaväkeen Tauno joutui Käkisalmeen, jossa tapasi aliupseerikerhon tarjoilijan, Kanneljärveltä kotoisin olevan Lempi Lahja Vesterisen. Tästä alkoi savolais-karjalainen rakkaustarina, joka tyynineen ja tuulineen kesti lähes 60 vuotta aina Taunon kuolemaan vuoteen. 1990 saakka. Tauno oli muuttanut Melalahteen, jossa harjoitti räätälin ammattia nuorempi veljensä, Olavi, apunaan. Tehtiin lähinnä miesten pukuja ja housuja. Lempi teki tutustumismatkan Melalahteen sekä Taavetin ja Idan luokse Leppäniemeen. Tämän matkan päätös oli kihlojen osto Kuopista ja kihlajaiskahvit Sampo-kahvilassa ennen Lempin junan lähtöä. Ehkäpä Lempin luonnetta kuvasi ja tulevien vuosien tapahtumia enteili häiden valmistelu talvella 1935. Tuusniemen Ty:n pöytäkirjoista ilmenee tieto, jonka mukaan Taavetti Rissanen oli pyytänyt lupaa järjestää poikansa häät työväentalossa. Tämä ei morsiamelle sopinut. Oliko tietynlainen oikeistolaisuus peräisin työpaikan ilmapiiristä aliupseerikerholla. Vuosikymmeniä myöhemmin Lempin tyttärenpojat keksivät arvonimen ”Si-

nivalkoinen mummo”. Häät pidettiin sitten Leppäniemessä. Hääkuvassa morsiamella on valkoinen puku, maassa pälvien kukittama valkoinen hanki ja taustalla proosalisesti navetan ovi. Taavetti, kyläräätäli kun oli ja tunsipitäjän talot, oli valinnut kaikille pojilleen kotiväyn paikat maalaistaloista, toivoen heille parempaa eloa. Joskus ”pienessä sievässä” miniöiden kuullen moitti poikiensa: - Nämä kun vuan köyhiä nai! Lempi otti kuulemma hiukan ihteessä appiukon puheista.

Yhteinen elämä alkoi Melalahdessa vuokrahuoneessa. Räätälin työtä riitti ja Lempi oppi helposti miesten housujen teon. Tauno oli välillä työssä Kuopiossakin. Lapsia syntyi neljä parin vuoden välein, kolme jo ennen talvisotaa. Sodan aikana Tauno oli Kuopiossa tekemässä sotaväelle turkkeja. Talvisodan jälkeen oli toiveena saada oma asunto. Lempin mukaan Melalahdesta ei löytynyt tonttia, joten muutettiin Tuusniemelle Taavetin mökkiin kesällä 194. Samana kesänä miehiä kutsuttiin lippujen alle ja alkoi jatkosota. Seuraavana talvena mökissä majaili kolme perhettä, yhteensä 11 henkeä. Tauno sai vuoden lykkäystä ja sen aikana valmistui talo Kulajoen kylälle asuttavaan kuntoon. Tupaantuliaisten jälkeisenä päivänä Tauno lähti sotaan heinäkuussa 1942.

Ensimmäiset muistikuvani isästä ovat tuolta ajalta. Vuorolomat pyörivät kolmen kuukauden välein. Loman lähestyessä odotimme iltapäivällä neljän maissa tien varressa kaikki penskat ojanpenkalla istuen paikallislinjakkaan tuloa Turulan mäkeä alas. Totiseksi naamat monesti venähtivät, kun auto pysähtymättä hurautti ohitse. Tokihan se sitten aikanaan iloksemme pysähtyikin. Sota oli ohitse. Isä tuli kotiin. Hän oli kovin vakava pitkän aikaa eikä himoinnut hernekeittoa.

Ja työtä riitti...

Verstashuoneessa oli iso ikkuna etelään ja sen edessä räätälinpöytä, pari metriä pitkä ja toista leveä, työpaikka molemmiin puoliin ja vielä tarvittaessa pöydän päässäkin. Läntisen ikkunan alla oli Singer-ompelukone, nurkassa kamiina, jonka päällä kolme erikokoista silitysrautaa ja kamiinassa työaikana lähes ikuinen tuli. Verstashuone oli valoisa ja iltaisin vähäistä valoa antoi öljylamppu ennen sähkön tuloa v. 1946. Räätälin ensimmäinen hankinta sähkön tulon jälkeen oli viisi kiloa painava sähkösilitysrauta. Verstashuone oli räätäliään odottanut ja työhön hän tarttui ahneesti ja työtä riitti. Uusia kankaita ei juurikaan ollut, mutta olihan isänmaa luovuttanut pojilleen asepuukuja ja mantteleita, joista tehtiin siviilivaatteita. Kun kankaita ei saanut, käännettiin vanhoja vaatteita. Asiakkaat itse purkivat vaatteensa, mutta teki sitä räätälikin. Jäipä melkoinen määrä leijonakuviollisia nappeja räätälin fanerilaatikkoon. Taunon ja Lempin työpäivä alkoi aamulla kuuden maissa ja kesti ilta kahdeksaan. Tätä tahtia elettiin noin 15 vuotta. Todettakoon, että lähes kaikki vaatteet valmistettiin räätälien ja ompelijoiden toimesta.

Valmisvaateteollisuus oli aloittanut 1950-luvulla ja se oli merkinä käsityön vähenemisestä.

Tauno kävi muutaman kerran vuodessa Kuopion kaupungissa ostamassa tiettyjä tarvikkeita, joita ei paikallisista kaupoista saanut. Näin hän teki erikoisesti säännöstelykauden aikana sodan jälkeen. Tauno oli joulun alla Kuopion-matkaltaan tulossa paikallislinjakkaalla kotiin. Auto oli täysi ja tavaroita jouduttiin laittamaan auton katolle. Kun auto tuli Tuusniemelle, osa katolla olleista tavaroista oli pudonnut kyydistä ja niiden mukana oli räätälin matkalaukku. Sinne menivät räätälin ostokset ja kotiintulijan naama oli totinen. Lukkari Otto Huttusella oli kaunis tapa toivottaa Hyvää joulua kotiimme puhelimitse kello kymmenen. Hänen mökkinsä oli pari kilometriä ennen kirkonkylää. Huttunen soitti eräänä aamuna ennen jouluaattoja Taunolle, kertoen löytäneensä hangesta matkalaukun, jonka sisällöstä arveli sen kuuluvan räätälille. Kyllä hän rihmarullat, neulat, liidut ym. tarvikkeet lennon kestivät, mutta se mitä oli särkynyt, olikin eri juttu.

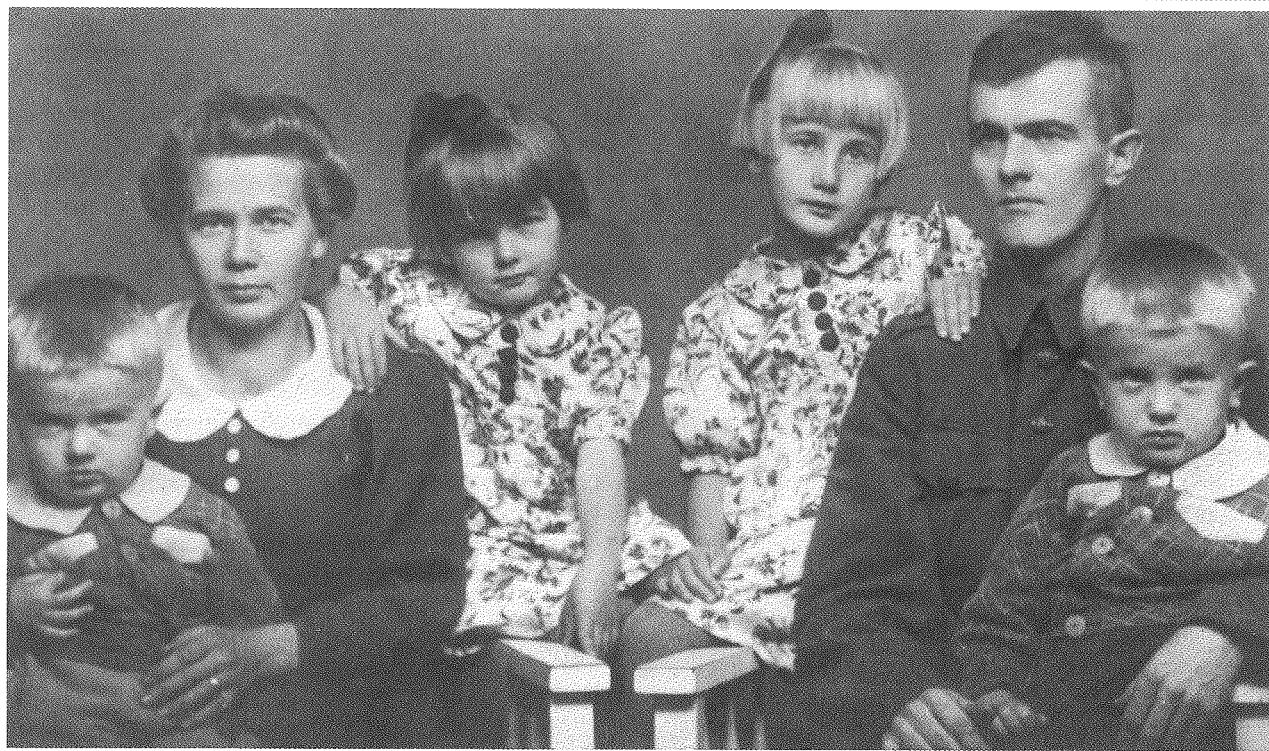
Monelle nuorelle miehelle rippipuvun teettäminen ja siihen liittyvä ensimmäinen räätälistä käynti saattoi jännittävytydessään vastata jopa lääkärissä käyntiä. Varsin monilta vanhemmiltakin miehiltä olen myöhemmin kuullut: Isäs se tek mulle rippipuvun. Puvun teko meni jotenkin näin: Kangas ja muut tarpeet olivat yleensä asiakkaalta. Itse työ alkoi mittojen otolla. Räätälistä oli vihko, jopa mustakantinen, johon merkittiin asiakkaan nimi ja sitten 1,5 metrin mittanauhalla otetut mitat. Vihossa oli nimen lisäksi vain numerosarjoja, joista räätäli tiesi kunkin mitan tarkoituksen. Housuihin riitti ehkä neljä mitta, mut-

ta takkiin jo useampia. Takkia sovitettiin kerran tai kaksi. Englantilaisia pukukankaita alkoi saada melko pian sodan jälkeen ja niitä räätäleille myi Kuusinen Oy. Asiakas valitsi kangasnäytteistä pukukankaan ja se tuli tykötärpeineen aikanaan postiennakolla osoitteeseen: Vaatturi Tauno Rissanen, Tuusniemi.

Jos oli kysymys esim. Paakkilan tehtaan johtaja Marttalan puvun teosta, isä piirsi säkkipaperille kaavat ennen takin kankaan leikkaamista. Kankaat olivat kalliita ja työn osuus puvun hinnasta noin neljäsosa. Kiire oli ainainen vieras ja asiakaspalvelun vuoksi hankittiin puhelin vuonna 1945. Useamman kerran yllätti tulinen kiire, kun Ananias Happoselle piti saada uusi puku. Hänellä oli lähtö johonkin tilaisuuteen peräti Helsinkiin. Tieto lähdöstä tuli puvun tekoa ajatellen viime tipassa. Anaski ei ollut erikoisen koreilunhaluinen, joten puku tehtiin aina samasta, harmaasta kankaasta.

Pukujen lisäksi tehtiin housuja, päällystakkeja, sisäturkkeja ja naisille kävelypukuja. Eräs uhkea rouva Tuusjärven suunnalta kysyi huolestuneena mittauksen yhteydessä: Riittääkö mittanauha? Naisten hameet äiti kävi sovittamassa kamarissa. Kiireisenä aikana, varsinkin turkkien teon ollessa kysymyksessä isällä oli apuna enonsa Antti Smolander (Pienantti). Antti ompeli lammasnahkoja yhteen sisäturkin vuoriksi. Hän oli hauska mies, joka söi taskustaan ottamallaan kääntöpääveitsellä, josta terä oli katkaistu. Pienessä hiprakassa Antti lausui ilonsa julki: - Voi maaliman riemu! Ja sitten seuraavan aamuna: - Tottapahan olomme korjaantuu!

Lasten kasvatuksen hoiti äiti kristillis-isänmaallisessa

Räätälin perhe valokuvaamo Jäniksessä Kuopiossa kesällä 1943. Vasemmalta: Martti, Lempi, Eila, Eeva, Tauno ja Pentti. Kuva: Pentti Rissanen kokoelmista.

hengessä. Isä jäi taustahahmoksi osittain kai lapsuuteemme liittyvän sota-ajan vuoksi. Siihen lienee vaikuttanut työelämän jatkuva kiire. Toki muistan muutaman selkäsauvan ”isän kädestä” saaneeni. Aikuisiällä isän ja minun kanssakäyminen liittyi heinäntekoon, uusiin vaatteisiin ja mielipiteisiin kuorolaulusta. Jos Taunolla ei ollut aikaa meille lapsilleen, niin oli sitä sitten myöhemmällä iällä lastenlapsilleen.

Maatyöhön käsiksi

Tauno ja Lempi tekivät työtään ahkerasti ja hankkivat muutaman lehmän ja kolme hehtaaria laidun- ja heinämaata Paavo Takalalta, joka omisti nykyisen Holopaisten omistaman tilan Ruokosen itärannalla. Karjanpito ja siitä saatu pieni meijeritili olikin pääasiallinen tulolähde rätälintyön vähentyessä. Saattoipa puolen kilometrin päässä kodista maatyö olla Taunolle eräänlainen yhteiselon varaventiili.

Lempi hoiti talon raha-asiat sääntillisesti. Hän tiesi kolkaila tarkkaan, oliko Tauno saanut jostain vähän ylimääräistä. Isä oli perinyt Taavetilta harmaan diagonaa-

lipuseron, jota hän käytti ulkotöissä. Kerran oli kysymys kymmenen markan setelistä, joka Taunolla piti olla, vaan ei ollut. Taunon selitys: - Olin tuolla pellolla töissä ja se kymppi oli puseron taskussa. Vasikka söi pusakan. Näin vuan, kun liitinki lutkahti. - Olisikohan vasikka paksun puseron syönyt? epäili Lempi. Aikanaan pusakka löytyi heinäseipään alta. - Oliko kymppiä taskussa!

Laulu yhdisti

Taunon ja Lempin yhteinen ja rakas harrastus oli kuorolaulu. Molemmat lauloivat Tuusniemen kirkkokuorossa ja Tauno Tuusniemen Mieslaulajissa, jota hän oli perustamassa vuonna 1946.

Kuoroharjoituksiin löytyi yleensä aikaa. Lempi totesi joskus: -Taitaa olla lauluharjoitus, kun Tauno ajaa partansa. Kirkkokuoron mukana Taunolle lankesi seurakunnallisia luottamustoimia ja suntion työn sijaisuuksia. Isäni oli ahkera ja arvoja kunnioittava mies.

*Pentti Taunon poika
Rissanen*

Hätiset Savosta

Risto, Matti, Pentti ja Raimo Hättinen 3.10.2009

Hätisen sukuseura ry julkisti sukkokoukussaan 28.6.09 sukkukirjan. Kirjan nimi on Rantasalamen rakkaat, Riistavein rikkaat, Tuusniemen okeet immeiset HÄTISET SAVOSTA. Kirjan toimikunnan puheenjohtajana toimi suvun esimies Pentti Hättinen ja muina toimikunnan jäseninä olivat Maila Kekäläinen, Anita Räsänen, Matti Hättinen, Risto Hättinen, Jouni Sakari Hättinen ja Raimo Hättinen. Kirjan taitosta vastasi Jouni Olavi Hättinen.

Kirja on kovakantinen ja siinä on yli 400 sivua. Kirja koostuu sukkutauluista, joissa on lähes 3000 henkilön tiedot vuodesta 1699 alkaen. Hätiset asuvat pääasiassa Savossa Kuopion ympäristössä, mutta Helsingin ympäristöön on myös muodostunut toinen keskittymä. Ensimmäinen merkintä Hätisistä voudintileissä on vuodelta 1600, jolloin Paavo Hättinen on maksanut veroa 1 veromarkkaa Tavinsalmen

pitäjän Savilahden neljänneksen Jännevirran kymmenyksestä. Kirjassa on useita historiaan liittyviä artikkeleita Pentti Hätisen kirjoittamana. Tuusniemelle Hätiset ovat tulleet Riistavedeltä. Kirjassa keskitytään Jacob Hätisen, syntynyt 1699, kahdesta pojasta, Gabriel ja Magnus, muodostuneisiin sukkuhaaroihin. Kirjassa on myös todennäköisesti Johan Hätisen pojan Gabrielin pojan, syntynyt 1719, sukkuhaaran sukkutauluja.

Tuusniemellä 1800-luvulla ehkä tunnetuin Hättinen on ollut pitäjänrätälä Johan Hättinen. Hän harjoitti rätäläin ammattia kotonaan Rissalassa, josta muutti Karsikkoon ja myöhemmin Ruostepurolle Hauranki Seen. Pitäjänrätäläin ammattitaito siirtyi sukkupolvesta toiseen aina siten, että vuonna 1993 kuollut Kauko Hättinen oli neljännen sukkupolven vaatturi.

Hätiset ovat olleet lampuoteja (vuokraviljelijöitä), torppareita ja renkejä. Kirvesmiehinä Hätiset ovat jättäneet jälkensä Tuusniemen rakennuskantaan ja yritteliäisyys on näkynyt kahvila-, parturi-kampaamo, kuorma- ja taksiauto-toiminnassa. Vanhemmat muistavat vielä Kahvila Kestin, joka toimi myös ajallaan linja-autojen matkahuoltopysäkinä. Ohtaansalmen lomakylä eli vireää toiminnallista kautta Tauno ja Toini Voutilaisen ylläpitämänä. Toini Voutilainen oli Emil Hätisen tytär.

1950- ja 1960-luvulla hyvin tunnettuna tanssiorkesterina soitti Matti ja Markku Hätisen perustama MH-Quintet eri kokoonpanoilla esiintyen ympäri Suomea. Markku jatkaa edelleenkin soittamista harrastuksenaan.

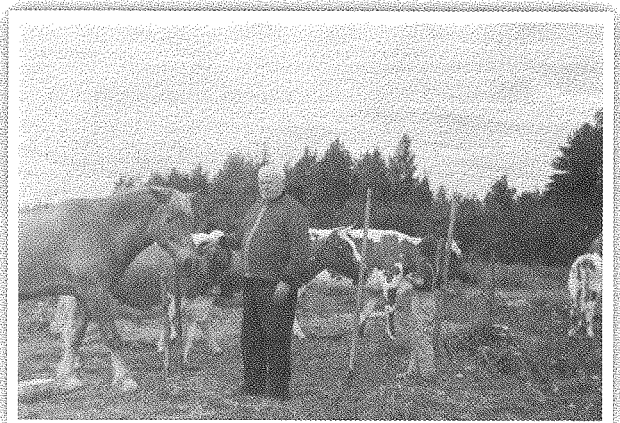
Kirjassa on muistelmia suvun henkilöistä ja tapahtumista eri kirjoittajien kirjoittamina.

Sukkukirjaa voi tilata 65 euron hintaan puhelimitse 044 7856 392 tai netin kautta sukkuseuran nettisivuilta www.hattinen.fi.

Raimo Hättinen

Jokainen ihminen on laulun arvoinen

Minun isäni Augusti Juutilainen oli syntynyt Tuusniemen Konttimäessä 27.12.1891 Mäenpää nimiselle paikalle Lars Gustaf (Lassi Kusti) Juutilaisen ja Maria Sofia os. Pärnäsen monilaapsiseen perheeseen.

August Juutilainen Pienessä Pahkasalossa. Kuvassa tyttären Elvin poika Kauko. Kuva: Rauha Kekäläisen kokoelmista.

Niitä kun nukkuvien päitä oli ukki iltasella laskenut oli päitä ollut kymmenen. Isä oli neljänneksi vanhin. Ja kun sitten Eerik Kasurinen lähti perheineen Venäjälle ja yksi tytöistä ei halunnut lähteä mukaan, vaan jäi suomeen. Niinpä sitten Kasurisen Johannasta tuli sitten meidän mummo. Hän oli sanonut tytölleen Marille ”Ota Juutilainen mieheksesi, varmaan se jaksaa sinut elättää, kun on jo iso mies”

Niinpä sitten Augusti ja Mari olivat menneet yhteen ja alkuun he asuivat Kaavin Retusessa, saarella, jossa oli mökki keskellä ja toisessa päässä saarta navetta ja toisessa päässä sauna.

Tämän saaren muistan, kun siinä asuttiin, vaikka minä olinkin syntynyt äitini kertoman mukaan Kopinan talon kamarissa. Elämä oli semmoista siihen aikaan, ei niitä omia asuntoja kaikille ollut.

Lapsia ne kuitenkin osasivat maailmaan tehdä. Minulla ei ole kuitenkaan tarkoitus heistä kirjoittaa, vaan omasta isästä. Mitä muuta hän olikaan oppinut tekemään elämänsä varrella. Isän kotona Konttimäessä sopi tuvassa nikkaroimaan. Siellä syntyi reet, puuastiat ja vasut. Kengät syntyivät kaikilta veljeksiltä, jopa kankaan laittokin, sillä mummo Maria Sofia kutoi usein kangasta pellavasta, liinasta ja villastakin Syntyi hamekankaita naisille ja miehille kankaita pompaksi asti.

Kotona opittiin tekemään kaikkea. Otettiin oppia vanhemmilta. Pajusta sai mertoja. Langoista kudottiin verkkoja ja ainoitettiin nuotat. Isä ompeli itselleen, jopa alusvaatteet ja päällyshousutkin.

Kookkaana miehenä hän ei saanut kaupasta mieleisiään paitoja ja senkin takia ompeli itse. Minullekin hän ompeli kerran lanelisen mekon. Muistan, kun äidillä oli silmäsi-

raus laukooma, eikä hänellä ollut rahaa mennä lääkäriin. Se sairaus vei viimein näön kummastakin silmästä.

Kaavin Retusessa eläissä meillä oli vain yksi lehmä ja muutamia kanoja. Kerran kana oli niellyt täkykoukun. Isä teki operaation ja leikkasi kannalta koukun pois, muutamien päivien kuluttua kana jo munikin. Leikkaushaava oli parantunut hyvin. Äiti sanoi ”sitä se on koko tohlor” Kesällä oli savottatöitä ja mökki täynnä savottalaisia. Miehet nukkuivat ruokalepojaan tuvan lattialla. päät seinään ja jalat tuvan keskusta päin. Oli vain kapea käytävä, josta pääsi kulkemaan. Sauna lämpesi usein, jossa miehet kylpivät ja järvestä uivat. Tupa oli lämmin, sillä äiti leipoi joka päivä ruisleipää, piirakoita ja pullaa. Silloin me lapsetkin saimme syödä tarpeeksi asti. Talvella oli sitten niukempaa. Isä teki suutarin töitä ja kalasti. Perhe kasvoi ja viides lapsi oli jo tulossa pieneen mökkiin. Mökissä oli vain tupa ja pieni kamari. Vuonna 1934 äiti sai sukulaisiltaan Kuopiosta käytettyjä vaatteita. Minä olin sanonut, että ”nyt on ryysyjä, isä saisi tuuva vaikka kaksii vauvoo”

Mistä lienen saanut ajatuksen kahdesta vauvasta, vai lienen kuullut että on kaksoset, joista toinen kuoli. Auttaja olivat olleet taitamattomia, kun kättilöitäkään ei siihen aikaan ollut. Sen takia isä oli opetellut itse kättilöksi ja sitonut napanuorat lopulta tuleviltakin lapsiltaan ja myöhemmin muidenkin lapsilta. Kaavin joulusta muistan, että sain lahjaksi äidin leipoman pienen pullaletin. Se oli nätti. Sain myös reiälliset sukkanauhat, jotka oli kirjavat ja niissä oli punaistakin sävyä. Lie mieli ollut hyvä koska lahjat jäivät mieleen. Toisten lapsien lahjoja en muista.

Sitten muutimme Konttimäkeen toivossa, että siellä olisi ollut peltoja ja isompi tupa ja kamarikin.

Juutilan mummo Maria Sofia kuoli samana vuonna, kun veljeni Simo syntyi. Mummin hautajaiset olivat kesällä, kun mansikat olivat kypsyneet. Tosin silloin asuimme vielä Kaavilla ja hautajaisiin tultiin veneellä ja jalan. Matka oli vaivaloinen, koska meidät piti kantaa, sillä minulla ja siskollani Elvillä oli kummallakin ajos jalassa. Minulla jalkapohjassa ja Elvillä varpaassa. Muistan, kun siskon kanssa istuimme vinnin rappusilla ja isä liotti jalkoja kuumassa lysolille tuoksuvassa pesuastiassa. Sitten isä otti partaveitsen esille ja teki paiseeseen haavan, Sitten mätä pääsi ajoksesta pois. Kaipa siinä lie itkettykin. Sitten istuttiin kamarin sängyn päällä ja äidit toi ahomansikoita. Mansikat oli pujotettu heinään. Oli niitä kerätty tertuksikin.

Hautajaisista ei paljon jäänyt muuta mieleen kuin se että isä otti syliinsä kellarin luona kun mummin toivat kellarista ja isä selitti että tuossa on mummo. Kaikki muu on unohtunut, ruokiakaan en muista, vaikka olin jo vajaan kuuden vuoden vanha ja siskoni oli pari vuotta nuorempi.

Joku vuosi meni vielä Kaavilla, mutta sitten tultiin Konttimäkeen. Tuloa en muista. Varmaan kaikki oli hyvin jännittävää. Olihan siellä Otto-setä, joka ollessaan Lappeenrannassa sotaväessä oli tullut sairaaksi. Ratsuväessä ollessa oli hevonen potkaissut päähän. Siitä seurasi sairaus, jo-

ka ei koskaan parantunut. Mummo oli koittanut hommata eläkettä valtiolta ja maaherran kautta, mutta asia jäi mummon kuoltua kesken. Mummo kuoli heinäpellolle harava käteen. Otto-setä oli syntynyt 5.10.1898 ja kuoli 11.4.1954. Otto-setä kai kulki rasitteena maan mukana. Ei se ollut helppoa saman katon alla asuminen. Toista vuotta asuimme mummolassa. Kun kaupat eivät sujuneet Kalle-sedän kanssa, joka oli saanut itsensä nimiin koko paikan. Oli lähettävä jonnekin. Tietysti Kaasilansalmelle. Muistan, kun syksyinen jää ruski hevosen alla. Joku isäntä kyyditsi Konttimäestä. Siitä joulusta en muista mitään. Äiti oli hermona nähdessään minkälainen asumus oli.

Siinä oli vain yksi huone ja sen nurkassa hella ja vielä entinen asukas. Mitenkähän lieneet asian sopineet? Sitten, senhän arvaa isänkin piti tulla viimein perässä. Vuodet kuluivat ja syntyi vielä kaksi lastakin. Tietysti ilman virallista kättilöä. Isä hoiti kättilön hommat ja sitoi napanuorat.

Hyvin kuitenkin meidän elomme edistyi ja Kaasilansalmellakin oppi olemaan. Jos ei ollut paljon muuta, olihan järvessä kaloja. Rahan tulo oli hidasta. Ruokapalkalla kävivät talon töissä. Isä teki rekiä kunnalle. Liekö menneet vuokrasta, sitä en tiedä. Rahasta vaan oli puutetta. Äiti teki kyläreissuja Kuopioon, josta toi vaatteita lapsille. Kerran serkkunsa Martta Kasurinen oli pukeutunut äidin ”kiireestä kantapähän” Me ei meinattu tuntea äitiä kun hän tuli Kuopiosta. Karvakaulustakki oli päällä ja hattu päässä. Olipa vielä käsilaukukin kädessä.

Minä aloitin kansakoulun, matkaa oli kirkolle viisi kilometriä. Oli niitä muitakin lapsia. Talvella päästiin jäätä myöten, mutta kesällä oli hankalaa kun ei ollut vakituista venettä. Myöhemmin kunta teetti kaksi kookasta venettä ihan koululaisia varten. Talvella asuntomme oli kylmä. Ensi alkuun ei ollut kuin hella. Äidin piti monesti puhua kunnan herroille ja niin saimme viimeinkin leivinuunin. Sitten ei tarvinnut enää mennä seinän taakse naapuriin leipää paistamaan. Myöhemmin mökki kengitettiin, mutta äidin piti aina ruveta. Erik Nissinen sanoi ”Tohvierataan, tohvierataan ja niinpä isä sitten tohvierasi. Taisi siinä olla kaverina, joku mökin mies vai liekö ollut saman mökin asukkaita. Ikkunakin oli yksinkertainen joka oli sitten talvella jäässä. Ikkuna oli kuusiruutuinen, joka piene ni sitten neliruutuiseksi ja kaksinkertaiseksi.

Navettakin oli huono ja kunta pani isän rakentamaan uutta. Isä pintasi jostain tuodut hirret kirveellä ja rakens navetan. Haposen poikien Laurin ja Jaakon kanssa höyläsimme päreet käsihöylällä. Navetta tuli meille yhteiseksi lehmien pitopaikaksi. Heinäladot tuli molempiin päihin. Se päreiden höyläminen oli ihan hauskaa puuhaa ja kaikki siinä olikin innolla mukana. Yksi pani pölin terän eteen, toinen otti päreitä vastaan ja kolmas kastoi päreen pään punamultaveteen.

Isä neuvoi, miten päreet laitetaan jotta ne tulisivat oikein päin. Muuten katto vuotaisi, eikä kestäisi kauan. Päreiden suomut pitää olla oikeaan suuntaan. Päreitä vietiin sitten katolle ja isä naulasi ne kiinni pärekatto-nauloilla.

Kesät oli lämpimiä ja talvet kylmiä. Se johtui myös

ilmeisesti siitä, että ei ollut kunnon vaatteita. Tytöilläkin kintuilla vain sukat, joiden läpi viima kävi. Pojilla sentään oli pitkät housut ja kahdetkin.

Heinän teko Pienessä Pahkasalossa. Kuvassa vasemmalta: Simo Juutilainen. Oikealla: Rauha Kekäläinen. Lapset: Tuovi, Riitta, Erkki ja Esa Kekäläinen. Kuva: Rauha Kekäläisen kokoelmista.

Isä kävi töissä Saunaniemessä ja äitikin, ainakin elonleikkua aikana. Äiti leikasi viljaa. Emäntä antoi äidille palkan pois lähtiessä. Emäntä toi aitasta essin helmasa leipää, voita. Piimä tai maitokannu oli viskin vieressä. Emäntä vinkkasi äidille salavihkaa ja sanoi että ota tuosta. Sellaista oli naisten elämä ennen vanhaan.

Isäkin oli töissä Saunaniemessä. Olihan niitä elukoiden teurastuksia, hevosen kengitystä, sian porsaiden leikkausta eli salavamista. Oli kyntötöitä ja riihen puintia. Mitä milloinkin. Pitihän sitä myös kokeilla millä konstilla saisi kaloja. Olin soutajana, kun laitettiin pitkää siimaa järveen. Ihmettelin sitä miten vikeästi isä teki solmun, kun kiinnitti tapsin siimaan kiinni, vaikka oli muuten kömpelön näköinen. Isä osasi tehdä myös sepän töitä. Hän takoi viikatteita ja hän oli tehnyt itse jopa pyssyysä lukot. Pyssyllä hän ampui lintuja ja jäniksiä.

Kunta myi isälle Pienen Pahkasalon. Isä rakensi ensin navetan sitten mökin ja myöhemmin rannalle nuottakodan. Kun vanhin vejeni tuli meriltä ja hänellä oli rahaa, niin ostivat verkkoja nuottaa varten.

Isä ainoitti ja laitteli nuottaan kiveksiä. Sitten miehet pääsivät nuotan vetoon. Saaressakin ollessa kana oli kahdesti syönyt rammarin neulan ja isä oli tehnyt tottuneesti leikkaukset. Kanat olivat selvinneet ilman vaikeuksia. Köyhälle yksikin kana oli tärkeä.

Syksyllä 1948 olin saaressa loukuttamassa pellavia. ne laitettiin tehtaalle kehrättäväksi. Kesällä 1951 olin kutomassa siitä pellavakangasta, siihen tuli puuvillaloimi ja se kudottiin loimikaiseksi. Siitä sai tehdä lakanoita. Isä neuvoi puihin ja pirtaan laitto. Sitten laitettiin mato kangasta. loimilangat oli ostetut ja isä laski päässään sitä miten pitkä kangas tulee. Hän laski pirran raot.

Tämä loimi luotiin ulos tuvan seinälle. Isot naulat olivat tappeina. Kangas saatiin puihin ja eikun kutomaan. Isä oli saanut opetusta kiertokoulussa vain kaksi viikkoa, mutta osasi hyvin laskea päässään.

Se jäi aikaisemmin mainitsematta, että Konttimäessä mummolassa oli oma paja, pellon laidassa, kiviaidan luo-

na, siitä on valokuvakin. Täytyy ihmetellä jouluja sota-aikaan sitä että mistä saivat kauppaan kynttilöitä ja sellaisia enkelikaramelleja, joissa oli hapsut päissä. Ei niitä karamelleja syöty kuin jokunen, vaan niitä säästettiin seuraavaan jouluun. Lippunaru oli entinen Kaavin aikui-
nen, siinä oli monen maan liput. Äiti leipoi kuusen oksil-
le pieniä ringleitä, joita sai syödä sitten, kun joulu vähän
loitto. Suurin piirtein tällaista elämä oli.

Tuusniemen kirkonkylän kansakoulussa oli jatkosodan
aikaan opettajana Kosti Salpakari. Hän oli suorityhtinen
ja miellyttävä opettaja. Kerran opettaja kysyi tunnilla "Ke-
nen isä osaa tehdä pyykkikorin?" Katselin ympärilleni, ei
tainnut kenenkään käsi nousta. Minä sitten viittasin ja sa-
noin että "meidän isä osaa tehdä pärekoreja" Ja niinpä
opettaja antoi ohjeita koosta ja että korin päihin on laitet-
tava käden rivat. Olin ylpeä, kun sain tehtävän suoriteta-
vakseni. Isä teki pyykkikorin ja toin sen opettajalle.

Sota toi paljon ikävää tullessaan, mutta myös uutta pi-
ristystä kouluun uusien lasten mukana. Uutta oli Karjan
murre ja vilkkaat lapset. Varmaan kaikki tykkäsivät uu-
sista oppilaista. Sota-aikaan vuona 1940 keväällä ja ke-
sällä oli koululla viestipataljoona. Syksyllä, kun koulu
alkoi oli sotilaat jo siirretty koululta pois.

Suutarit Lautalassa Lautalassa oli yksi huone muutet-
tu suutarin verstaaksi, jossa oli ainakin viisi suutaria.
Siellä syntyi sotilaille hiihtokenkiä. Ne olivat tehty huo-
vasta ja nahasta ja olivat lämpimiä.

Hiihtokengät olivat tasanokkaisia, sen takia että ne
pysyisivät hyvin näystöissä.

Suutarit olivat Ville Räsänen, Kusti Happonen, Ant-
ti Rahunen, Paavo Jyrkkänen ja meidän isä August Juu-
tilainen. kuulin, että isän tekemät kengät olisi lähetetty
Mannerheimille ja sieltä olisi tullut kunniakirja. En tie-
dä mihin se on joutunut? Liekkö kunniakirja isälle kun
on Marokonkahun sukua vai miksi? Vaikka isä oli suu-
rikokoinen, eivät pienet linnut pelänneet, vaan tulivat
sormen päistä voita syömään. Tätä kertoi siskoni Aune,
hän oli viimeisimpiä kotona olijoita

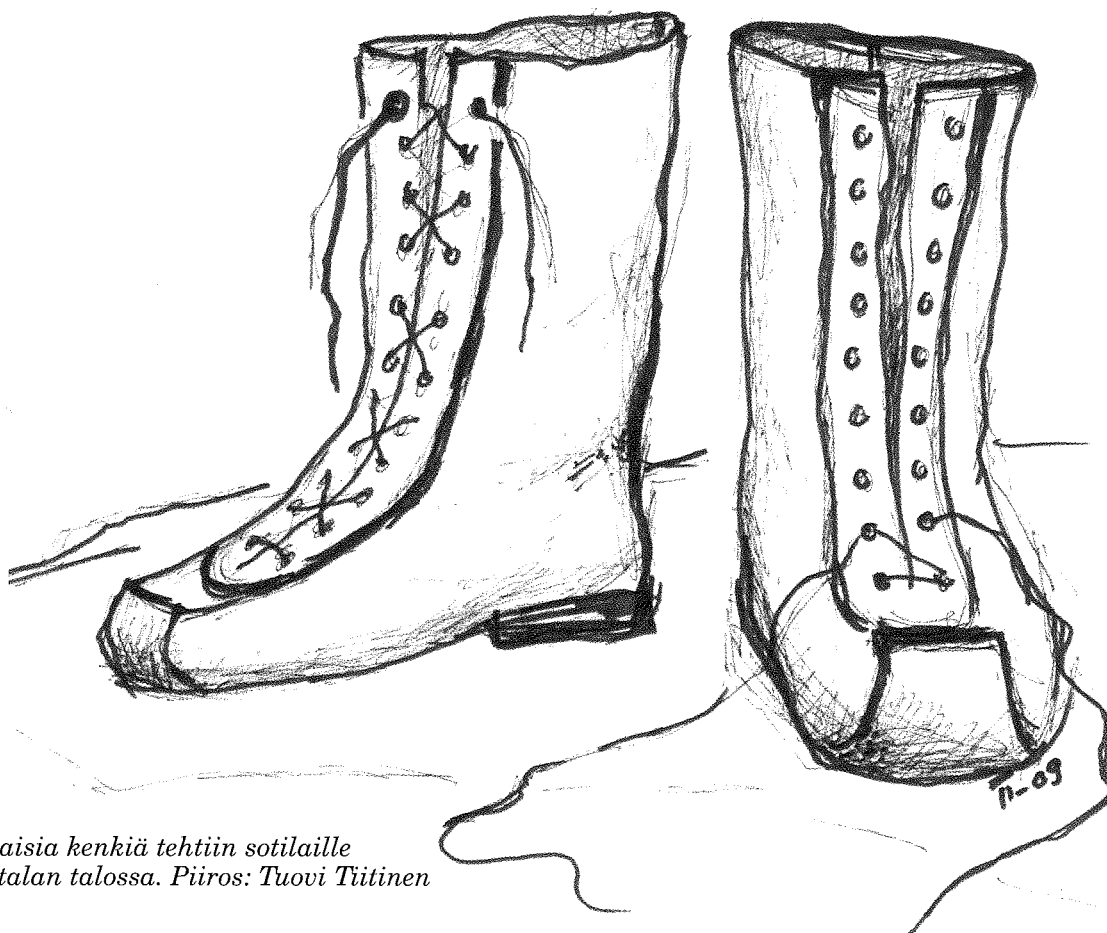
Monesti äiti lausui isälle runoa, joka on vanha hauta-
kirjoitus ja se kuului näin:

*"Hant` vännkäri se tässäkin makaa
Suutari suuri, ruumis vahva kuin muuri.
Pituutta hänellä oli vain kyynärää kaksi,
eikä siitä tullut sen suuremmaksi.
Leipänsä hankki otsa biessä, näppinsä
lienee vieläkin piessä"*

Nyt isä on jo Paratiisin lintuja syöttämässä, jonne hän
lähti 23.3.1974.

Kiitos kaikesta isälle ja kaikille Parempaa Joulua 2009
toivottaen

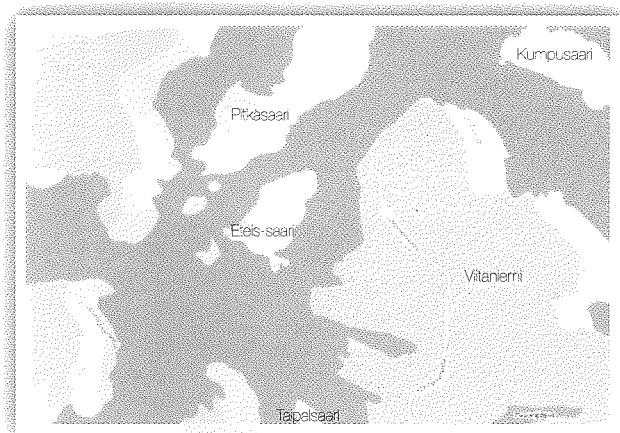
Rauha Kekäläinen

*Tällaisia kenkiä tehtiin sotilaille
Lautalan talossa. Piirros: Tuovi Tiitinen*

Vihtaniemi 1950-luvulla – postia tiettömän taipaleen taakse

Vihtaniemelle ei vielä 1950-luvulla ollut minkäänlaista tieyhteyttä. Tapio-laiva oli tosin kuljettanut pyhänseutuna kirkkoväkeä kirkolle ja arkipäivisin sen kyydissä oli päässyt Varistaipaleen kanavan kautta jopa Kuopioon asti. Mutta muuten vihtaniemeläiset olivat omien kyytiensä varassa, mikä tarkoitti, että jos halusi 'sivistyneeseen maailmaan', niin kesäaikana oli turvauduttava venekyytiin ja talviaikana rekipeliin tai -suksiin.

Varsinaista postinkantoakaan Vihtaniemelle ei oltu vielä ennen 1950-lukua järjestetty, vaan posti haettiin kirkolta sattumanvaraisesti. Postin toi aina joku kirkolla muilla asioilla käydessään. Pelkästään postia viitsitty lähteä hakemaan, kirkolle on sentään Vihtaniemen kirkkiosistakin noin kuutisen kilometriä. Moottoriveneitäkin kun oli perin harvassa.

Postinkantoon saatiin kuitenkin 1950-luvun taitteessa parannus. Otto Kammonen oli ollut puuhamiehenä, kun kirkonkylän postitoimiston kanssa sovittiin, että posti tulisi Juurikkamäkeen Uno Holopaisen kaupalle, josta se sitten haettaisiin – joka toinen päivä – Vihtaniemelle. Otto Kammonen ottikin postinkannon ensimmäisenä hoitaakseen. Häneltä tehtävä siirtyi Arvo Tirkkoselle ja edelleen Arvon nuoremmalle siskolle Annelille. Heidän jälkeensä postia kantoivat vielä Apajalahden Sutiset.

Arvo Tirkkonen muistelee, että postinhakumatka alkoi yleensä kahdeksan maissa. Kesäaikaan soutumatka Vihtaniemeltä Eteissaaren ja Pitkäsaaren välistä Kirveslahteen oli noin kilometrin mittainen. Postiveneen mukana kulkivat keväällä ja syksyllä usein myös koululaiset. Kirveslahdesta kävelymatkaa Juurikkamäkeen kertyi noin neljä kilometriä. Vielä 1950-luvun alussa Kirveslahdesta Juurikkamäkeen oli tosiaankin vain kävellen kuljettava polku, mutta myöhemmin reittiä paranneltiin niin, että se oli mahdollista ajaa polkupyörällä. Polkupyörä kuljettiin joskus veneessä Vihtaniemelle, mutta enimmäkseen sitä säilytettiin Kirveslahdessa.

Paluureitin päätepiste Vihtaniemellä oli Kammolassa. Aikatauluksi oli vakiintunut, että siellä olisi oltava noin kahden maissa iltapäivällä. Postia ei siis jaettu vihtaniemeläisiin taloihin, vaan kukin haki postinsa Kammolasta.

Talviaikana matka tehtiin hiihtämällä. Aivan umpihankea joutui vain harvoin puhkomaan, koska samaa reittiä käytettiin myös muuhun liikkumiseen, niin että jonkinlainen kovettunut tienpohja oli olemassa.

Arvo Tirkkonen muistelee, että suunnilleen sama aika postimatkaan meni sekä kesällä että talvella. Rospuutto- na tosin aikaa tuhraantui hieman enemmän, joskus jopa pimeän tuloon asti. Mitään suurempia haavereita hän ei kuitenkaan muista tapahtuneen.

Menomatkalla kerättiin taloista lähtevä posti. Taloissa tiedettiin postin kuljettajan aikataulun ja lähtevä posti oli yleensä odottamassa ulkosalla. Enimmäkseen lähtevänä postina oli kirjeitä.

Uno Holopaisen kaupalle tullut posti ei ollut mitenkään lajiteltu, vaan Vihtaniemelle menevä posti oli siellä juurikkamäkeläisten muun postin joukossa. Arvo Tirkkonen muistelee, että päivittäinen posti oli painoltaan siinä viiden ja kymmenen kilon välimailloilla. Enimmäkseen postina oli sanomalehtiä ja jonkin verran kirjeitä. Nykyisen kaltaista mainospostia ei silloin vielä tunnettu, olisikohan ollut koko erikoistarjous-sanaakaan keksitty. Aikakausilehtiäkään ei juurikaan ollut. Pakettipostista postinkantaja vei ainoastaan pakettikortin, jolla sitten pakettinsaaja kävi itse hakemassa paketin.

Valtion puolesta postinkantoon oli annettu paksusta mustasta nahkasta tehty postilaukku, johon päivittäinen posti hyvin mahtui. Leveästä kantohihnasta laukku pysyi kantamaan joko olalla tai hiihdettäessä selässä. Postilaukku olikin ainoa työhön liittyvä luontoisetu. Palkki-ona postinkannosta maksettiin könttäsomma ilman mitään erityisiä kilometri- tai muita kulukorvauksia. Kulkuvälineet piti olla itseltä. Arvo Tirkkonen muistelee, että heillä oli postin kanton varattu oma vene, jota pidettiin erillään muista veneistä.

Vihtaniemen postin kantaja jakoi postin myös mante- reella reitin varressa oleviin taloihin. Reitti kulki seura- vien talojen kautta: Puurunen – Järvelä – Remanen – Pirs- kanen – Korpela – Mäkrämäki – Kirveslahti. – Myöhem- min, kun tieolot paranivat, käytiin myös Saunaniemen koululla.

Taloissa yleensä vain pistäydettiin, mutta pitempiin py- sähdyksiin aikataulu ei antanut mahdollisuuksia. Sana tai pari voitiin vaihtaa – ja joskus tuli kyllä 'hörpättyä kah- vitkin seisaaltaan'. Talojen välistä sanansaattoakin oli var- sin harvoin. Varmaan uutiset ja tapahtumat haluttiin käydä kertomassa henkilökohtaisesti kyläilyjen yhteydessä.

Vihtaniemellä ja lähitienoossa olivat 1950-luvulla asutuna seuraavat talot:

Tirkkola (Rantala ?) - Arvi ja Saima Tirkkonen. Heiltä siis postinkantajina olivat Arvo sekä hänen nuorempi siskonsa Anneli. Lapsia Tirkkolassa oli kaikkiaan kahdeksan.

Kuolemalahti - Viljo Keinänen perheineen. Perheessä oli kymmenen lasta.

Holoppala - Simo Holopainen. Hän kuitenkin kuoli jo vuonna 1954 ja talo siirtyi hänen vaimolleen Kertulle. Heillä oli yksi lapsi.

Kammola - Otto Kammonen. Hän siis oli tuon postinkannon uudistuksen puuhamies

Apajalahdessa - Väinö ja Helvi Holopainen. He muuttivat kauppiaaksi Varistaipaleen kanavan lähelle ja möivät

talon Toivo Sutiselle.

Talasniemi - Taavetti Kröger.

Pitkäsaari - Otto ja Lyyti Kröger ja Taavetti Hiltunen

Eteissaari - Räsäsiä.

Erakonniemessä - Eemeli Räsänen.

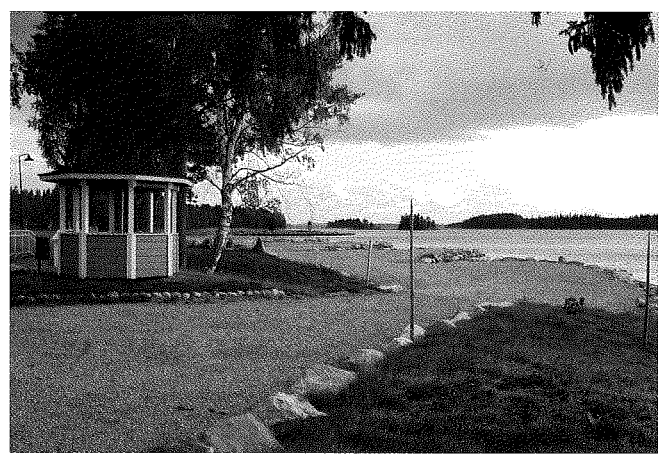
Kirjoitti Arvo Tirkkosen haastattelun perusteella

Esa Ollikainen, Hankasalmi

Äiti Martta on syntyisin Vihtaniemeläisiä

(toim.huomautus)

Tuusniemen kesä 2009

*Täällä Sinisen Tien varrella
ei Sydän jouda olemaan karrella.
Ne heikot sortuu ikävään.
Vaan vahvat puskee kuin voikukka,
läpi soran ja betonin halkeaman.*

*Täällä Tuusniemen rannassa
hiekkia sannassa.
Uimalan laguunilla.
Lyö Juojärven laineet lempeät
vasten kiviä,
iloisesti pärskähtäen.*

*Täällä on Hojo Hojo ja Rantamylly,
rajamailla mainio matkamuistohylly.
On mattojen oiva pesupaikka.
Jos sinulla on vene, moottori taikka laiva,
niin kyllä niille paikka löytyy aina.*

*Tule rantaan uimaan,
jätä huolet pois.
Työnnä varpaat santaan,
anna auringon lämmittää.
Vesi lämmin ja kirkas on,
paiste myös auringon.*

*Satamapaviljonki, siinä se nyt onkin,
monen mielestä tarpeetonkin.
Mutta mitäs noista,
ikkunoista loistaa
Juojärven maisemat kauneimmat.
Karavaanarit voi myös seisauttaa
ja matkansa varrella levähtää.*

*No nyt on tultu tähän, kaikki voipi nähä,
kun uutta toria rustataan,
keskemmälle kyllä, kyllä tekköo hyvvee.
Kohta siinä yks ja toinen
tuttujansa tapailee.*

Rauha Kekäläinen

Aaro

Aaro asui 1940-1950 luvuilla Juojärvellä sijaitsevassa pienessä Pyörylä nimisessä saarella. Oliko Aaro itse keksinyt saaren nimen? Ei ole enää muistissa, mutta nimi kuvaa hyvin saarta, joka on pieni ja pyöreä, halkaisijaltaan noin 50 metriä. On kuitenkin oletettavaa, että Aaro keksi itse nimen, olihan hän hyvin kekseliäs ja monin tavoin omatoiminen. Pyörylä sijaitsee Rapa-salon saaren länsipuolella, melko lähellä laivareittiä.

Aaro tunnettiin myös Riutan Aarona, edellisen omistamansa saaren mukaan. Jostain syystä häntä saatettiin sanoa myös Uurre Aaroksi, mistä tämä kutsumanimi johtui, ei ole muistissa.

Mitkä olivat ne tapahtumat ja elämäntilanteet, joiden perusteella Aaro valitsi erakon elämän? Olihan hän perheellinen mies.

Asukkaat Tiheensaarella, noin kolmen kilometrin päässä olivat Aaron lähimmät naapurit. Siellä Aaro kävi useinkin ja oli jopa töissäkin, ainakin heinäniitossa. Siten Aaro tuli hyvin tutuksi läheiseksikin Tiheensaaren asukkaille. Vaikka hän asui erakkona – erakkohan hän asumismuodon perusteella oli, ei hän ollut ihmisarka, vaan halusi tavata ihmisiä. Hän myös tykkäsi siitä, että me lapset kävimme häntä tapaamassa. Aaro oli kova kalastaja, hänellä oli paljon pyydyksiä ja hän tiesi varmasti parhaimmat kalapaikat. Kaloja tuli tietysti myös myytäväksi. Niitä Aaro kävi kaupalla Tuusniemen kirkolla ja muuallakin eri puolilla pitäjää. Kalastus oli ympäri vuotuista. Talvella olivat jään alla omatekoiset verkot. Matikka oli maukas kala silloin, niin kuin nykyäänkin. Matikan kutu oli siten talvikalastuksen huipentuma. Jäät olivat silloin ennen ilmaston lämpenemistä kuitenkin vahvoja. Verkkoavantojen teko oli kuitenkin voimien vähetessä kovaa hommaa. Viimeisinä talvina Aarolla oli matikanpyyntikaverina Tuusniemen Kulajoella asuva Jussi Holopainen, eli LindanJussi jona hänet tunnettiin. Nimen Jussi oli saanut vaimonsa ja rakkaan elämän kumppaninsa Lindan mukaan. Silloin kun haluttiin puhua itsestään Lindasta sanottiin, että ”Lindan Jussin Linda”. Jussi oli kova monitoimimies ja kova hevostmies. Jussi muisti kehua rakasta elämänkumppaniaan Lindaa ja hänen kauneuttaan. Jussi olisikin oman kertomuksensa arvoinen. Jussi olikin viimeinen, joka tapasi Aaron elossa ja ensimmäinen, joka näki hänet kuolleena. Talvisena pakkaspäivänä heidän piti lähteä jälleen matikan pyydyksiä kahtomaan. Jussi ajoi hevosella kirkolta Juojäven selän yli Pyörylään. Aukaistessaan pienen mökin oven hän totesi mökin kylmäksi ja näki Aaron makaavan poikittain heinäseipään paksuisista pyöreistä kuorimattomista puista tehdyllä laverilla. Aaro oli kuollut. Pyörylä oli menettänyt ensimmäisen ja viimeisen asukkaansa. Arvailua on oliko syynä häikä, vai sydänkohtaus.

Miten Aarosta tuli erakko?

Aika ja tarinat ovat varmasti vaikuttaneet siihen, että siitä saattaa olla useampiakin versioita. Itse kuulin pienenä isän kertomana seuraavan tarinan, joka saattaa olla tosiakin. Olihan isä tuntenut Aaron koko ikänsä.

Aaro asui vaimonsa Karoliinan ja silloin syntyneiden lastensa kanssa läheisessä Riutan saarella. Asiakirjojen mukaan he olivat Kojanlahden Kalliolan torppareita Riutan saari, sijaitsee toisella puolella laivareittiä. Saari on noin 40 hehtaarin suuruinen. Hän oli ostanut Riutan rakennuksineen ja viljelysalueineen Kojanlahden Kalliolan Koistisilta 9. päivä kesäkuuta 1927 25 000 markan kauppahinnalla. Asiakirjojen mukaan kauppaan sisältyi Horkansaaresta ne suoalueet kahdesta eri kohdasta, joita ostaja oli torpan hallintoaikanaan heinittänyt.

Riutassa oli muutamia hehtaareja peltoja ja rakennukset. Muistan ne itsekkin. Tuparakennus oli jo vanha, joten saarella oli asuttu jo kauan aikaisemminkin. Aitta oli melko uusi, laudoista rakennettu, ehkä noin 3x4 m. Teimme heinää Riutasta. Isä niitti veljensä Eelin kanssa heinää. Kun tuli ruokatunnin ja ruokalepojen aika, miehet nousivat aitan katolle ruokalevoille. Meidät kakarat määrättiin veneeseen siksi aikaa. Järjestelyt johtuivat kyykäärmeistä, joita oli Riuttaan ja muihinkin saariin sinnyt runsaasti.

Aaro asui Riutassa, pitäen sen ajan mukaista pieneläjiä huushollia. Aarolta oli ”vintti” jonkin verran pimenyt ja hän saattoi käyttäytyä omituisesti.

Kunnan miehet olivat päätelleet, että Aaro on saatava hoitoon. Aaro oli kuitenkin toista mieltä, eikä antautunut hoitoon vietäväksi. Aaroa tultiin hakemaan useitakin kertoja, mutta Aaro oli valmistautunut tilanteisiin huolella. Hän oli kaivanut tuvan sillan lattian alta käytävän rinteeseen, jota myöten hän pääsi aina pakoon.

Kunnan miehet ottivat asian niin vakavasti, että hommasivat avukseen sen ajan legendaarisen poliisin Vilho Väkkeä aseensa kanssa. Vilho sai näköetäisyyden ja tarkkana ampujana ampui Aaroa polveen. Nyt ei auttanut muuta kuin antautua. Tästä tapahtumasta jäi Aarolle elinikäinen vamma. Minäkin muistan hänen liukkaavan toista jalkaansa. Niin olivat kunnan miehet tehneet velvollisuudekseen katsomansa tehtävän.

Sanomalehden toimittaja ja johtaja Otto Piisinen Kuopiosta oli yhtynyt jossain Aaroon ja halunnut ostaa Riutan saaren. Niinpä kaupat oli tehty 18.6.1929 Siis vain kaksi vuotta ostamisen jälkeen. Kauppahinta oli 33 000 markkaa. Kuinka kauan Aaron perhe asui tämän kaupan jäljessä Riutassa? kuitenkin ilmeisesti aika pitkään, ennen kuin perhe siirtyi Enonsalon Kolmikantaan. Aaron poika riitautti kaupan kymmenen vuotta myöhemmin. Asiasta käytiin oikeuttakin. Otto Piisinen oli saanut saareen lainhuudotkin. Asiaa tutkittiin usean asianajajan toimesta. Piisillä ei ollut ollutkaan esittää alkuperäisiä omistuskirjoja saadessaan lainhuudon. Aarolla ei ollut vielä lainhuutoja

vaan ne olivat vielä Kalliolaisten nimissä.

Asiasta tehtiin sopimus. Otto Piisinen suostui maksamaan kauppahintaa lisää 12 000 markkaa, josta 2 000 markkaa asianajaja Ilmari Sinervölle. Sopimus tehtiin 13.3.1937. On mielenkiintoista miten on ollut mahdollista, että Riutan kauppaan on sisältyneet ns. Horkan saaren niityt, vaikka Simo Toropainen oli ostanut Horkan Kalliolan Eerik Koistiselta jo 27. päivänä kesäkuuta 1922 eli viisi vuotta aikaisemmin.

Hän yritti asuakin muutamia vuosia Kolmikannassa. Hän ei kuitenkaan saaren asukkaana kuivalla maalla viihtynyt, vaan palasi Juojärvelle. Riuttaan ei ollut enää menemistä. Monet Juojärven saarista olivat Vaajasalon Säätiön omistuksessa. Saaret säätiö oli saanut testamentilta samoilta Kojanlahden Koistisilta. Puhuivat vanhoista pii-oista, jotka olivat ne lahjoittaneet. Tarinan todenperäisyyttä ei ole tarkistettu. Vaajasalon Säätiön maita oli myös Rapasalo ja sen vieressä oleva pieni pyöreä saari, jonka Aaro otti asuinsaarekseen. Tuskinpa hän kyseli keneltäkään oikeutta asua saarella. Oliko asiaan kukaan puutunut, ei ole tiedossa.

Kuva: Raimo Holopaisen kokoelmista

Kuva 1940-luvulla. Vas. Aaro, Pentti Holopainen ja edessä Raimo. Kuva otettiin kun Aaron mökki oli vielä keskeneräinen. Takana Rapasalon Saari.

Aaron mökki

Aaro rupesi rakentamaan pieneen tuuliseen suurten järven selkien keskellä olevaan saareen asuinpaikkaansa. Ensin hän kaivoi tiukkaan kiviseen jankkoiseen maahan reilun puolen metrin syvyisen kuopan. Kuoppa oli puolitoista metriä kanttiinsa. Syvempää hän ei kaivanut, koska järven pinnan vesi olisi ollut jo ylempänä kuopan pohjaa.

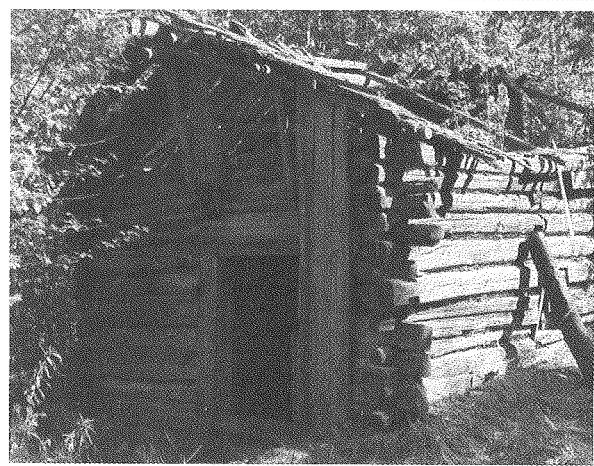
Kuopan seinät hän rakensi melkoisista kivistä. Monet juuri ja juuri miehen nostettavissa. Niitä hän sai muuttaman metrin päästä kivikkorannalta ja lisää hän ilmeisesti sousi läheisiltä kivikkorannoilta toisista saarista. Kuopan päälle hän rakensi kodan. Se oli pyöreistä riukupuista tehty. Välillä oli sammalta. Ulommaisena oli tuohesta tehty veden pitävä kate. Sisäpuolella oli myös pahveja. Kotaa hän lämmitti oviaukon luokse kivistä tehdyllä tulisijalla. Kyllähän kodassa kesäaikaan pystyi olemaan, mutta entäs talvella? Ei varmasti ollut kovin hääppöistä.

Myöhemmin Aaro rakensi pienen mökin. Se sijaitsi muutaman metrin päässä kodasta, oviukko kotaan päin.

Mökin puut olivat haettu läheistä saarista. Mökki oli noin viisi metriä pitkä ja kolmisen metriä leveä ja lähes normaalikorkuinen.

Mökissä oli ensin eteinen ja sitten tuvan puoli, jos sitä nyt tuvaksi voi sanoa. Oikealla puolella oli uuni. uuni oli kovin pieni, mutta sillä pystyi lämmittämään mökkiä ja paistamaan myös ruokia. Uunin etupuolella, oli levike jossa voi keittää ja savu meni uunin kautta aivan tavallisen näköiseen kivistä rakennettuun piippuun. Vasemmalla puolella oli makuulaveri. Laveri oli noin metrin levyinen ja ainoa istuinpaikka pienessä tuvassa. Sillä istuen voi hyvin kohennella läheistä uunissa olevaa tai sen edessä olevaa tulta. Takaseinällä oli pieni ikkuna. Sen ikkunan alareuna oli noin puolentoista metrin korkeudessa. Ikkuna oli semmoinen savusaunan ikkunan kokoinen.

Mökissä oli avovintti. Vintillä oli säilössä erilaisia kalastustarvikkeita. Muistan puolukkahillokorvon, joka oli vintillä. Kerrankin Aaro halusi meille käymässä oleville lapsille tarjota jotakin. Niin hän sanoi että ”käykee syömässä vinnillä hilloo siitä korvosta”. Puolukkahillo ei ollut meille kovin erikoista ja niinpä kävimme sitä vain katsomassa. Mustaa se näytti olevan.

Aaron mökki Pyörylän saarella vuonna 1970.

Me Naapurisaaren lapset tykkäsimme aina käydä Aaron mökillä. Aina hän ei ollut paikalla ja silloin me läksimme vähin äänin pettyneenä pois. Aaro oli selvästi mielissään meidän käynnistä. Joutuihan hän olemaan erossa omista lapsistaan, joita hän varmaan ikävöi karusta ulkomuodostaan huolimatta.

Hän halusi aina vieraanvaraisesti jotakin tarjota. Kerrankin hän halusi tarjota sokeria. Palat olivat hyvin mustuneita. Me ei kuitenkaan taidettu niitä haluta ottaa. Ajattelin että ne on tainneet mustua Aaron mustissa nokisisa käsissä.

Aaro teki myös leipää. Hän halusi myös sitä tarjota. Leipä oli hyvin mustaa ja kovaa. Kun emmimme ottaa sitä Aaro kertoi että se ”puhasta leipee”. Se on alustettu kepillä. Hän selitti, että eukkoväki alustaa taikinaa likaisilla käsillä, mutta hänä puhtaalla kepillä. Kävimme toisen luokkani opettajan Marjatta Huttusen kanssa Pyörylän saarella. Marjatta oli kuullut Aarosta. Niinpä minä sousin suuresti ihailemani opettajan järven yli saareen.

Aaro oli kotonaan. Hän vähän arkaili tätä vierasta hienoa neitosta. Marjatta teki kaikkensa saavuttaakseen Aaron luottamuksen. Sitä tietysti helpotti se kun minä olin mukana. Niinpä Aaro lupasi ruveta kahvia keittämään. Marjatta kahteli kahvipannua ja muitakin epäilevän näköisenä ja sanoi ettei hän juo kahvia. Minäkään en juonut vielä siihen aikaan kahvia. Aaro oli selvästi epävarman oloinen siitä, että mitä hän sitten voisi tarjota? Kun Aaro kääntyi mennäkseen mökille päin Marjatta nappasi salaa puolen kämmenen kokoisen nokareen kodan edessä kivellä olevaa mustaa leipää. Hän sipaisi nokareen nopeasti esiliinansa taskuun. Tästä tapahtumasta muistan, että Marjattalla oli esiliina, muuten se ei olisi varmasti jäänyt mieleen.

Aaro siis eleli erakkona, hänellä ei ollut radiota, eikä sanomalehtiä. Viikon päivätkin yksin ollessa tahtoivat sotkua. Eikä liene ollut kovin tärkeää se mikä viikonpäivä on menossa. Sunnuntain hän erotti siitä että silloin ei Ruskilan mylly pyörinyt. Toisaalta kirkon kellojen soitokin saattoi suurille selille kuulua, varsinkin jos sattui olemaan tyyneessä ja luonto oli hiljainen.

Aaro heinän niitossa

Monia pieniä tapahtumia muistuu Aarosta mieleen. Isä yritti pitää häntä heinä niitossakin. Yhtenäkin iltana hän jäi yöksi jatkaakseen seuraavana päivänä. Isä oli kuitenkin aamuvarhaisella nähnyt Aaron soutavan omalle mökilleen päin. Kerrankin äiti laittoi viemään minut Aarolle niittomaalle kahvia. Kahvia oli kokonainen litra, johon oli jo laitettu maitoa ja sokerit. . Kannoin kahvia varovasi läikyttelemättä lähes puolen kilometrin päässä Selkärannan metsän varressa olevalle niittopaikalle. Heinää korjattiin ns. viitakealoilta. Ne eivät olleet peltoja, vaan hyvin kivisiä ahoja. Heinän niitto niiltä oli ammattimiehen hommaa. Viikate saattoi sattua helposti myös kiveen ja se piti osata lipata, eli teroittaa. Aaro kyllä näytti taidot osaavan. Aaro oli mielissään kun toin litran mitan täynnä kahvia. Äiti kääri litran pyyhkeeseen ja laittoi paksuhkon pullapalasan päällimmäiseksi. Eikä siitä paljonkaan ollut läikkynt.

Aaro rupesi istumaan ja joi hartaasti kahvia. Minä ihmettelin sitä että miten se jaksaa noin paljon juoda. Aaron juodessa kahvia minä seisoin lähettyvillä, nostellen aina toista ja toista laihaa kinttuani ylöspäin. Aaro sanoi ”elä poika kuahu” Kun kahvi oli juotu Aaro antoi litran mitan minulle sanoi hyvin käskeväällä äänellä ”kerree poika tämä täyteen manssikoita ja vie äitilles” Minä arvelin itsekseni, jotta en kyllä kerree.

Metsämanssikoita kyllä oli, mutta litran mitta oli minulle liian iso ja Aaro oli juonut siitä kahvia. Sain litran käteeni ja kipaisin kotiin pyyhe toisessa kädessä heiluen.

Aaro oli tehnyt myös kiljua. Hän toi sitä isälle juotavaksi. Se oli puolen litran pullo. Isä pani pullon saatuaan sen lattialle jalkansa viereen. Aaro kysyi ” etkös ala juuva?” Isä sanoi, jotta juon sitten myöhemmin. Kun Aaro lähti pois isä pani pullon pöydän taakse lattialle. Siellä se oli kauan aikaa ja sitten hävisi. En tiedä joiko isä sen joskus. Kuitenkin hän sanoi jotta en juo Aaron kiljua.

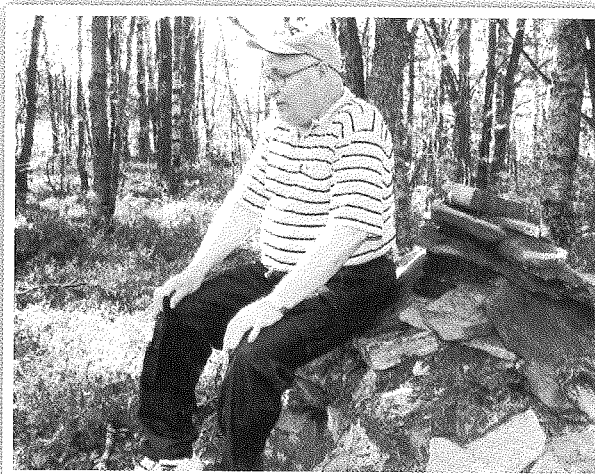
Veneen tervaus

Isä teki Aarolle soutuveneen. Venettä oli porukassa teettämässä Aaron poika Veikko, Kun vene oli valmis Aaro tuli sitä Veikon kanssa tervamaan. Olisiko ne isä ja poika jo juoneet kiljua ennen tuloaan. Meistä ne olivat vähän erikoisesti käyttäytyviä. Meitä penikoita nauratti kun Aaro tervasi ensimmäisenä uuden veneen perätuhon. Vene tuli tervattua. Saaressa asui naapurissa Johannes. Meille tuli semmoinen käsitys, että Veikko ja Johannes olivat hyviä tuttuja ennestään. Miehet rupesivat porukalla juomaan tuomaansa kiljua. Tietysti ne menivät humalaan. Me ei oltu nähty humalaista aikaisemmin ja ihmeteltiin miesten käyttäytymistä ja älyttömiä puheita. Isää ei näkynyt missään. Jäljestäpäin olen arvellut, että äiti oli käskynyt isän lähteä jonnekin karkuun, niin ettei häntä houkuteltaisi kiljunjuontiporukkaan.

Sukulaiset Juurikkamäessä

Aaro kävi aina silloin tällöin Juurikkamäen Ollilassa ja Niilolassa. Talot olivat hänen sukulaistalojaan. Siellä hän oli syntynytkin. Isännät olivat Aarolle ensimmäisiä serkkuja. Talvella kun nähtiin tasainen hiihtolatu järvellä, niin sitä ruvettiin tutkimaan. Sanottiin, jotta onkohan tästä Aaro hiihtänyt? Jos nähtiin mustia täpliä hangella, sanottiin että Aaro on hiihtänyt. Aaro näes puri kessutupakamallia ja syljeskeli hiihtaessään ladun varteen. Mustat syljen jäljet siis paljastivat hiihtäjän.

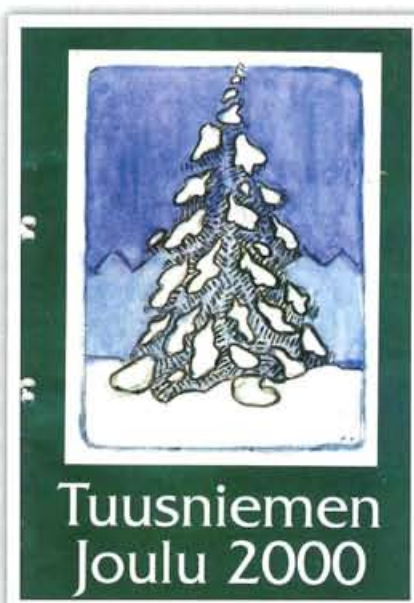
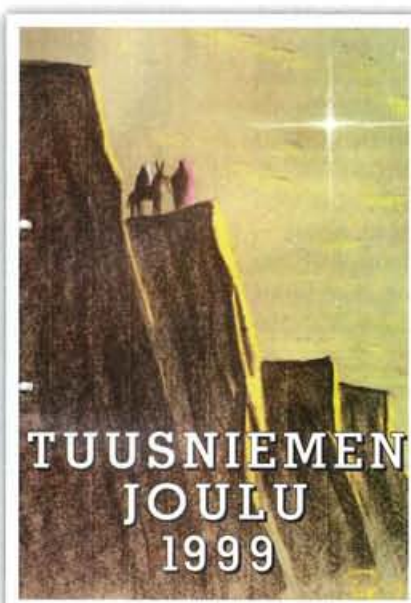
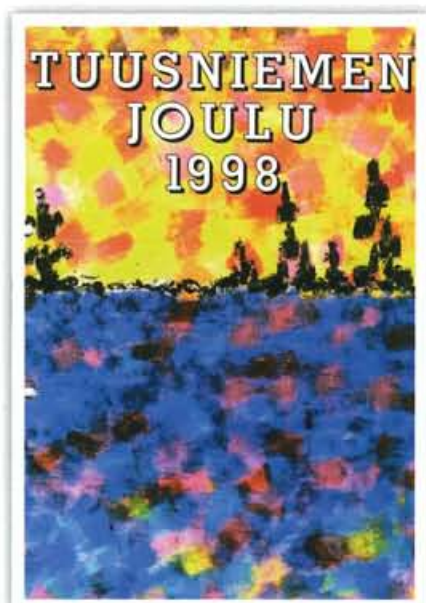
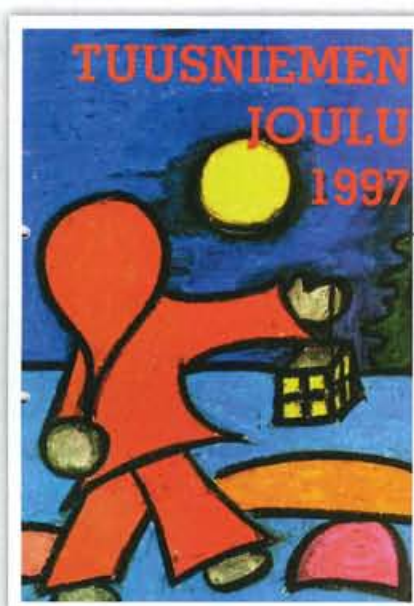
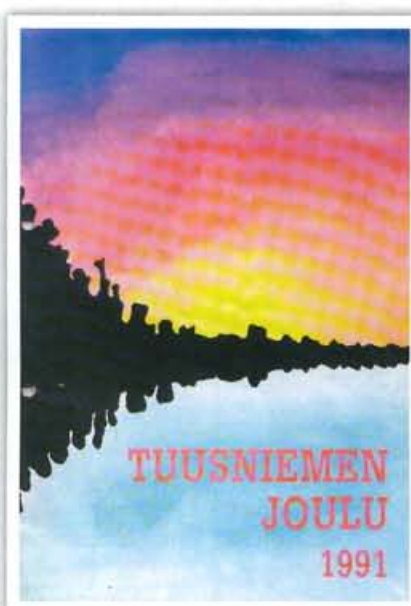
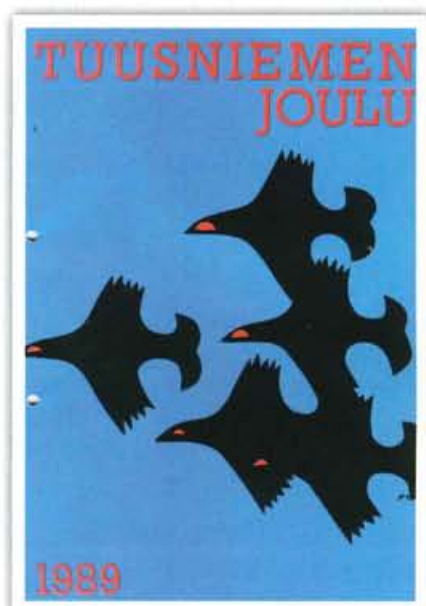
Niilolan talossa Aaro kävi usein. Talon tytär Paula muistaa hyvin Aaron vaikka oli silloin vielä lapsi. Paula kertoo, että he veljensä Mikon kanssa aina olivat kovin ihmeissään, kun Aaro tuli. Aaron ulkomuoto oli heistä hyvin erikoinen. Hänellä saattoi olla pitkäksi kasvanut tukka, jota Paulan ja Mikon isä saattoi lyhentääkin. Äiti laittoi saunan lämpiämään ja antoi talosta isän vaatteet. Aaron vaatteet hän pani pesuun, ne olivatkin kovin nokisina ja huonokuntoisina pesun ja korjauksen tarpeessa. Monesti Aaro saattoi tulla tullessaan kaloja, matikoita, tai haukia. Hän saattoi olla Niilolassa useita päiviä. Käydessään hän hakkasi polttopuita ja korjasi aitoja. Niilolankaan lapset eivät pe-

Kalevi Holopainen ukkinsa Aaron uunin runioilla kesällä 2009.

jatkuu sivulla 34

Tuusniemen joulun värikäs 20-vuotistaival!

Tuusniemen
Joulu 2001

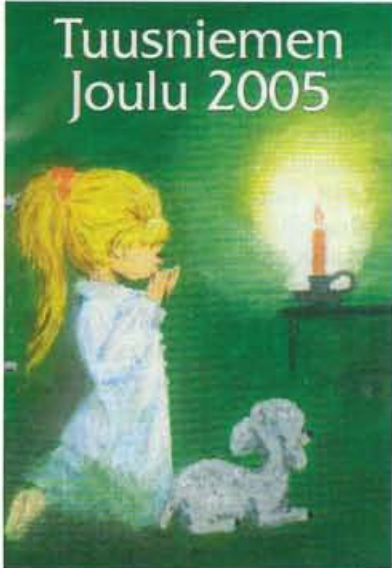
Tuusniemen
Joulu 2002

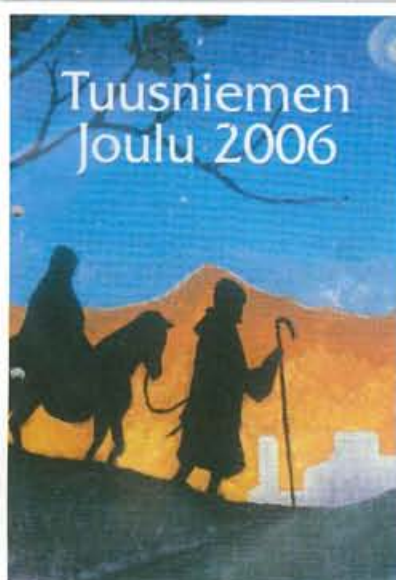
Tuusniemen
Joulu 2003

Tuusniemen
Joulu 2004

Tuusniemen
Joulu 2005

Tuusniemen
Joulu 2006

Tuusniemen
Joulu 2007

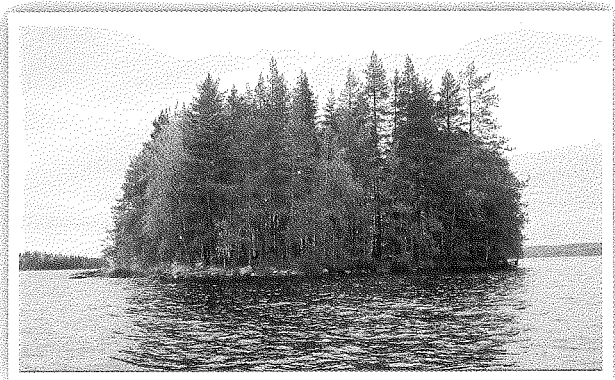
Tuusniemen
Joulu 2008

Tuusniemen
Joulu 2009

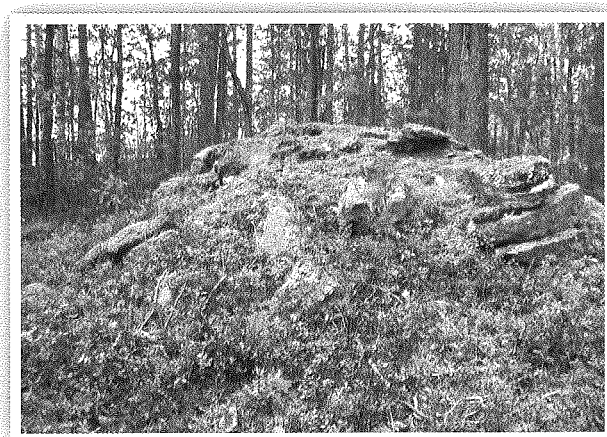
länneet Aaroa. Paula kertoi äitinsä aina antaneen Aarolle lähtiessä leipää, voita ja lihaakin.

Aaro keitti tervaa ja viljeli maata

Pyörylän saari. Kuva otettu lokakuussa 2009

Aaro oli kova keittämään tervaa. Siihen aikaa olivatkin tervakset helppo löytää. Vanhoissa hakkaamattomissa saarten metsissä oli runsaasti tervaslatvapeitä. Pyörylän saarella on vieläkin nähtävänä tervankeittokumpare. Saarella on nähtävänä perunakuoppa ja kivistä tehty sumppu. Aaro viljeli pienessä saarellaan perunaa ja muitakin kasveja. Jopa mansikkaa hän oli istuttanut. Tämä oli siihen aikaan hyvin harvinaista. Kessuhalmes oli iso ja se kasvoi hyvin. Siihen aikaan oltiin tupakassa omavaraisia ja kessua kasvatettiin joka talossa. Sellaisissakin, joissa ei ollut tupakkamiehiä. Vaikka Pyörylä on pieni saari, sen keskellä on tasainen kivetön savinen alue. Siinä olivat Aaron viljelykset. Ne jopa kasvoivat hyvin ja olivat aivan rehevän näköisiä. Aaro oli tuonut siihen säkillä multaa, ilmeisesti Riutan saaresta, jossa perhe aikaisemmin asui. Saarella ei ollut mitään huussia tai semmoista riukua tarpeiden tekemiseksi. Viljelykset varmasti sitten hyötyvät tästä puutteesta.

Aaron tervan keittokumpare. Kuvattu kesällä 2009

Aaro, Kalevin muistissa

Tuusniemen Ohtaanniemellä asuu Kalevi Holopainen (s.1937) on Aaron tyttären Elman (s.1909) poika. Kalevilla on muistelmia ukistaan yli kuudenkymmenen vuoden takaa. Kalevi asui äitinsä kanssa mumminsa Karoliinan mökissä Kosulan Kolmikannassa.

Aaro toi sinne kutuhaukia ja saattoi viipyä reissullaan jopa puolikin viikkoa, ennen kuin piti lähteä taas pyydäksiä katsomaan. Käydessään hän ajoi ja teki puitakin. Naapurissa asuva Miettisen Vilho muistaa, kun Aaro kävi pyytämässä hevosta lainaksi puita ajaakseen.

Kesäretki Pyörylään

Kalevi kävi 10–11 vuoden ikäisenä enonsa Mikon kanssa Aaron mökillä Pyörylän saarella. Yöllä hän nukkui mökin vintillä. Siellä oli paljon lutikoita, mutta nuorta poikaa nukutti hyvin. Iltasella oli käyty kotoon tehdyssä saunassa. Siinä oli ollut hyvät löylyt. Mikko oli sitten nukkunut saunan lauteilla.

Kalevi oli ollut kova uimaan ja oli saunareissulla käynyt Rapasalon puolellakin.

Vesikin oli tuntunut lämpimältä. Aamusella oli käyty ongella. Aarolla oli ollut semmoinen syvän onki, jossa oli ollut kolmekin koukkuu ”viiksessä”, eli koukut olivat eri korkeudella siimassa. Aaron onkeen olikin ahvenet tarttuneet hyvin.

Onkipaikka oli Horkan takana. Sinne näkyi Horkan saarella oleva punainen tupa.

Aaro oli kertonut saarella asuvasta Rantala nimisestä miehestä. Rantala oli ollut Aaron kertomana hyvin nopeapuheinen mies. Hän oli kerran ollut käymässä kirkolla ja sen aikainen ruustinna oli tullut vastaan. Rantala oli sanonut päivää. Ruustinna ei ollut vastannut. Rantala oli sanonut siihen että ”Päivää Akka minä sinulle sanoin”.

Rantala oli myös meinannut pyytää kaloja ampumalla niitä tynameetilla. Panos oli kuitenkin räjähtänyt ennen aikojaan ja veneen perä oli hajonnut, mutta itse kalastaja oli selvinnyt.

Karoliina, Kalevin mummi ja Aaron vaimo oli kertonut että Aarolta oli vintti pimennyt seuraavan tapauksen takia: Aaro oli lähtenyt myllyyn Juurikkamäen Ollilasta. Tarkoituksena oli mennä Tuusniemen Meijerin myllyyn. Saavuttuaan meijerin selälle, hän oli sattunut pahaan paikkaan. Tuusniemen valkoiset olivat päättäneet ampua paikalliset punaiset aktivistit meijerin selällä. Teloitus olikin tapahtunut juuri myllymiehen lähellä. Hevonen oli siitä pillastunut ja lähtenyt karkuun ja juossut sitä kyytiään Juurikkamäkeen. Tämä kaamea tilanne oli ollut herkälle Aarolle liikaa ja hän ei siten siitä koskaan täysin selvinnyt.

Kalevi oli kuullut myös sen, mikä sai Aaron lopullisesti lähtemään entisille elomailleen Juojärvelle. Aaron pojat Veikko, Mikko ja Niilo joutuivat lähtemään yhtä aikaa jatkosotaan. Meijerin selällä nähty ihmisten ampuminen oli vielä ollut liian hyvin muistissa ja sotaan lähteminen oli ilmeisesti vielä sen takia enemmän järkyttänyt. Aaro oli silloin pakannut reppunsa ja lähtenyt.

Taimin muistelmia

Tiheensaaresta syntyisin oleva Taimi Tirkkonen os. Holopainen oli käynyt jo Riutassa, silloin kun koko perhe vielä siellä asui. Aaron tytär Elma oli ompelija,

Tiheensaarelaisetkin ompeluttivat hänellä erilaisia vaatteita, mekkoja ja esiliinoja.

Tuvasta Taimi muistaa ”lokoset” penkit. Mansikka – aholla oli myös paljon metsämansikoita. Aarolla oli sen ajan mukaan muutama lehmä ja pienelikoita, mutta hevosta ei tainnut olla. Hevosajot kävivät ajamassa Karoliinan sukulaiset Leppäset Tulikalliosta.

Olli Nissisen muistelmia

Aaro oli ollut 1948–1950 vuosilla Saunaniemen talossa puita pilkkomassa. Puut olivat olleet rasissa kuivuneita rankoja ja pihaan ajettuna. Aarolla oli ollut omat saha ja kirves. Hän oli ollut liikkeellä suksella, vetäen perässään suksikelkkaa.

Yötäkin Aaro oli Saunaniemessä ollut. Palkan hän oli pyytänyt osaksi ruokana. Kun joulukuukausi oli ollut tulossa hän oli ollut vailla lipeäkalaa. Olli muistaa Aaron olleen hyvin musta ja nokinen. Saunassa käynti oli häntä vaikuttavasti pudistanut. Olli kertoi, että siihen aikaan oli semmoisia mustia, nokisia ukkoja kylillä muitakin. Puhuivat, että Aaro olisi ampunut haulikolla hirven. Salakaatohan se on silloin tietysti ollut. Poliisiasiaa Ollin tietojen mukaan siitä ei ollut koskaan tullut. Saunaniemessä olivat pojat kyselleet hirven ampumisesta ja siitä miten se hyvin osui ja missä kohtaa?

Aaro oli siihen vaan tuhahtanut, jotta” ei semmoisia sua kysellä. Olli oli myös käynyt Pyörylässä soutamalla Veikko Järveläisen kanssa. Aaro ei ollut mökillään.

Pojat oli arvelleet, ettei hän voi olla kaukana, kun kalakeitto oli vielä, ikään kuin kesken syönnin. Myös liukaan jääkelin aikana Olli oli käynyt Pyörylässä Petulan Mikon kanssa. Aaro oli tarjonnut tekemäänsä vehnästä. Pojille se ei ollut kuitenkaan kelvannut.

Raimo Holopaisen muistelmia ja Riutan myöhemmät vaiheet

Raimon ukki Kuopiolainen Kusti Holopainen osti Riutan saaren Otto Piisinen nimiseltä liikemieheltä vuonna 1939. Ukilla kun oli sotaan lähtö tiedossa, niin hän osti saaren poikansa Taunon nimiin, joka on Raimon isä. Tauno kuoli 1979, jonka jälkeen Riutan ovat omistaneet Raimo yhdessä sisarensa kanssa. Taunolla oli kuukauden kesäloma, kun oli valtion rautateillä töissä. Hän viettikin lomansa perheineen Riutassa teltassa.

Teltta sijaitsi saaren etelärannalla. Täten he liikkuiivat samoilla kalavesillä Aaron kanssa ja kävivät myös Aaron saarella. Aina heillä riitti ihmettelemistä Aaron sitkeydestä ja taitavuudesta kalastaa ja keittää tervaa. Jonkinlainen rakentaminenkin ja saaren perkaaminen oli aina menossa. Saarella oli mukava käydä ja siellä oli aina ihmeen paljon metsämansikoita. Riutassa Aaron ensimmäisessä saarella on asumisen jäljet vieläkin hyvin näkyvisä, vaikka siitä on aikaa jo yli 70 vuotta.

Raimolla on mökki Riutassa ja hän on viettänyt siellä mahdollisimman paljon aikaa koko ikänsä ajan. Raimo kertoo, että he omistavat vieläkin Horkan saarella sijait-

sevat Aaron ostamat niityt, vaikka Natura-suojeluun meneen muun osan Horkasta osti valtio.

Aaron elämästä

Niin Aaro eli monivaiheisen elämänsä Juojärven saarissa. Hänellä oli paljon vaikeuksia elämässään, mutta tämäkin kirjoitus osoittaa sen, että vaikka hän oli kaikkein vaatimattomin, syrjään ja rauhaan pyrkivä ihminen, hänen elämästään voisi kirjoittaa vaikka kirjan, niin kuin monen muunkin elämästä.

Jospa joku vielä innostuu sen tekemään, sillä läheskään kaikki hänestä vieläkin saatavilla oleva tieto ei sisälly tähän kirjoitukseen(vh)

Virkatiedot Aarosta

Aaron Holopainen syntyi 15.9.1881, kuoli 16.2.1953. Oli vihitty 2.4.1908 Karoliina Lyydia E. Leppäsen kanssa, syntyi 14.6.1879, kuoli 14.10.1967. (Lähde: Kalevi Holopainen ja maakunta-arkisto Joensuu)

Aaron sukujuuret ovat Juurikkamäessä. Hän ei siis ole mitään sukua Tiheensaaren Holopaisille, eikä Riutan nykyisille omistajille, jotka ovat myös Holopaisia.

Savon murteen ossoomisen nääte muualla Suomessa asuvalta immeiseltä 29.10.2009

Kehvelj soikoo

Jo on aekoihi jouvuttu. Luullaa, jotta kaekki immeiset oesvat yhenviärttisijä. Eihä semmosta ou olluna aekasiminkaa. Ennennii renki ol renki ja isäntä ol isäntä, piika ol piika ja emantä ol emäntä. Piällepäen pit näätellä, jotta oes suurkii välj mistä sae miäräillä.

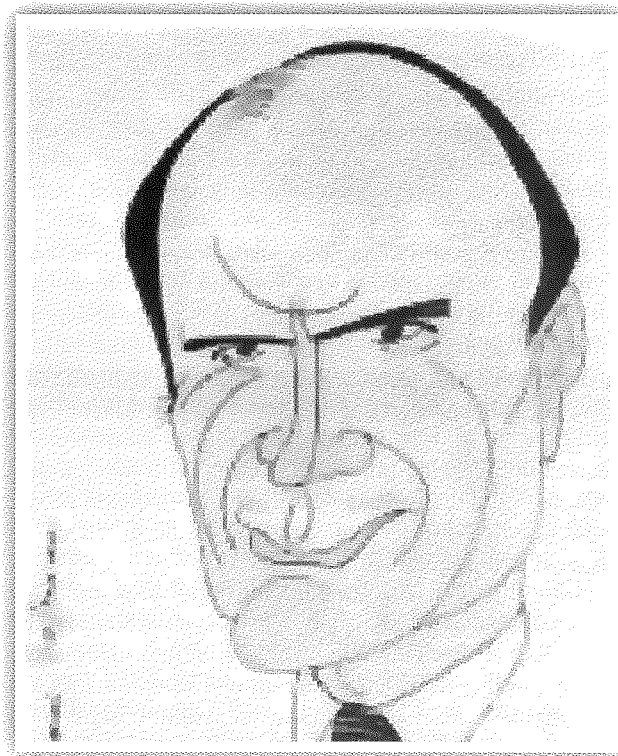
Vua mittees tiet, ku renki suattokii olla roteva ja isäntä tukeva, piika kaanis ja emäntä verevä ja vielä haaskan näköne. Selevähä se, jotta jottaa muutahhii kohellusta siinä suatto sattuva, ku vuan sitä päevätyön hyrskettä.

Ku suattas olla nii, jotta jollennii ee äskösestä oekkeen selevinnny, mittee koetin tolokuttoo, nii vocha tuota yrittee selittöo seleviminnii, jotta asija ee jäes kettää vaevoomaa.

Ensinnäkkii oes paekallaa tolokuta, jotta asijat eevät aena oo nii ku ne näättäs äkkiseltään olovan. Toeseksee pitäs aena muistoo, jotta nuapurj ja varsinnii kaekki lähiseuvvun akat hoksoovat kaekki asijat paljo paremmi ku miesväk ossoo ies uatoksissaa uatella. Tieto mänj aekonnaa noppeemmi perille ku nykynetissä. Aenakkii ol juttu tiijjossa jo noppeemmi ku isäntä kerkes kottiisa hölökkeemää.

Nii sitä minä vuan, jotta ee se elämä mittää ykstoek-kosta jollotusta ollu, vaekka olj olevinnaa erjarvostakkii. Olj siinä paljonni haaskoo ja kaekkee muutakkii hyvvee. Suattopa siinä jollonnii käävvä niinnii, jotta renki ja isäntä suattovat erehtyvä er pettii, ku olis pitännä. No lopuha työ sittä jo tiijjättekii.

**Matti Ollikainen
Heinola**

Kotipihlajalle

*Kotipihlajan alla istua sain
oli kesä, arki, tai sunnuntai.
Sen lehvät suojan antoi
ja oksansa, kukat ja marjat kantoi.*

*Ei paistanut päivä pihaani mun,
kun siihen lankesi varjosi sun.
Niin päätimme kaataa pihlajan
pois, kun kesäkin vielä ollut ois.*

*Tuli kaataja alle Pihlajan,
sitä viimeisen kerran ihailla sain.
Niin poistui Pihlaja varjoinen,
pois tieltä valon ja lämmön sen.*

*En unohda Pihlajaa koskaan
en, kun kuulen tuulen kesäisen.
Käyn ikkunaan katsomaan ja
pihlajaani kaipaamaan.*

*Myös Jouluna oksilla Pihlajan,
lumivaippa oli valkoinen ja
marjat joulunpunaiset
sai ateriaks varpuset.*

**Kirj. Aune Pykäläinen
os. Juutilainen
Synt. Tuusniemi Pienisaari**

Harvinainen lintuvierailija Juurikkamäessä

Meillä on tapana seurata lintuja keittiön ikkunasta. Yksi lintujen talvituokintapaikois- ta onkin ikkunan alla kasvavassa sireenissä. Viime tammikuussa, ennen loppiaista, joimme juuri päiväkahvia viimeisten joulutorttujen kera, kun tavallisesti rauhallinen kahvihetki keskeytyi miehen vaatimaan kysymykseen:

- Mikäs tikka tuo on?
- Joku savupiipussa nokeentunut, siellä lämmittelemässä käynyt.
- Eikä ole, tuo on kyllä valkoselkätikka! Hae lintukirja!

Hätäpäissäni en löytänyt mielilintukirjaani, mutta jonkun lituskan koppasin äkkiä kirjahyllystä, vaikka ei siinä kiirettä olisi tarvinnut pitää. Tikka nokkaili lintulaudalla kaikessa rauhassa. Tarjolla oli auringonkukan siemeniä ja jouluisia saksanpähkinöitä, vasaralla halkaistuja. Tunnistamista helpotti vanha tuttavamme käpytikka, joka lennähti naapurioksalle takomaan siihen ripustettua linnunmakkaraa.

Tikkojen vertailu tuntui hauskalta, selviä eroja löytyi helposti lintujen koosta ja selän kuvioinnista. Harvinaisen vierailijan karmiininpunainen lakki ihastutti.

Seuraavaksi mies haki digikameransa hankkiakseen ikkunan läpi todisteita mahdollisia epäilijöitä varten. Yllytin näppäilemään monta kuvaa, mutta mies sanoi, ettei hän halua häiritä lintua pitkään. Jospa se palaisi pihaan seuraavana päivänä. Vierailu kesti varttitunnin.

Asia oli sillä selvä. Ei epäilyksen häivää lajimäärityksen suhteen. Mies muisteli nähneensä valkoselkätikan kerran aikaisemmin. Vuosikymmeniä sitten. Seuraavana päivänä se ei palannut näköpiiriimme. Lintukirjan mukaan valkoselkätikka onkin talvisin kiertolintu. Emme rohkene edes toivoa, että se pesisi näillä main.

Illalla mies ryhtyi printtaamaan tikkakuvia: yksi liimattavaksi päiväkirjaan, toinen lähetettäväksi pojalle,

kolmannen tingin minä. Printterilaatikko mankeloi valokuvapaperia moneen kertaan. Mikä oli tulos? Ensimmäiseltä tikalta puuttui pää, toiselta pyrstö, vasta kolmas näkyi kokonaan. Minua harmitti. Miksi mies ei ottanut useampia kuvia neuvoni mukaan? Vika parani onneksi jotakin kameran näppäintä kopeloimalla. Niinpä valkoselkätikka näkyi joka kuvassa komeana ja kokonaisena.

Samana iltana suljin yhden tikkakuvista kuoreen pojalle lähetettäväksi, mutta koska postimerkit olivat loppuneet joulutervehdysrevohkassa, tikka ehti pääkaupunkiin vasta pari päivää loppiaisen jälkeen.

Raija Pohjolainen

*Mitäs herkkuja täällä tarjotaan?
Kuva: Antti Pohjalainen.*

Joululleni 2009

*Kuusikymmentä kertaa
olemme kohdanneet.*

Muistan käynneistäsi muutamia.

Sirpaleita sieltä täältä.

Useimmat, tavalliset, unohtuneet.

*Tulet, vaikka olen sanonut,
etten välitä sinusta enää.*

*En jaksa riekkua, en innostu,
en mene mukaan. Jalkoihin jäisin,
markkinatungoksessa.*

*Pilanneet sinut, pelleksi pukeneet.
Moniko enää osaa katsoa,
löytää sinusta muuta kuin tuon.
Moniko näkee tähtikirkkaan yön,
puhtaat hanget, tontun harmajanutun*

*Kuuleeko kukaan reen jalasten
natinaa, aisakellon helkkävän
Kaikuuko vielä laulu enkelten.
Entä se "heinillä härkien" -ker-
tomus? Se sama jo kaksituhatta
vuotta.*

Ei se ole miksikään muuttunut.

*"Lapsi on meille syntynyt,
poika on meille annettu"*

*Ja ne paimenet. Siellä he ovat.
Bachin Jouluatorion patarummut
ja trumpettifanfaarit, kuin taivaal-
linen sotajoukko: "Jauchzet, froh-
locket! Auf, preiset die Tage!"*

*Tule nyt sitten. Tule vaan.
Kuudeskymmenesensimmäinen kerta*

Auki on, ovi. Käy sisään, Joului

M.T.L.

Konttimäen pommit

Suomen ja Neuvostoliiton välillä oli Talvisota 1939–1940 ja Jatkosota 1941–1944. Tuusniemen alueilla ei ole ollut taisteluita.

Välirauhan aikana 1940–1941 Tuusniemellä oli ollut viestipataljoona, joka oli Juuassa olevan viestirykmentin osa.. Tuusniemeltä Juukaan oli rakennettu puhelinyhteys Ohtaanniemen kautta. Vuoden 1941 kesän aikana Ohtaanniemellä oli ollut armeijan ammusvarasto. (kartassa merkitty)

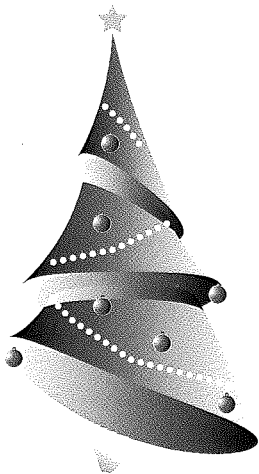
Jatkosota alkoi kesäkuussa 1941. Oli kulunut muutamia viikkoja sodan alkamisesta kunnes alkoi tapahtua. Heinäkuun eräänä aurinkoisena sunnuntaipäivänä Ohtaanniemelle oli ilmestynyt neuvostoliittolainen lentokone (pommikone). Se oli lentänyt Ohtaanniemeltä Petäjämäen kautta Konttimäkeen päin, pudottaen kaksi pommia (kartassa merkitty 2) Konttimäen kylälle ja lentäen edelleen Kaavin järven yli itään päin. Heti tämän jälkeen Ohtaanniemelle oli ilmestynyt suomalainen lentokone (hävittäjä) lentäen Konttimäkeen päin.

Pommeista ei ole aiheutunut vahinkoa. Eräs Konttimäen kyläläinen oli ollut noin 50 metrin päässä kun pommit olivat pudonneet maahan. Lähimpään taloon oli matkaa 300 metriä, johon hän oli ollut menossa.

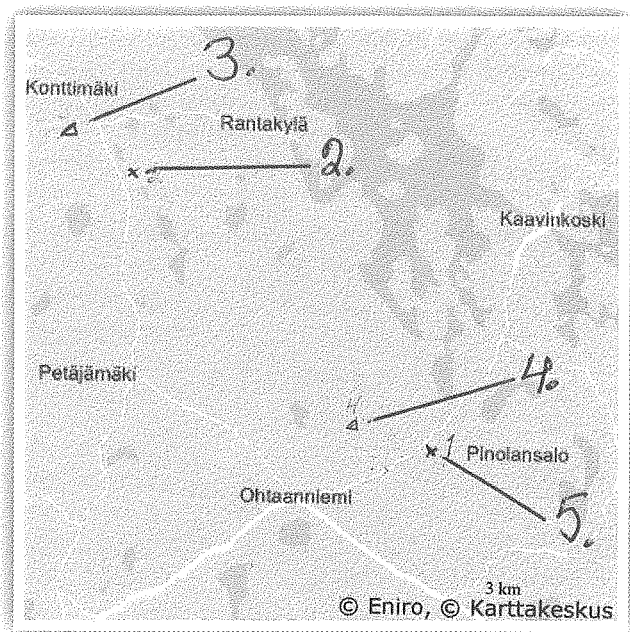
Pommien pudottamisen tarkoitus: On arveltu, että pommikone olisi pudottanut ne keventääkseen lastiaan. Todellinen tarkoitus lieene ollut tuhota ammusvarasto Ohtaanniemellä. Konttimäen tornista(kartassa 3.) pommien putoamispaikalle on matkaa 1050 metriä Otramäen tornista (kartassa 4) ammusvarastopaikalle on matkaa 1050 metriä. Suunnassa on jonkin verran heittoa. Pommikoneen lentäjä on todennäköisesti erehtynyt tornista, jota hän on pitänyt maamerkinä.

Tämä kirjoitus on tehty useiden henkilöiden haastattelujen pohjalta, jotka ovat nähneet itse tapahtuman kesällä 1941.

Hannu Smolander

*Pommin putoamispaikka v. 2009.
Vasemmalla oleva metsä oli silloin peltoa.
Kuva: Hannu Smolander.*

Koulutapaaminen

Saunaniemen koulun tapaamisjuhlassa 2.8.2009 laulettiin yhteisesti koulun entisen oppilaan Auli Räsäsen (Pajalahden Aulin) kirjoittama laulu Ukko Nooan sävelellä.

Saunaniemen koululaiset ovat koossa taas.
ihan niin kuin äidin lampaat oisi kotihaas.
Tytöt sekä pojat jälleen nähdä voivat
rupatellen toisillensa kuulumisiaan.

Vuodet ovat naamatauluun tehneet muutosta.
Elopainoon eipä näytä tulleen puutosta.
Eikä auta mikkään, mummo ja ukki-ikkään
useimmat meistä jo ovat ehtineet.

Harventunut porukka on viime kerrasta.
Saalista on tuoni vienyt meidän merrasta.
Kädet yhteen liittäin elämästä kiittäin
rajan taakse siirtyneitä hiljaa muistellaan.

Muisteloita muutenkin tää paikka mieleen saa.
Koulunkäynti useimmiten oli mieluisaa.
Kiusattu ei kettää, opettaja settää
jälkeenpäinkin mielihyvin vielä aatellaan.

Toivotaan et' juhlamme ei jäisi viimeiseks.
Tapaaminen muodostunut onhan perinteeks.
Iso kiitos teille, jotka taasen meille
tämän juhlan aikaan saitte, kiittäin halataan.

Aikojen takaa

Tuusjärveltä Kotoisin oleva, mutta nykyisin kirkonkylällä asuva Viljo Räsänen toi lehtemme toimitukseen lehtileikkeitä vuodelta 1935. Leikkeet olivat Savo-lehdestä, Pohjois-Savosta ja Savon Sanomista. Leikkeet olivat päivättyinä 21.9.1935.

Lehdissä kerrottiin Tuusjärven Laajalahdessa (Syrjäsaaren kylässä) sattuneesta melkoisesta luonnon mullituksesta. Tuusjärven rantaa oli vajonnut yht' äkkiä 100 metrin matkalta ja 50 metriä leveästi paikoitellen jopa noin 10 metrin syvyyteen.

Tapahtuma oli sattunut iltasella noin kello 18 aikaan. Laajalahden talon Hätisen pojat olivat olleet kyntämässä parihevosilla järvenrantapellolla. Oli tullut kahviaika. Pojat olivat jättäneet hevoset sarkojen yläpäähän ja läheneet talon sisälle kahville. Siihen aikaanhan syötiin iltanen vasta myöhemmin. Hevoset olivat jääneet valjaisiin ja vältti oli jäänyt hevosten perään. Ohjaksia ei oltu ilmeisesti pantu mihinkään kiinni.

Talon väki näki ensimmäisen hevosten ryntäävän kovaa neliä talon pihaan. Niiden perässä oleva vältti oli vaan pomppinut. Sitten heti olivat kuulleet kovaa kohinaa. Talon väki törmäsi ulos ja rantaan katsoessaan, he huomasivat valtavan veden läiskeen ja korvia huumaaavan kohinan. Suuri koivukin näytti omituisesti pyörimällä vajoa-

van näkymättömiin. Kaikki mikä oli rannalla hävisi, niin kuin laiturikin astioineen.. Maata vajosi vielä seuraavina päivinäkin. Sitten kun uskallettiin mennä lähemmin katsomaan huomattiin sortuman seinämän olevan pystysuoran ja kynnössarkojen viillosten roikkuvan sortuman seinämässä. Maata oli hävinnyt puoli hehtaaria. Mainittakoon, että jos kyntömiehille ei olisi sattunut kahviaika hekin olisivat saattaneet vajota sortuman mukana ikuisiksi ajoiksi. Sortumasta on kirjoitettu tänä vuonna ilmestyneessä Hätisten sukukirjassakin.

Kirjassa on Suomen Kuvalehdessä ko. vuonna julkaistu kuvakin. tilan nykyinen isäntä Ilpo Hätinen kertoo, että maalta päin nykyään katsoen sortumaa ei millään tavalla huomaa. Sortuma kohdalla järven pojalla on kuitenkin valtavasti puita, jotka ovat säilyneet nämä 74 vuotta hyvin ja tulevat veden alla säilymäänkin. Ilpo sanoo ettei siinä ole siten vieläkaan verkon lasku paikkaa. Peltoa kyntäessä tulee aina mieleen että mitenhän tuo on, jos ranta rupeaa uudelleen sortumaan?.

Valto Holopainen

Setä - Heikin kertomaa

Mm. tämä kertomus ei mahtunut Happosten sukukirjaan, julkaistaan nyt tässä.

Sukuseuramme pitkäaikainen varapuheenjohtaja Reijo Olavi Happonen on haastatellut 90-vuotiaasta ukkia Heikki Haposta, syntynyt v.1891 ja kuoli 1989 joka oli muistellut mm elämää Kolonsalossa 1800-1900 lukujen vaihteen tienoilla.

Tässä katkelma haastattelusta.

Ukki-vainoolla, eli Anders Happosella s. 19.9.1826 oli peukalossa semmonen luopatti, ihan kuin pieni potaatti, luupahkura. Sillä se poikia kopautti, jos olivat vain tuhmia. Vanaha mieshän se oli kun minnäi muistan. Kun isommat pojat pahojaan tek' niin se otti nahkavyönsä ja sillä yritti kepitteä poikia. Mutta eihän ne piitannu paljookaa. Kesällä kun pihan eissä olj pisteaita, niin pojat hyppäs sen taakse, eikä ukko ylettännä lyyvä. Minä en ollut lyötäviin joukossa.

Tallous olj kolomeosasta, kolome poikoo ja kolome minijöö, ja kun lapsia olj parkymmentä, niin hilskettähän siinä olj, kun kolomenkymmenen seuvulla olj talon väkiluku.

Kun ukon kuoltua veljekser erosivat, niin Lassi setälä olj piika ja renki ja puolenkymmentä lasta. Samon Antree - setällä olj piika ja renki ja puolentusinoon lasta ja meijän isällä olj jo 8 lasta, niin hilskettähän siinä semmosessa joukossa synty.

Lassi-setällä olj semmonen vanaha piika lapsenlikkana. Kerrannii se tuskastu ja sano "Kumpa yks kuolis niin suatas maitovelliä" Siihen aikaa lehmät olj talavella ummessa, poikivat vasta kevväällä. Maitovelli ois ollut muotruokoo, vuan eihän sitä talavella suanu. Olj vuan syksylä jäävytettyä maitoo kahvimaijoks.

Kolonsalon tuvassa olj kaks tuppoo ja sitten iso porsua ja porstuvan pohjassa iso kammarj, josa Antree setä makkaili pienempiin lasten kanssa. Tuvassa olj Lassi-setän ja isän joukko ja jos sattu olemaan suutaria, riätäliä niin siitä karttu toisinaan kolomisenkymmentä henkeä tuppiaan, joten vilineehän siinä olj. Olj iso pitkä pöytä ja sen latvapuolella söi isän joukko. Antreen joukko söi seinänpuolj piässä. Lassi-setällä olj pienempi pöytä oven-suupuolella, jossa ruokailivat. Olj piikoo, renkijä ja lapsia, semmosta se olj talon pito.

Ukon kuoltua tulj jako ja kun olj 12 lehmeä, jäi 4 lehme mieheen. Antree-setälle jäi emähevonon, Lassi-setälle ja isälle vuan varsa. Isä otti sitten emähevosen. Seuraavana kesänä rupesivat kaskimaita ja viljelemmään erikseen. Siinä kolomen hehon seuvulla otan siementä ja toista hehtoo rukkiin siementä kylvöyn miestä piälän., niin rupeshan sitä ahhoon syntymään. Kymmenvuotiaana minnäi alotin kuokkimista. Kun palona olj kivikorinne ja alapuolelle jäi turpeita, niitä kuokittiin. Pienet kuokat olj puusta, närreen juuresta tehtynä, niillä kuokit-

tiin. Ja siinä olj emälouhee, jota ei hevosella pystynnä kyntämään. Vuan ku olj siinäi palanna risut ja lehekset, niin hyvänä kesänä kasvo hyvän otra.

Antree- setä ja isä ostivat sitten Lassi-setän ossuuvon ja sitten jakovat. Antree-setälle tulj Alaniitty ja isälle Yläniitty. Pellonalussuota viljelivät yhdessä. 1900-luvun alakuopuolella olj poutakesä ja siitä tulj ne routavuot. Valtiolta tulj kehotus raivata lisäpelto, siitä sai sata markoo (hehtaarilta?) Isä ja Antree raivasivat suota. Suon laajasta kantova isolla vasulla kesällä sav' muata parannusaineeks. Kylvöyheinän viljelys tulj muotiin ja heinee tulj kovasti. Lehmäi olj 14-15 puolellaan ja sitten vielä loisilla (asusvat Autiolla) olj toisella 2 ja toisella 3 lehmeä., joten karjoo olj paljon. Sammakkomäin salolla asti käv' karja ja nuoret ahot kasvo heinee. Vuan kun paljon olj sitä joukkoo ja pienet pellot, niin tiukan työn takanahan se olj se leipä.

Muistiin kirjoitteli Lassi

Setä Heikki ja morsian Helena kihlajaiskuvassaan 28-vuotiaana. Heikki kuoli 98 vuoden ikäisenä 1989. Kuva Lauri Haposen kokoelmasta.

Näkemyksiäni ja muistojeni

Saunaniemen koulun alkuajoilta vuosilta 1941 – 1947.

Elina oikealla ja Ilmi Kontro 2.8. 2009.

Elina Lyytinen os.Nissinen, eli Saunaniemen Elina muisteli tämän kirjoittamansa kronikan avulla kouluajoja. Elina esitti tämän koulun tapaamisjuhlassa 2.8.2009.

Elimme aikaa arvaamatonta. Ajatukset oli suunnattu rajalle itään. Tulevaisuudesta ei osattu arvata mitään. Mutta koulupiiriä kyläläiset innolla perusti. Oppilaita saarista ja niemistä löytyi reilusti. Isä Ierikkakin koulun perustajana toimi ja monia asioita hoiti.

Korpelan tuvasta tuli sitten Tupa-koulu, ja siinä alkoi se oppimisen touhu.

Koin jonkinmoisen kulttuurisokin. Olin saanut kirkonkylän koululta kahden vuoden alakouluopin. Koulu oli mahtava ja suuri. Sehän oli se että koulu on näin pieni. Silloin melkein uusi.

Aloitin syksyllä vuonna 1941 3-luokan Korpelan Tupa-koulussa. Kohta olimmekin täydessä touhussa. Kahdeksan vuotiaana ymmärsin ja tiesin, että koulu on näin pieni.

Ajatukset kirkonkylän koululle muutaman kerran karkaili ja pitkillä käytävillä harhaili.

Korpelan Saimi-emäntä tunnin aikana tulta uuniin laittoi, eikä siitä ollut mittää haittaa. Hihansa sitten kääri ja keittopadan ääressä hääri. Valmistui siinä ne vellit ja keitot, moninaiset oli silloin keinot. Emäntä- Saimin touhuja seurattiin, kun kerotaulua kerrattiin. Ojalan las-kuoppi oli kirjana tärkeä, se antoi meille matemaattista

järkeä. Elämässä tiedolla on ollut käyttöä ja euroaikaan siirryttäessä sopivasti näyttöä.

Välitunnilla aidat ja liiterit koluttiin, tietysti meitä siitä toruttiin. Isäntä Eino oli lupsakka mies. Kasvatusperiaatteet hän kyllä ties. Suopeasti meitä puhutteli – omaatuntoamme tämä touhumme kolkutteli.

Koululuokkia oli ripoteltu moneen kohtaan. Vaikeuksia lienee ollut toimintaa johtaa. Alaluokkia oli Jusilan isossa tuvassa, ei varmaan ollut vielä koulurakennusta luvassa. Koivuharjun kammarissa oli alakoulu. Viettivät sielläkin muutamat joulut. Käsityötunneilla pojat veistelivät tarvekaluja. Koivuharjun ja Saunaniemen tuvassa, kun ei ollut sopivampia paikkoja luvassa.

Poikien käsityötunteja Mäkrämäen Jussi hoiti ja luotamuksen pojanviikareihin voitti. Karttakeppejä usein särkyi, kun kestävyys opettajalta järkkäsi. Jussi karttakeppien teon hallitsi, kyllä rauha luokassa vallitsi. Rangaistuksena oli nurkassa oloa – tietysti oli se noloa. Jos siellä alkoi mukista. Opettaja uhkaili ottaa tukasta.

Sota-aikana koulussa annettiin rokotuksia, liekö ne sitä varten ettei olisi vanhana kolotuksia. Pidettiin äitienpäivät, kevätjuhlat ja joulut. Aivan niin kuin toisetkin koulut. Ansiomerkkejä rintaamme haalittiin, kun kasvimaata vaalittiin. Hiihtokilpailut hiihdettiin, voitattajaa vähän juhlittiin.

Kaikesta oli puutetta. liitutaulut kangaspyyhkeellä sienen puutteesta pyyhittiin. Mutta tämä puutos oli mitättömän pieni.

Oppia otettiin Korpelan tuvassa kolme vuotta, muistelen aikaa tuota. Ensimmäisenä opettajana oli syksystä 1941-kevääseen 1942 Helga Antikainen, juuri valmistunut opettajaksi. Toisena opettajana oli Toini Lievonon, syksystä 1942 kevääseen 1944. Siis vuosia kaksi.

Korpelan-tupakoulu siirtyi syksyllä 1944 Saunaniemen mökkiin. Mökki-kouluun tuli opettajaksi poikkeuskoulutuksesta Raumalta valmistunut Maikki Makkonen. Myöhäissyksyllä 1944 joutui vankien palauttamisessa palaamaan Venäjälle.

Opettaja Sakari Pitkänen otti viran vastaan myöhäissyksyllä 1944 ja hoiti sitä kevääseen 1944 saakka. Opettamista jatkoi syksyllä 1946-kevääseen 1947. 18-vuotias reipas neito Ilmi Alisa Narinen (Kontro) Juvalta. Nuorta Ilmi-opea haluan tässä kuvailla. Opettajaksi hänet oli jo silloin luotu ja opettamisen taidot hänelle suotu. Muistoissasi ensimmäiset oppilaasi ovat vielä lapsia, katsohan me olemmekin harmaahapsia.

Olen selaillut muistini filmiä. Mikä ilo, että saamme täällä tavata ja halata opettajaamme Ilmiä. Todisteeksi sain Ilmi-opelta keväällä 1947 päästökirjan, siirtyen pois koulusta mukaan elämän virran.

Oppilaana olimme Tauno-veljeni kanssa Saunaniemen koulussa kirjoilla vuosia kuusi ja siinä oli mukana sukupolvi uusi. Ilmin kanssa puhelimessa pohdittiin, tämän päivän ohjelman antia. Kerroin Ilmille, että ohjelmassa on ihan oikeata tanssia. Tanssitouhusta tuumi Ilmi "Olisikohan se nyt viimeinen koitos ja taisto" Jotain kutkuttaa tuo vaisto. "Tanssi lattialla outta tiellä, seinän vierellä pysykee nyt siellä".

*Tälläisiä tässä tarinoin – asijoita apirkoin ja
lopulta niita niksautan.
2.8. 2009 Saunaniemen koululla Elina*

*Elina Nissinen muisteluaihana.
Kuva: Olli Nissisen kokoelmasta.*

Matti – hiljainen pöllimies

Tapasin Matin ensikerran keskitalvella 1960-luvun alkupuolella, erään suuren metsäalueen eteläosassa. Paikka oli silloin syrjäinen metsäalue, johon ei ollut maanteitä. Metsät olivat yksityisten metsäomistajien metsäpalstoja. Suoritin siellä metsän leimauksia ja hakkuiden valvontaa.

Puutavaraa hakkasivat metsäomistajat itse, lisäksi myös paikalliset metsäyhtiöt.

Alueen läpi virtaa joki, jonka varressa Matti oli hakaamassa pinotavaraa paksussa lumessa.

Hiihtelin Matin luokse, jonka nimeä en silloin tiennyt. Matti näytti paksussa lumessa, pienehköltä mieheltä. Ulkoinen olemus kertoi, että kyseessä on raskaan työn tekijä. Tarinoimme siinä hetken ja minä kerroin Matille millä asioilla minä täällä liikuin. Minä jatkoin matkaa ja Matti jatkoi työnsä.

Seuraavana talvena liikuin samoilla alueilla, hiukan ylempänä jokivarressa. Oli pakkaspäivän ilta ja tarkoitukseni oli mennä yöksi jokivarressa olevalle pienelle kämpälle, jota nykyisin sanotaan Koskikämpäksi. Kämpää lähestyessäni huomasin että piipusta nousi savut. Minin sisälle, josta lemahti vastaan kämpän suloinen lämpö. Kämpässä asusti sama mies, jonka olin tavannut aikaisemmin join varressa. töissä. Molemmat tunsimme toisemme. Kyselin Matilta voisinko jäädä tänne yöksi. Matti sanoi, että toinen laveri on tyhjä jossa voit nukkua.

Jäin "taloksi" niin kuin on tapana sanoa. Siinä istuimme ja tarinoimme ja söimme eväitämme ja joimme kahvia. Matti vaikutti hiljaiselta ja tarinaa tuli melkein varoen. Matti laittoi hirven lihat kattilaan kiehumään, niitä hän illan kuluessa keitteli. Nukkumaan menoaikoihin Matti ilmoitti minulle, että hän joutuu lähtemään toiselle kämpälle, noin parin kilometrin päähän, ruokkimaan siellä olevaa hevosta, jonka omistaja oli mennyt "rantaan"

eli käymään kotonaan. Matti kehotti keittelemään hirven lihaa ja sen kypsyttää syömäänkin sitä. Niin Matti lähti retkilleen.

Tein työtä käskyn mukaisesti, keittelin lihaa koko yön. Kypsyttään se maistui hyvältä. Matti palasi aamulla kämpälle, söi hirven lihaa ja kehui sen olevan kypsää.

Tästä hevosen ruokkimisreissusta Matti kertoi myöhemmin minulle totuuden, kun olimme tutustuneet toisiimme ja luottamus oli tullut. Toisella kämpällä oleva mies oli laittanut aikaisemmin kaljan valmistumaan ja se oli valmis juuri sinä iltana, jolloin minä saavuin kämpälle. Matti kertoi ettei hän rohjennut minua sinne maistajaisiin pyytää, kun ei minua silloin vielä tarkemmin tuntenut.

Matti asusti niissä maisemissa toistakymmentä vuotta. Ruuat ja bensat, sekä muut tarvikkeet hän joutui kassalla kantamaan repussaan kämpälle. Jouduin työni takia useasti liikkumaan niissä metsissä. Koska matkat olivat pitkiä niin jäin monesti yöksi Matin kämpälle. Siinä vuosien saatossa tutustuimme toisiimme. Jos kämpälle sattui yöpymään useita miehiä, niin Matti ei ottanut tarinoihin paljon osaa. Oli hiljaa ja kuunteli. Kun olimme kahden niin Matilta tuli tarinaa miellyttävästi. Lehtiä ei Matille tullut, kävijät toivat hänelle lehtiä, lähinnä viikkolehtiä. Matti luki näitä lehtiä ja oli hänellä joskus luettavana kirjoja. Radio Matilla oli, jota hän kuunteli tarkasti ja siten tiesi suomen ja maailman tapahtumista paljon. Näin hän pysyi ajan tasalla.

Matti joutui asumaan yksin kämpällä, varsinkin lumettomana aikana kävijät olivat vähissä. Maalikulun riehuma siellä ei ollut. Tuskin Matti niitä kaipasikaan. Joskus kaupan ja joskus omakekoisilla aineilla hän haki vaihtelua yksitoikkoiseen elämäänsä. Joskus ilon hakeminen omakekoisilla ja ostoaineilla venähti pitkäksi ja terveys rupeisi horjumaan.

Matti kertoi minulle erään pitkähkön ryyppyajan joloin hänen kuntonsa kävi pohjalukemissa. Hän oli yksin kämpällä ja aika oli varhaisyyksyä. Hänellä oli omatekoista ainetta ja myös kaupan tuotteita. Hän ryypäsi niitä pitkän ajan kunnes ne loppuivat, jotka tuli tentusta ja muista vastaavista aineista mitä kämpältä löytyi.

”Ryypäsin niin pitkään ja paljon, että ajan taju katosi ja kunto laski erittäin alas. Ei ollut tajua lopettaa juomista. Matti kertoi että näkikö hän unta vai näkikö hän näkyä. Kämpän ovi avautui ja joku sanoi hänelle, että ”nyt Matti lopeta”. Astiassa oli vielä jotakin jäljellä, mutta hän ei tätä enää ottanut. Tajuntani kirkastui hiljalleen. Minulla oli vielä jotakin ruokaa jäljellä. Hoitelin itseäni muuttaman päivän ja sain kuntoni sen verran nousemaan, että läksin noutamaan eväitä ja muita tarvikkeita kylältä. Se oli siellä minun olin aikanani vaikein kokemus. Selvisi Matti siitä.

Myöhemmin Matti siirtyi toiselle kämpälle asumaan. Kiiskilammin rannassa olevalle kämpälle. Siellä hän ei asunut yksin, vaan hänellä oli kaverina toinen mies, Onni nimeltään. Siltä kämpältä kylälle oli matkaa kahdeksan kilometriä. Tältä kämpältä Matti hakkaili alueen metsiä useita vuosia ja täältä hän meni eläkkeellekin.

Kerrottakoon tässä vielä yksi tapaus Kiiskilammin kämpältä, jonka Matti minulle myöhemmin kertoi. Kun kämpän ilot eivät aina olleet suuria, raskaan työn jälkeen, niin sitä piti hakea muilla konsteilla.

Sellaiset kaupat josta sitä olisi saanut olivat kaukana. Päätimme että laitamme vehkeet ja teemme itse ainetta. Näin sitten kävi, vehkeet laitettiin ja niillä sitten ainetta tuli. Teimme sitä silloin tällöin vain omiksi tarpeiksi. Näin elelimme omavaraisesti pari vuotta.

Ilmeisesti oli hommistamme joku ilmoitellut virkakunnalle. Eräänä heinäkuisena kuumana hellepäivänä ilmestyi kämpälle kaksi hikistä poliisia. Arvasimme, mitä heillä oli asiaa. Poliisit esittivät pari kysymystä ja me vastasimme siihen meille sopivasti. Keitimme poliiseille kahvit ja siinä puhuttiin muista asioista, mutta ei siitä mitä he olivat tulleet hakemaan. Matti kertoi, että poliisien asenne olemus oli sellainen ”ettei he vain näkisi mitään sopimatonta kämpällä” Aikansa juteltuaan poliisit lähtivät ja toivottivat hyvää marjavuotta. Tämä tapahtui 1970-luvun alussa. Poliisien lähdettyä siirsimme vehkeet lähellä olevaan kuusikkoon. Vehkeet ovat siellä kuusikossa vielä tänäänkin.

Kun Matti saavutti eläkeiän, hän siirtyi asumaan ostamaansa mökkiin kylälle. Siinä hän asusti jonkun aikaa. Tuli tuhosi tämän mökin. Matti laittoi uuden mökin joki-varteen, lähelle valtatieä. Matti mökissään eläkepäiviään, siellä häntä huolsi eräs vuokra-autoilija. Voimien sairauden takia vähetessä hän siirtyi kirkolle vanhusten kotiin. Tapasin Matin viimeksi, kun hän oli käymässä tuttujensa luona. Matti oli silloin huonokuntoinen eikä tuntenut minua. Matin rintama-aika ja raskas ruumiillinen työ ja vaatimattomat asunto-olot olivat kuluttaneet hiljaisen Pöllimiehen voimat elämänsä loppuajoina.

Matti kuoli vanhustenkodissa seitsemänkymmenen kahden vuoden ikäisenä. Matin Pöllimiesura alkoi jo nuorena ja jatkui melkein yhtäjaksoisena läpi Matin työssäoloajan.

Pitkä on se Matin tekemä pöllipino, jonka hän elämänsä aikana ehti tehdä. Työpäiviin mahtuu paljon auringonpaisteisia päiviä, sekä vesi- ja räntäsateisia päiviä. Matti oli yksi niistä hiljaisista metsien uurtajista – pöllimiehistä, jotka vaivojaan valittamatta tekivät töitä ja työpanoksellaan rakensivat kotimaamme hyvinvointia.

Hyvää matkaa Matti, Hiljainen Pöllimies.

*Tuusniemen Saunaniemessä
lokakuussa 2009
Olavi Nissinen*

Kuva: Olavi Nissinen

Pyykkikone

*Pyykkipäivä ol minulla eissä
passaspa ryplätä hualeessa veissä
kone se hyrräs, kun nappulata viänsin
näin minä silloin iteksein iänsin.
Niinhän se nyt, mut ennen ol toisin,
nyt tässä laulella männeestä voisin,
ensin kun lapioin kaivolla lumen,
jotta sain muurin alle jo tulen
ja kaivossa ves ol kovassa jässä,
mut siellä sitä pestiin siässä kun siässä.
Nyt on rannassa vettä ja konneet ja pelit,
eikä pelota yhtään talaviset kelit,
pyykkissä mulla on monen monta paitoo
kun on eletty ennen "suunnittelu"aikoo.*

**Tämän runon kirjoitti v. 1966
Helvi Miettinen Liukonpellon Mattilasta. Runo
kuvaa hauskaasti pyykkikoneen tuloa maaseudulle.**

Kuva: Vantaan LVI-yhdistys

Helvi Miettinen oli kyllästynyt ainaisiin hirvenmetsästys-juttuihin ja se kirvoitti kirjoittamaan seuraavan viisun.

Hirven metsästysaikaan

*On syksyllä hirven metsästysaika ja mistäpä pere
juttua saikaa, tietysti hirvistä, hivistä vuanm
jotta varmasti minäkii kuulla suan.*

*Sato lunta ja alas kun tippu puista, niin eihän
tietysti puhuta muista, kun hirven, hirven jälistä
näin ja miehet loikkivat mehtään päin.*

*Pin poikan kahto ikkunasta ulos ja tämä ol sennii
miettimisen tulos. "Äit, tuommosetko hirven jälä-
kiä on?" Kysy, niät tiijon halu kun ol pohjaton.
Minä kuohain, – sielun ei kestä yhtää, jos hirven-
jälistä huastat –kohta tukkois nyhtää tämä käs
ja poika vuan kahtomaan jäi kohta hyvin hiljoo
sannoo näin: "Tokko sielus kissankaan jälistä
kestää kuulla, vaikka huastasin ihan puolella
suulla"*

Mustosen Irjan ja Juhanin kihlajaisiin Helmi teki tämän runon vuonna 1962

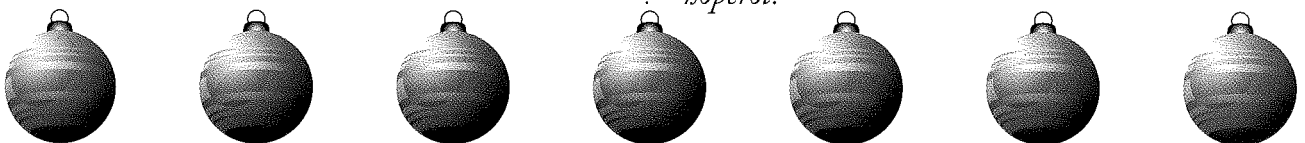
*Tuota mietin tullessani, ajattelin aivoissani,
mistä saisin ne sanaset, jotka Teille jolkeltaisin.
Tämä tieto kun tipahti, yllätti niin ylen määrin,
miettimään jäin, mitä varten ihmisellä' on ikävä
kaveria kainaloonsa.*

*Kyllä kaunis on katella nuorta onnea ovelta,
hymy täältä hyrskyköhön, helisköhön hellät sanat,
Juhanille juhlapäivät, ilomieltä Irjallekin!*

*Elä Irja ihmettele, jos Juhani juoksun piällä
auttamassa aina meitä.*

*Sempä tautta oon varanna, aina tälle aatoksia:
"Kumpa sitä siunoaisi eukkomehtähän menossa,
kun saisi ehtosen emännän, tyttösempä työhön
käyvän".*

*Nyt kun tämä tänäpäpä uutisen jo ulos anto,
käteni ristiin jo ripustin,"Herra siunoo nuo höperöt!"
Mitäpä nyt minä muuta, tähän lopetan loruni,
toistan vielä toisen kerran; Siunoo Herra nuo
höperöt!"*

Puijon kisat vuonna 1953

Piti nähdä Matti Pietikäinen

Kuva: kirjasta Puijon mäestä maailmalle v. 1990.
Kuopion kaupungin kirjasto.

Kuopiolaiset mäkihyppääjät Matti ja Aatto Pietikäinen olivat 1950-luvulla pienten ja isompienkin poikien ihailun kohteena.

Puijon kisat olivat merkittävä talvinen tapahtuma. Meillä tuli Korpelan Arvin kanssa suuret halut päästä Puijon kisoihin. Matkaa alettiin suunnitella ja puhua siitä vanhemmillemme. Matkaa helpotti se, että vanhempi siskoni Anja oli silloin talouskoulussa Kuopiossa ja oli kortteeria Korpelan Saimin, tätin tytön Irja Simppaisen luona. Meillä oli tieto siitä, että me myös voitaisiin olla

Ida Katri lähti meidän mukaan.
Piirros: Tuire Joutsen

siellä yöstä. Arvin Saimi-äiti oli hommannut sen kortteerin Anjalle.

Arvi tuli perjantai-iltana saareen yöksi. Äiti oli puhunut Iita Kattrille, että hän voisi päästä meidän mukana linja-autolle. Iita Katri meni tyttärensä Irjan luokse Sikoniemeen.

Läksimme aamuhämärissä potkureilla kirkolle. Talvitie kulki Tuusniemen kautta. Nousimme jäältä mäen päällä kulkevalle tielle. Kun tie kääntyy harjulta sisemmälle metsään niin siinä on pitkä alamäki. Me Arvin kanssa ajoimme mäen täysillä alas ja kun katsoimme taaksemme näimme Iita Kartin pyllähtäneen potkurinsa kanssa hankeen. Otimme vähän pakkia ja arvelimme että pitäisikö mennä kenties nostamaan, mikä tuntui vähän nololta. Emme kuitenkaan kerinneet, kun Iita Katri ketteränä ihmisenä kapusi sieltä hangesta pois.

Linja-auto lähti Kahvila Kestin edestä. Rahastaja keräsi maksut. Oli vielä pimeää kun pääsimme Sikoniemen kohdalle, jossa Iita Katri jäi pois. Hän istui linja-auton etupuolella. Kysyi varmaan kuljettajalta pois jääntipaikkaa. Ilmeisesti Irja oli vastassa. Sen vaan muistan kun Iita Katrin pieni selkä vilahti autosta pois. Pimeässä autossa meinasi nukuttaakin, kun oli ollut niin aikainen ylösnousu. Päivähän oli silloin lauantai.

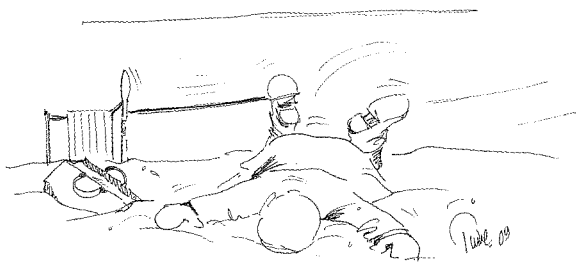
Kuopiossa menimme suoraan kortteeripaikkaamme. Anja oli jo lähtenyt talouskouluun ja kuulumme että hän lähtee sieltä suoraan kotiin Tiheensaareen. Niin mekin sitten sovimme paremmin siellä olemaan yöstä. Äiti ole laittanut meille eväät mukaan, joita sitten syötiin. Kortteerin emäntä teki meille kyllä ruokaakin.

Kortteeripaikka oli Puijonkadun ja Koljonniemenkadun risteyksessä oleva pieni kahden huoneen mökki. Mökki on ilmeisesti suojeltu, koska se on siinä vieläkin 2000-luvulla entisessä paikassaan.

Tontilla oli lastenkoti, jonka keittäjänä meidän majoittaja oli. Hän oli yksinäinen naisihminen, ilma omaa perhettä. Hänen äitinsä oli jo silloin kuollut. Arvi oli hänetkin nähnyt aikaisemmilla matkoillaan.

Päivää vietettiin kaupungilla kävelemällä. Mieli olisi tehnyt mennä kauppoihinkin. Pelotti kuitenkin mennä kun siellä olisi heti kysytty, että mitä pojille saisi olla ja kun meillä ei ollut rahaa eikä lupaa mitään ostaa ei sisälle kauppoihin uskallettu. Kun ilta pimeni ja valomainokset syttyivät ne oli minusta ihmeellisiä. Arvelin, että voisikohan niissä lämmittellä käsiään? Varsinkin Lubi77-savukemainos oli hienon näköinen torin varressa. Se oli siinä vielä vuosikymmenet tämän tapahtuman jälkeenkin.

Myös Haltex-levyä mainostava valomainos jäi mieleen. Meille oli laitettu seiniin Haltex-levyt seiniin muutama

Ida Katri "mylskähti" hankeen. Piirros: Tuire Joutsen

vuosi aikaisemmin. Myös Haltex-laiva kävi Tuusniemellä. Näin ollen valomainos tuntui tutulta.

Illan tullen kävelimme sitten Puijon alarinteelle. Matkalla ei tarvinnut eksyä. Kävelimme vain toisten jälestä. Ihmiset tuntuivat juttelevan kävellessään, mutta sanoista en saanut selvää.

Puijon hyppyrimäen alla oli jo mustamaan ihmisiä. Kirkkaat valot ihmetyttivät. Valoja piti olla jotta yleisö näkisi hypyt. Oli, pientä pakkasta ja meinasi tulla välillä kylmäkin. Piti hyppiä ja kipristellä käsiä rukkasten sisässä.

Alueella oleva makkarakioski kiinnosti. Siitä lähti ruokahaluja kiihottavia tuoksua ja valkea höyry pöllähteli pakkasiltaan. Kaivelin vähinä rahoja tirkin hintoja. Näytti että siinä myytiin kuumia ryynikkäitä. Sain ostettua semmoisen, pieneen voipaperiin kääristynä. Sinappia ei siihen aikaa vielä tainnut olla, tai sitten se on unohtunut.

Hyppäämisen kahtominen oli vähän pitkäveiteistä, kun en oikein kunnolla nähnytään. Ihmiset olivat pakkautuneet tiukasti narun varteen, joka erotti alastulorinteen jatkona olevan tasanteen yleisöstä.

Yritin kurkkia ihmisten yli ja välillä menin aina vähän taaemmaksi kurkkimaan. Yleisöä oli aika paljon ja ne hurrasivat aina Kuopiolaisille hyppääjille.

Jossakin välissä oli vielä ilotulituskin. Minusta näytti se aikamoiselta tuhmaamiselta. Varsinkin kun tulet oli aina niin lyhytaikaisia. Monesti tuli oli sammunut, jo ennen kuin se kerkisi maahan asti.

Mäkihyppy loppui aikanaan ja me kävelimme niin nopeasti kuin vaan pääsimme kohti kaupunkia ja kortteeria.

Kortteerin emäntä oli meitä odottanut ja laittanut tilat sänkyyn kammarin puolelle valmiiksi. Sänky oli sivusta vedettävä, niin kuin siihen aikaan yleinen joka kodissa.

Minä en meinannut saada unta. Valvoin ja katselin verhon välistä näkyvää katulamppua. En ollut koskaan aikaisemmin nähnyt katuvaloja, se minua ihmetytti. Näytti niin kuin katuvalo olisi vielä heilunut, vai lie heilunutkin. Autojen ääniä en muista kuulleen. Ilmeisesti niitä ei vielä siihen aikaan Kuopiossaakaan, yöaikaan ajellut.

Seuraava päivä oli sunnuntai ja me taas samalla tavalla kävelimme Puijolle. Nythän tie oli jo tuttu ja oli jo valoisakin. Myös päiväkilpailussa oli paljon yleisöä. Lie ollut enempi kuin illalla. Myös hiihtäjiä kuulutettiin tulevan maaliin. En niitä kuitenkaan yleisön paljouden takia nähnyt. Mäkihyppyä katsoessani ihmettelin hyppääjien rohkeutta, jota olin kyllä jo ihmetellyt lehtiä luki-mallakin. Arvelin etten koskaan itse uskaltaisi hypätä. Silloin en arvannut, että muutaman vuoden päästä olisin uskaltanut hypätä vaikka Puijon mäestä.

Kilpailujen jälkeen tulimme taas majapaikkaamme.

Emäntämme oli keittänyt meille paksua maitovelliä. Hän laittoi meille isot lautaset eteemme ja sanoi tutun sanonnan ”syökeehän pojat, ei oo syöntiä kun vasta Juurikkamäessä ja perillä kyllä sielläki” Minä aattelin, jotta Arvi se menee Juurikkamäkeen, mutta minä en. En kuitenkaan virkkanut mitään. Rupesimme syömään hyvällä ruokahalulla. En muistakaan semmoista velliä aikaisemmin syöneeni. Siinä oli semmoisia kokkareita, jotka olivat ihan hyviä.

Sitten me lähetettiin oottelemaan auton lähtöä linja-autosemalle. Niinhän se auto alkoi täyttyä. Se tuli ihmisistä aivan täyteen. Kaikki eivät mahtuneet istumaankaan. Keskikäytäväkin oli täynnä. Isot ihmiset, paksuisia talvivaatteissaa työnsivät meitä aina vaan taaemmaksi ja taaemmaksi. Viimein oltiin jo takakopissa. Se oli ihan täynnä ukkoja. Auto läksi keinuen matkaan. Linja-auton takaosa oli siihen aikaan melkoinen mölylä. Ensinnäkin

Pois tullessa piti nousta linja-autoon "juoppojunan" hattuhyllylle. Piirros: Tuire Joutsen

se oli aivan täynnä. Joka ukko veti Työmies tai Saimaapakkaa. Tunsin nenässäni vahvana Jaloviinan-tuoksunkin. Minua painettiin johonkin auton penkin selkämystä vasten. Oli aivan tiukalla ja aina vaan tiukemmalla. Pääsin sieltä rimpuilemaan ylemmäs ja viimein nousin joihinkin olkapäihin varaten auton hattuhyllylle. Siellä oli myös ahdasta, mutta en ollut kenenkään puristuksessa. Sieltä myös näki hyvästi koko takaosa touhun. Äijät olivat melkoisessa tuiskeessa. Ne kehuivat kovasti ihteessä ja toiset hevostaan. Muistan yhden mustahkon laiha miehen kasvot ja kiiluvat silmät, kun hän kahtoi minua sinne ylös. Olin kai vähän ihmeellisen näköinen siellä ahtaalla hyllyllä. Ukko sanoi minua tiiraillen, jotta ”elä poika oo siellä ylläällä”. Kuopiosta pyhäiltana myöhällä tulevaa linja-autoa sanottiin ”juoppojunaksi” Sehän oli ns. heinäveteläinen. Heinäveteläisiksi sanottiin linja-autoja, jotka ajoivat Kuopio-heinävesi linjaa. Viimein auto oli Tuusniemellä. Helpottuneena hyppäsimme siitä pois. Minun jalat oli ihan kuoleentuneet, vaikeassa asennossa.

Etsimme potkurit ja läksimme jatkamaan matkaa kotiin. Arvi lähti talvitietä pitkin kunnalliskodin ja Lampsulahen kautta Korpelaan. Minä Tuusniemen kautta Tiheensaareen. Sisartani Anjaa en nähnyt koko aikana. Meidän tiet olivat menneet ristiin. Oli jo hyvin myöhä ja nukutti, kun pääsin kotiin. Näin oli Kuopioon ja Puijon kisoihin tullut tutustuttua.

Tätä kirjoitettaessa selvitin, että kisat olivat 24.–25.1.1953 mäkikisan parhaat olivat Veikko Salmenranta, Tauno Luuro ja Matti Pietikäinen.

MM-kilpailuissa Falunissa 1954 Puijon Mäkiseuran 26-vuotias, 164-senttinen ja 56-kiloinen peltiseppä osoitti olevansa maailman paras ja voitti ensimmäisenä suomalaisena mäkihypyn maailmanmestaruuden. Falunissa Matti hyppäsi molemmilla kierroksilla pisimmät hyppyt (76,5 ja 78 metriä) ja sai molemmista hyppyistä tuomaritornista 19 pisteen lukemat. Matti oli musertavan ylivoimainen. Toiseksi tullut Veikko Heinonen hävisi 10 pistettä.

Matti Pietikäisen juhlinnasta Kuopiossa kerrotaan osuvasti Pekka Tiilikaisen ja Paavo Noposen kirjassa ”Uljaat mäkikotkamme”.

”Matti istutettiin kestopöytänsä. Kukkakimppuja istutettiin rintaan ja pöydän kulmille niin, että miestä tuskin näkyi. Kun kahvit oli juotu ja Matti muutenkin kyllästynyt koko touhuun, pöydän päässä nousi pystyyn ison firman tirehtööri ja ilmoitti lämpimin äänin, että kotikaupungin loistavalle mainostajalle on päätetty lahjoittaa omakotitalo. Se luvattiin myös yhtiön toimesta kaivaa ja rapata ja laudoittaa ja rakentaa niin että Matti saa jonkun kuun kiertämän jälkeen astella isäntänä omaan taloon. Matti ilostui tästä ylimääräisestä mestaruusmitallista, mutta tuli kuitenkin vähäksi aikaa totiseksi, sillä tirehtööri edellytti Kuopion kaupungin lahjoittavan tontin. Yleisen innostuksen vallassa kaupungin herrat lupasivat tontin. Ei siinä paljon valtuustoja, eikä asemakaavamittareita tarvittu, sillä maailmanmestari oli saatettava arvonsa mukaiseen asuntoon kotikaupungissaan.

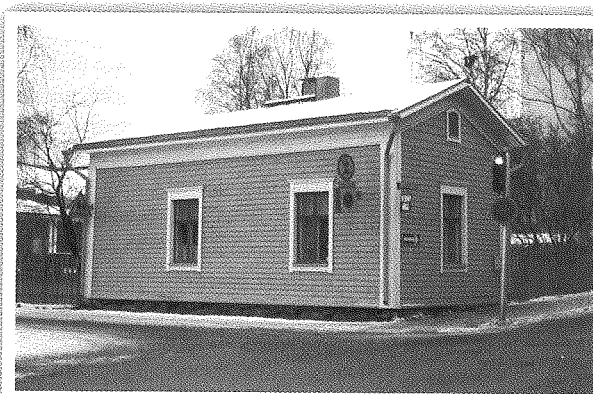
Innostus kuitenkin laimeni, ja ehkä kultamitalinkin kimallus himmeni. Kesti kolme vuotta ennen kuin kaupunki sai piirrettyä Matti Pietikäisen tontin karttaan. Mutta siihen mennessä omakotitalolahjoitus oli jo sulanut ole-mattomiin. Omakotitalo jäikin Matilta ikuisesti saamatta, sillä hän kuoli auto-onnettomuudessa syksyllä 1967.

Matti Pietikäisen kilpailu-urahan päätyi jo vuoteen 1954. Maailmanmestaruuden voitettuaan hän kävi voit-

tamassa Salpausselällä, mutta epäonnistui kotimässään Puijolla. Holmenkollenille hän ei enää lähtenyt ”verstaalla on töitä rästissä, en minä nyt kerkiä”. Matti Pietikäinen palkittiin vielä Savon Sanomien kultamitalilla vuoden savolaisurheilijana. Kuopion Haarikkakerho palkitsi hänet Kuopion parhaana urheilijana. Matti oli kaikkien pikukupoikien sen ajan idoli. Pieniä ”Matti Pietikäisiä” oli Kuopiossa ja muuallakin paljon. Matti suoritti myös Tuusniemen vuorulle valmistuneen Tempauksen hyppyrimäen virallisen avajaishypyn. Tuusniemellä oli silloin täysi linja-autolasti Puijon pieniä ja isompia mäkimiehiä.

(Lähde: Kirjasta Puijon mäestä maailmalle v. 1990)

Valto Holopainen

Kortteeritalomme 1953 Puijonkadun ja Koljonniemen kadun risteyksessä. Kuvattu 17.11.2009

Liisa Lyytikäisen muistelmia synnyinpitäjästään Tuusniemeltä

Tarinoiden kertoja Liisa Lyytikäinen

Liisa Lyytikäinen (os. Tiilikainen) on syntynyt Tuusniemen Luvenlahdessa 8.5.1911 Hulda ja Pekka Tiilikaisen kolmanneksi lapseksi. Liisa elää, vieläkin vuonna 2009 Kuopiossa, kertoi Aino Korhonen ja pyysi, että lähettäisimme hänelle tämän lehdenkin. Liisan tyttären tytär Silja Kärjä kirjoitti mummistaan vuoden 1999 numeroomme. Liisa on muistellut vanhoja asioita jotka liittyvät Tuusniemen, ihmisiin ja paikkoihin. Laitamme tähän jatkoksi Liisan muisteluksia, joita ei ole aikaisemmin julkaistu.

Aika on nuin...

Tuleepa tässä taas mieleeni ne entiset ajat. Nykyisin kun tulee vähän väliä aikamerkit, milloin radiosta, milloin televisiosta. Aina voi tarkistaa oikean ajan. Toista oli silloin minun lapsuudessani. Eipä tullut Tuusniemellekkään aikamerkkiä.

Olipa kuitenkin joku käynyt kaupungissa. Oli siellä käydessään jemmannot ”taskunauriinsa kaupungin aikaan”. Sen mukaan sitten taloissa kelloja tarkisteltiin, ”kaupungin aikaan”.

Kun olin koulussa, niin monet lapset myöhästivät tai tulivat liian aikaiseen kun kellon aika oli joko edellä tai jäljessä. Olipa semmoisiakin mökkeitä joissa ei ollut kelloa ollenkaan. Piti vaan elää vaiston mukaan.

Olipa siellä kylällä eräässä mökissä Paavo Poutiainen. Tällä Paavolla oli ainakin hänen omasta mielestään tavallista parempi taskukello. Muistan kun se Paavo otti kellon liivintaskustaan ja sanoi, että "aika on nuin". Taisi se Puavo olla vähän niin kuin polleena kellostaan. Sitä vähän niin kuin vitsinä kerrottiin.

Hametasku

Ennen vanhaan, noin 60–70 vuotta sitten, ei ainakaan maalaisemännillä ollut käsilaukkuja.

Olipa kuitenkin hametasku. Siellä sitten oli yhtä sun toista mitä meillä nykyisin on käsilaukussa. Olipa pieni napsautettava rahakukkaro ja nenäliina tietenkin.

Muistan, kun äitini tuli kylästä, me lapset juoksimme vastaan. Kysimme, että toitteko mitään? Usein sieltä äidin hametaskusta löytyikin pullan tai kakun palanen tai pikkuleipä, jonka äiti oli sujauttanut taskuunsa. Ei ollut raskinut syödä, oli muistanut meitä lapsiaan. Se sitten jaettiin viiteen taatusti yhtä suureen osaan.

Eräs tapaus on ihan erikoisesti jäänyt mieleeni. Olin noin kolmi- tai nelivuotias. Oli elonleikkuaika. Meillä oli leikkaamassa Seru- niminen mummo. Minä kovasti tykkäsin tästä Serusta ja Serukin tykkäsi minusta. Kerran leikkuupellolla Seru otti minua kädestä ja talutti minut muista erilleen. Kaivoipa sitten sieltä hametaskustaan "seksin" ja antoi sen minulle. Muistan, että se oli semmoinen lovoreunainen niin kuin sirokeksit. Ei ne keksit olleet siihen aikaan maaseudulla ihan jokapäiväistä herkkua, siksi kai se jäi niin elävästi lapsen mieleen.

Kahvi

Kyllä se kahvi oli arvokasta ennen vanhaan. Olihan se tietenkin myös sota-aikana kun juotiin korviketta. Niistä kahvinporoista kun piti keittää sumppi.

Se on sitä, että keitettiin kahvinporot toiseen kertaan. Siten saatiin se sumppi.

Siihen sumppiin sitten keitettiin kahvi. Pantiin vähän kahvijauhoja ja tietenkin sikuria.

Kerran isä-Pekka asioi jossain mökissä. Olikohan se jotain hevosiin liittyvää, mutta kuitenkin he puuhasivat jotain siellä mökin lähistöllä. Kun hommat oli hoidettu, sanoi tämä mökin isäntä isälle; "Lähe tuppaan, niin eukko keittää kahvit" Isä sanoi, että mikäpäsi siinä, juuvaan kahvit. Menivät siitä tupaan. Mies sanoi emännälle: "Onko sinulla kahvia?" – "Ei oo", "Onkos sikuria?" – "Ei oo" – "Päh! Häh! Eipä sitte tullut mittää".

Kahvit jäivät sillä kertaa juomatta. Eipä ollut muutaakaan tarjottavaa. (Isä-Peka tarina)

Kaksoset syntyivät riihessä

Tuusniemellä Susimäen hovin torpassa joskus vuosisadan vaihteen tietämillä, olisikohan ollut 1800-luvun loppupuolella, oli kuitenkin semmoista puutteellista aikaa. Eipähän se mökkiläisen elämä varmaankaan kovin yltäkyläistä ollutkaan. Lapsia oli mökissä jo vaikka jo vaikka kuinka paljon.

Tämä mökin mies Antti tuli sitten eräänä aamuna hovin tupaan. Kävi penkille istumaan. Emäntä, joka oli ystävällinen, meni Anttia jututtamaan. Kyseli mitä Annalle kuuluu. Emäntä tietenkin tiesi tilanteen. Lapsethan syntyivät siihen aikaan saunassa. Miten lieene ollut tilanne, tällä kertaa se kuitenkin tapahtui riihessä. Antti vastasi: "Tulihan niitä kaksi poikaa. Olisi varmaan tullut enemmänkin, mut sain tok riihen luukun etteen"!.

Emäntä sitten kyseli, että onko sinulla syötävää sille porukallesi. Antti, että toinhan minä jäisen petäjäpölkyn sulamaan. Emäntä sitten toimitti mökkiin hyvät laps'sauna eväät. Tämä juttu on niitä Pekka Tiilikaisen kertomia tositapahtumiin perustuvia tarinoita.

Keltatauti

Keltatauti oli melko yleistä minun lapsuuteni aikoihin. Se johtui tietenkin puutteellisesta ravinnosta. Tuli iho ja silmänvalkuaiset keltaisiksi. Enpä tosiaan tiedä muista oireista, kun en itse sitä pitänyt.

Naapurina oli Soinisen mökki. Oli vaan yksi tupa. Isä Pekka ja poika Kusti olivat suutaria ja hyviä olivatkin. Tulivat meillekin kotiin kenkiä tekemään. Oli vielä kaksi muuta poikaa ja työt Hilma, Vannu, sekä Ruusa. Sitten vielä äiti Mari. Tällä Marilla oli vielä lempinimi "että tuota". Hän kun käytti sitä aina puhuessaan. Oli oikein kova puhumaan.

Muistan tapahtuman selvästi. oli oikein kaunis kesäinen ilma. Saattoipa olla helluntain aatto meillä kun tehtiin piirakoita. Tehtiin aina juhlapyhiksi.

Mari tulee meille ihan juoksujalkaa. Selittää, että nyt on Vannu keltataudissa. Pitäisi saada jauhoja ja voita, aivan vähän. Niitä kun pitää hakea yhdeksästä talosta niin vähän, että kun niistä keittää puuron, niin tytön pitää se kerralla syödä. Silloin keltatauti paranee.

Äitini, joka ei ollenkaan hyväksynyt semmoista taikauskua, sanoi Marille: "Minä annan sinulle sen veran jauhoja, ettei sinun tarvitse enää toiseen taloon mennä".

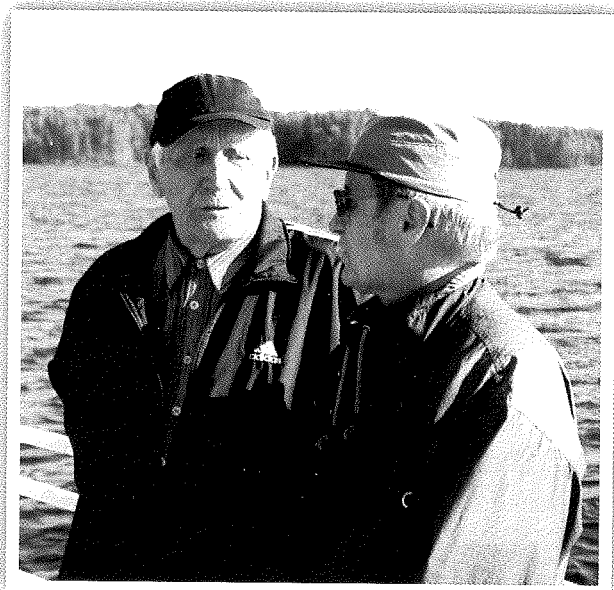
Siitäkös Mari otti nokkiinsa ja lähti saman tien pois, kovalla vauhdilla. Olen sitä jälkeen päin pohtinut, että mitkähän ne olivat ne yhdeksän taloa, joista Mari sai ne jauhot ja voit. Kaipa se ne kuitenkin sai, koska Vannu parani.

Äiti harmitteli jälkeen päin kun se Mari niin äkkiä lähti. Sanoi, että olisi pitänyt antaa nuita lämpimiä piirakoita mukaan, mutta kun se Mari suuttuu siitä, että äiti olisi antanut niitä jauhoja enemmänkin kuin mitä se taika vaati.

Vielä siitä Soinilan mökistä. Se oli kooltaan suunnilleen kuin Talviniemen tupa. Keskeisellä paikalla siinä oli ne suutarin työskentelytilat. Ikkunan alla penkillä oli niitä työkaluja. Sitten siinä oli semmoinen lasipallo, jossa oli sisällä vettä. Se oli ehkä noin puolen metrin pituisen kepin päässä. Se oli jonkinlainen suurennuslasi. Oli kai siellä sitten sivusta vedettävä sänky. Siinä nukkuivat isä ja äiti. Muu porukka nukkui lattialla. Kesällä tietenkin nuori väki nukkui aitassa. Se aittakausi alkoi jo aikaisin keväällä ja päättyi myöhään syksyllä.

*Semmoista oli siihen aikaan Soinilassa.
(Kirjoitettu 14.4.1988)*

Lauri Vartiainen in memoriam

Kunnallisneuvos Lauri Vartiainen Juojärvi-risteilyllä v. 2003. Oikealla Kirkkoherra Pertti Lampu.

Kaikille tuusniemeläisille tuttu vaikuttaja, kunnallismies Lauri Vartiainen – tuttavallisemmin Vartiais-Lassi – kuoli pitkäaikaisen ja vaikean sairauden murtamana 13.9.2009 Tuusniemellä. Hän oli syntynyt 8.8.1926 Riistaveden Vartialassa maanviljelijäperheeseen. Laurin lapsuudenperhe oli kuusilapsinen; hän oli toiseksi nuorin ja siirtyi ajasta iäisyyteen viimeisenä. Kansakoulunsa hän kävi Riistavedellä ja varusmiespalveluksenkin hän suoritti lähellä eli Rissalassa. Hän ennätti osallistua jatkosotaan lyhyen aikaa lentolaivue 17:n mukana. Kuitenkin hän kertoman mukaan ehti olla mukana myös rintamalennolla.

Laurin elämäntyö kunnallisena, maakunnallisena ja valtakunnallisena toimijana on Tuusniemen mittakaavasta katsottuna ainutlaatuinen ja vaikuttava. Hän aloitti autoilijana Riistavedellä, ja avioiduttuaan Katrin kanssa he asuivat Riistavedellä viisi vuotta, minkä jälkeen muuttivat Viitamäkeen maanviljelijäksi ja talon emännäksi.

Lauri oli mukana niin monissa luottamustehtävissä, että niitä ei kannata luetella kaikkia, mutta tuotakoon tässä esiin joitakin merkittävimpiä ja pitkäaikaisimpia tehtäviä. Kunnan eri luottamustehtävissä Lauri toimi kuolemaansa asti eli noin viisikymmentä vuotta. Valtuutettuna hän oli yhtäjaksoisesti neljäkymmentä vuotta, mistä ajasta suurimman osan puheenjohtajana. Merkittäviä paikallisia ja seudullisia luottamustehtäviä hän hoiti puheenjohtajana mm. Koillis-Savon kansanterveys-työn kuntayhtymässä, Tuusniemen Seudun Vanhusten kotiyhdistyksessä, Tuusniemen Osuuspankissa ja MTK:ssa sekä Rintamaveteraaneissa. Keskeisiä maakunnallisia tehtäviä hänellä oli mm. Harjamäen sairaalan

liittovaltuuston puheenjohtajana, Savon Sanomien hallintoneuvoston jäsenenä, PKS:n hallintoneuvoston jäsenenä sekä maakuntaliitossa ja entisessä seutukaavaliitossa. Valtakunnan tasolla hän oli mukana MTK:n valtuuskunnan jäsenenä, Karjantarkkailuyhdistyksessä ja Keinosiemennusyhdistyksessä sekä Maaseudun Työnantajaliiton toiminnassa.

Lauri loi elämänsä aikana ympärilleen suuren ystävä- ja toveripiirin eli nykyaikaisesti sanottuna hänellä oli suhdeverkko. Hän oli myös vaikuttava ”lobbari” jo ennen kuin tätä sanaa tunnettiin näillä seutuilla. Monet ovat ne kerat, kun Lauri kävi kunnan tai jonkun muun yhteisön puolesta pääkaupungissa vaikuttamassa Helsingin herroihin. Tuohon aikaan myös näillä ”karvahattulähetystöillä” oli enemmän vaikutusta kuin nykyään.

Lauri oli avoin, keskusteleva ja ihmiset huomioon otava. Hänen kanssaan oli helppo keskustella luontevasti kaikista asioista. Asioiden hoidossa hän oli syväkäs ja terhakka ja toimeen ryhdyttiin heti eikä ensi viikolla. Tässä mielessä hän oli tahtoihminen, joka osasi olla myös vaativa, mutta jos jostain asiasta syntyi erimielisyyttä, ei Lauri koskaan muistanut kärsimäänsä pahaa eikä ollut pitkäviuhainen. Hänen luonteessaan oli myös herkkyyttä, jota hän ei hävennyt peitellä.

Hänellä oli visioita, joita hän ajoi pitkäjänteisesti ja yhdessä muiden kanssa hän sai valtavasti aikaan kehitystä kotikunnassaan ja muuallakin. Esimerkkinä vaikka Vanhustenkotiyhdistyksen myötä rakennetut lähes sata vanhusten asuntoa. Lauri uskalsi olla myös valtavirtaa vastaan ja pitää oman mielipiteensä. Esimerkiksi Harjamäen sairaalan liittovaltuuston puheenjohtajana hän vastusti suurkeittiön rakentamista, mutta jäi vähemmistöön. Myöhemmin osoittautui, että Lauri ja muut vastustajat olivat oikeassa. Tuusniemen virastotalon rakentamiseen liittyvissä tehtävissä Lauri oli yksi puuhamiehistä. Taloon muutettiin vuoden 1984 alussa, mutta jo joulukuussa 1983 pidettiin valtuustosalissa ensimmäinen virallinen tilaisuus, kun julistettiin, että Lauri sai kunnallisneuvoksen arvon. Kaa-voitusasioissa Lauri oli aktiivinen ja puolsi rantojen järkevää käyttöä niin ympärivuotisen asumisen kuin myös vapaa-ajan asumisen tarpeisiin. Hän nautti luottamusta ja arvostusta yli puolue- ja kuntarajojen.

Lauri oli kansanmies, mutta siitä huolimatta loppuun asti herrasmies. Välittömyyden ja kansanomaisuuden vuoksi hänestä pidettiin hyvin laajalti ja hän oli aikanaan Tuusniemen tunnetuin kuntalainen. Hän oli yhtenä vetäjässä Tuusniemen kunnan taloutta ”kuiville” ja oli merkittävä ns. Tuusniemi-puolueen mies, kotikunnan ja kotiseudun kehittäjä. Lauri oli myös juhlahiminen siinä mielessä, että harvat oli ne juhlahetket, joissa Lauri ja Katri eivät olleet mukana. Sanotaan, että menestyvän miehen takana on nainen ja Katri oli panoksellaan mahdollistamassa Laurin aikaa vaativan yhteiskunnallisen työn.

Lauri vaikutti merkittävästi monen ihmisen elämään.

Muistotilaisuudessa yrittäjä Heimo Turunen kertoi miten Lauri houkutteli hänet perustamaan valokuvaamon Tuusniemelle ja aloittamaan yrittäjän taipaleen, joka hänen kohdallaan jatkuu edelleen. Laurilla oli myös merkittävä rooli, kun tämän kirjoittaja valittiin Tuusniemen kuntaan virkamieheksi yli kolmekymmentä vuotta sitten.

Vielä on mainittava Laurin suuri vaikutus tieasioissa. Kukaan ei niin innokkaasti tuonut esille valtatie 17:n kehittämistä, kuin hän. Hän tunsikin henkilökohtaisesti jokaisen tiejohtajan ja otti heihin surutta yhteyttä aina kun oli aihetta. Hän oli kehittämässä myös Juojärven vesistölii-

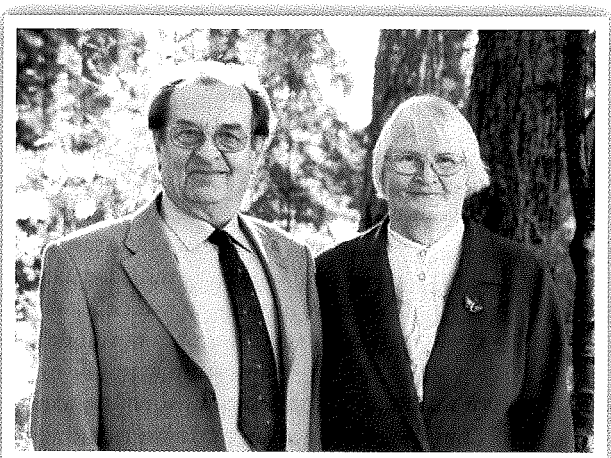
kennettä ja matkailua. Vanhemmiten hän paneutui sosiaalilautakunnan tehtäviin oltuaan ensin puheenjohtajana ja sitten varapuheenjohtajana. Lauri piti kymmeniä puheita, mutta hän ei käyttänyt hienoja sanakäänteitä, vaan puhui tunteella suoraan kuulijoille. Hän esiintyi vapaasti ja jännittämättä.

Osoitus Laurin avoimesta ja ulospäin suuntautuneesta ja välittömästä luonteesta oli sekin, että hänen ollessaan kuolinvuoteellaan vuodeosastolla, kävivät useat ystävät jättämässä hänelle jäähyväiset viimeisinä päivinä.

Lauri Vartiainen elämäntyö jättää suuren aukon ympäristöönsä, mutta toisten velvollisuutena on tästä jatkaa eteenpäin hänen viitoittamallaan tiellä.

Martti Kähkönen

Marjatta ja Olavi Holopainen ovat poissa

Marjatta os. Heiskanen 1934-2009 synt. Kojanlahdessa, Olavi 1925-2009 synt. Juurikkamäen Erolanniemessä. Parin vihki Aimo Junkkari 1960. Lapset Matti synt. -61, Markku -62, Minna -66, Anne -69 ja Eeva -73.

Kansakoulun käytyään Marjatta lähti piikomaan 15-vuotiaana. Vapaapäiviä ei ollut muuta kuin syksyiset kahden viikon mittaiset riiviikot Silloin piika otti uuden pestin seuraavaksi vuodeksi.

Marjatta kertoi, että tuloa suurennettiin joka kerralla. Vuosina 1951-53 Marjatta kävi Maaningalla karjatalouskoulun. Karjakon pesti löytyi Tuusniemeltä Pahkasalon saaresta kunnan maatilalta.

Olavi oli töissä eri maalaistaloissa nuoresta pitäen hankkien ammattitaidon maatilain töihin. Vuodet 1943-45 jatkosodassa ja samalla tuli asevelvollisuus suoritettua.

Ensimmäinen yhteinen koti oli Vehmersalmella Kirnumäellä. Työ maatilahoitajana 1961-62. Sen jälkeen palattiin Saunaniemen koululle Olavi talonmieheksi ja Marjatta keittäjä-siivojaksi. 1966 perhe muutti Asikka-

laan, Sutelan kartanoon maataloustöihin. Tuusniemen Pahkasaloon oli talonmiehen paikka auki 1968 ja Olavi sinne valittiin. Marjatta tuli töihin pyykkäriksi ja keittiöön. Tätä pestiä kesti Olavilla vuoteen 1988, 20 vuotta, jolloin hän jäi eläkkeelle. Marjatta jäi eläkkeelle vuonna 1994.

Kunnalliskoti muutti 1970-luvulla Tuusniemen kirkonkylälle, asukkaineen, hoitajineen ja työntekijöineen. Marjatta kertoi lasten pienenä ollessa, että sai nuoria tyttöjä lapsenlikaksi. Se mahdollisti vieraassa töissä käynnin. Myöhemmin isommat lapset hoitivat pienempiä sisarusia. Näin mentiin eteenpäin.

Jouluaattona 1968 puolenpäivän aikaan syttyi tulipalo Pahkasalossa henkilökunnan asuntolassa. Palo tuhosi kodit 14 hengeltä. Olavi isä pelasti päiväunilla olleet lapsensa aivan viimehetkellä savun seasta. Oltiin puilla paljaila, vain päällä olleet vaatteet jäi. Marjatan sisar tarjosi jouluksi kodin perheelle. Aloitettiin jälleen alusta. Kuopion Pelastusarmeija toi vuode- ym. vaatteita ja astioita ensihätäin.

Myöhemmässä vaiheessa työpaikan muuttaessa kirkonkylälle Olavi ja Marjatta ostivat kirkonkylän keskustasta uuden kerrostalo osakkeen. Perheen esikoinen, vaikeasti kehitysvammainen poika Matti hoidettiin kotona yli 30 vuotta. Marjatta sai v. 2002 Vaalijalan kuntainliiton kunniakirjan poikansa Matin hoitamisesta. Kunniakirja oli koko hoitotyöhön osallistuneille perheen jäsenille. Näin Marjatta sen tulkitsti.

Kun Marjatalta kysyttiin, kuinka sinä jaksat hoitaa vaikeasti kehitysvammaista poikaasi, hän vastasi, ei minulla ole ongelmia, isäntä hoitaa apuna, myös tytär ja tyttärentytär osallistuvat hoitotyöhön. Minä teen likaisen työn, siivoan ja pyyhin intiimialueet ja toiset auttavat siinä tehden muuta. Tämä Matin hoitaminen on suuri yhteiskunnallinen teko, jolla on iso inhimillinen ja taloudellinen arvo. Elämän myönteisyys ja kiitollisuus eletty-

jä vuosia kohtaan oli näiden esimerkillisten vanhempien jättämä muisto meille kaikille.

Katselen Marjatan lehtikuvaa Koillis-Savosta. Sieltä kohtaan elämäniloisen ja tyytyväisen ihmisen. Sain tavata Marjatan Olavin kuoleman jälkeen. Silloin hän kertoi, rukoilin Taivaan Isää, että Hän ottaisi Olavin pois kärsimyksistään.

Marjatta myös kertoi saaneensa henkistä voimaa elämäänsä laulusta ja kirjoittamisesta. Vielä sairastuttuaan hän kirjoitti paikallislehteen runon- Anna aikaa vielä. Aikaa tosiaan oli vähän. Marjatta sanoi menevänsä keskussairaalaan ja sille matkalleen hän jäi. Kutsu kävi vain kuukausi puolisonsa Olavin kuoleman jälkeen.

Hyvä on ollut lasten kasvaa Marjatta äidin ja Olavin isän hellässä huolenpidossa. Nyt on ensimmäinen joulu, kun heitä ei enää ole. On vaan hyvät ohjeet elämän teille ja lämpimät muistot. Te läheiset, siunattua joulua ja voimia surussanne.

Anna-Liisa Happonen

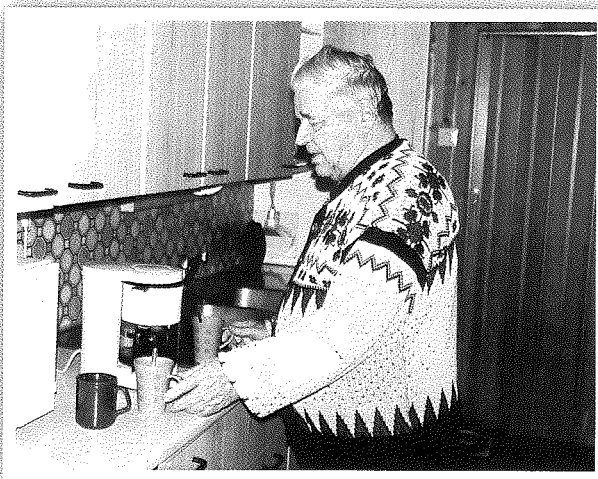
Anna aikaa vielä

*Anna aikaa vielä elonkorjuulle
Luoja, vaikka jo valmis kylvöni lie.
Anna hetki sen kukoistaa vielä.
Minä tahtoisin nähdä sen täyte-
läisen tähkän, josta tuulettunutta
viljaa korjata saan.*

*Sit' kypsää viljaa korjata tahtoisin,
jos Luoja sallit sen minulle vielä.
Luojaolleni kiitoksen kaikesta annan
ja kypsän viljan alttarilles kannan.*

Marjatta Holopainen

In memoriam Martti Heiskanen 1920–2009

Martti oli niitä viimeisiä talvi- ja jatkosodassa olleita sota-veteraaneja. Hän lähti talvisotaan vapaaehtoisena tammi-kuussa 1940 kuukauden koulutuksen jälkeen rintamalle Itä-Karjalaan.

Martti palveli isänmaata yhtäjaksoisesti viisi vuotta. Hän haavoittui kaksi kertaa. Ensimmäisen kerran Syvärillä 1942 ja toisen kerran 3. päivänä elokuuta 1944. Tähän toiseen haavoittumiseen päättyi Martin rintamataival.

Haastattelimme Marttia kaksi viikkoa ennen hänen

kuolemaansa Tuusniemen palvelukeskuksella. Martti kertoi elämästään, jonka hän sai elää Kosulassa Kotajärvelä, sota-aikaa lukuun ottamatta.

Aviopuoliso löytyi siirtolaistytöstä, Elisabetista. Lapsia syntyi 10. Martti kertoi, että hän on 10 lapsisesta perheestä ja samoin hänen isänsä. Raskaimpia kokemuksia oli neljät hautajaiset melkein peräkkäin. Äidin vuonna 1939 ja kolmen siskon vuosina 1940–41. Myös puolison kuolema helmikuussa 1994 oli niitä elämän taitekohtia, jotka ei unohdu. Vaimon kuolema kosketti syvältä, jäi suru ja ikävä seuralaiseksi.

Hyvähän minun on täällä palvelukeskuksella olla, on oma huone ja ystävälliset työt. Kyllä se Inka tytär minua hyvin kotona hoiti, mutta kun tulin huonompaan kuntoon, ei hän enää jaksanut.

Martti oli oman kylänsä luottomies. Hän osallistui maamiesseuran, maataloustuottajien, osuuspankin ja maalaisliiton ja myöhemmin keskustan toimintaan. Martti oli kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja monien eri lautakuntien jäsen. Martti oli isänmaataan rakastava ja itsenäisyyttä kunnioittava veteraani. Suuret kunnioitukset ja kiitokset hänen elämäntyölleen. Martin lapset ja läheiset ovat menettäneet isän ja ukin, mutta muistot jäävät elämään.

Anna-Liisa Happonen

Tuusniemen kirkonkylän alakoulun kuudesluokkalaisten ajatuksia

Runot

Unelmanalle

Se on pehmeä kuin tyyny, sitä voi
rutistaa ja halia.
Eikä sitä tarvitse salailla.
Minullakin on oma, koska se on niin soma.
Rakastan sitä paljon.
Sen silmät ovat kuin karamelli, nenäkin
kuin nappi.
Toivottavasti siltä ei lopu happi.
Ei käsiä, hampaita, nalle soma vain, sen
lapsena kaupasta kerran sain.
Siitä nallesta en koskaan luopua vois,
vaikka joku sen multa ottaisi pois.

Kyvästi

Lensit kauas pois,
sinne, missä on yhtä rauhallista kuin metsässä,
yhtä sinistä kuin meressä.
Menet paikkaan parempaan,
sinusta jäjellä vain kauniit muistot.
Ne lohduttaa sydäntäni, joka sua ikävöi.
En aina sanoa muistanut,
kuinka paljon sinua rakastankaan, mutta nyt sen sanon;
sua ikuisesti rakastan, unohda en sua ikinä.
Olet nyt pieni, kaunis enkeli, minun enkelini.

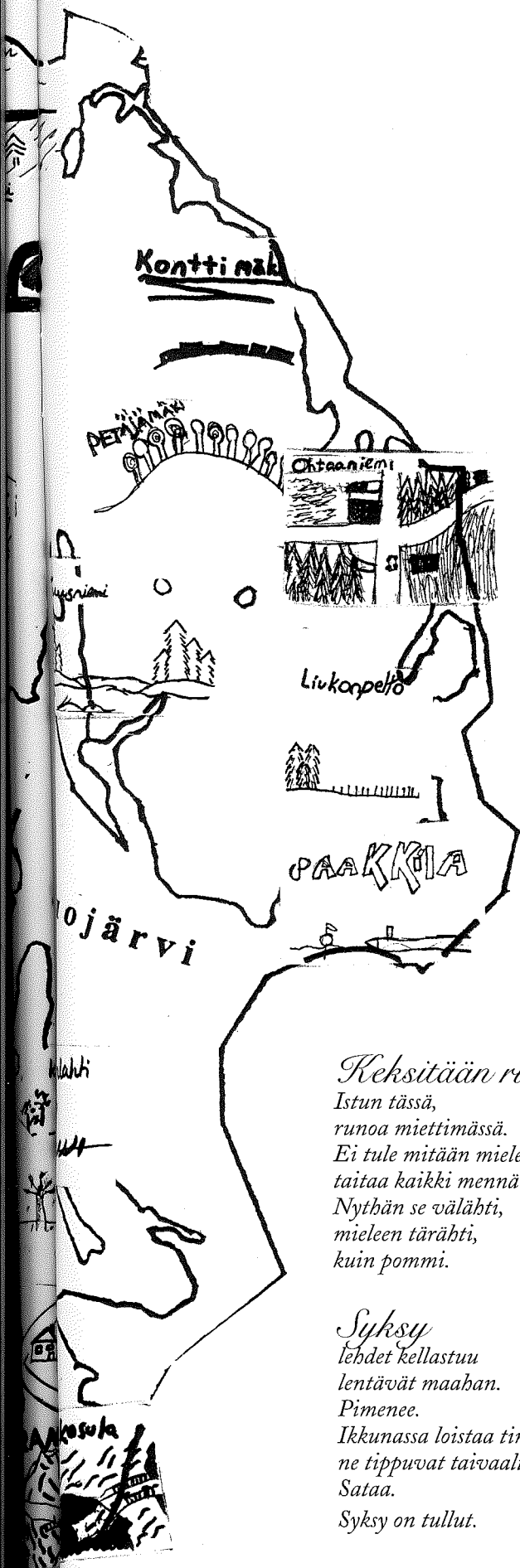
Kärsinyt koti

Yö alkaa, musta lakana peittää taivaan.
Katson taivaalle ikkunan ruudusta.
Mietin maailmaa, onko rahaa järkevä käyttää
kaikenlaisiin yhteysvälineisiin?
Ja vielä jotkin ihmiset ovat niin kateellisia toisille että alkavat
varastamaan niiden omaisuuksia...
Maailma muuttuu.. Maailma on kärsinyt koti..

Tahdonsiivet pois minut lennättää

Tuuli puhaltaa, laineita yllyttää.
Sade purkaa tunteitaan, piiskaa maata kyynelillään.
Valkoiset lampaat mustasukkaisiksi käyvät.
Haluaisin lentää pois tuulen ja lampaiden kanssa.
En pysty....En pysty....
Maahan minä vain jään
vuodattamaan kyynelitä, jäisiä pisaroita.
Minun pitää uskoa, toivoa siipiä,
että voisin karistaa yksinäisyyden pois ja lentää tuulen kanssa.

Reksitään runo

Istun tässä,
runoa miettimässä.
Ei tule mitään mieleen,
taitaa kaikki mennä pieleen.
Nythän se välähti,
mieleen tärähti,
kuin pommi.

Syksy

lehdet kellastuu
lentävät maahan.
Pimenee.
Ikkunassa loistaa timantit
ne tippuvat taivaalta.
Sataa.
Syksy on tullut.

Enkeli

Tyttö kuin enkeli, joka taivahalla lenteli.
Siivet kääntyy oikeaan ja sitten alas vasempaan.
Enkelillä paha olla. Hän on nyt vain tyttökulta.

Kaupungilla

Kaupunki on kuin muurahaispesä
ja ilmassa tuntuu jo kesä.
Kaupunki on täynnä autoja,
jotka ovat kuin ruostuneita romurautoja.
Pimeä metsä on kaupungin takana,
joka on kuin musta lakana.

Pyörärallia

Voin pyörällä kisaa vääntää kuin
vain tankoa osaa kääntää.
Pyörä on kuin kaksipyöräinen hilavitkutin.
Kaikki yrittää voittaa
kun maali edessä koittaa.
Kun maalisuora koittaa
kuljettajan jalat jo 112 apua soittaa.
Kuljettaja palkintojenjakoon saapuu
hän rapalätäkköön kaatuu.

Siivet

Minulla on siivet, mustat kuin hiilet.
Hennot kuin elämä.
Kauniit kuin ensilumi.
Siivilläni halkaisen mustaa yötaivasta.
Näyttää sille, että olen osa sitä.
Horisontista pilkistää aurinko, yö on ohi.
Käänän katseeni kohti auringonnousua.
Toiveekkaana lennän sitä kohti.

Karamelli

On aina yhtä maukas, makea kuin vanukas.
Syödään myös jouluna, vaan harmi kun ei koulus-
sa.
On sillä muotoja monia ja maukkaita makuja.
Voi olla pehmeä kuin tyyny tai kova kuin hylly.
Ainahan voi kieltäytyä ettei tule liikaa syötyä.

Kyyneleet

Näen silmissäsi kyyneleen, otan talteen sen
ja vien lippaaseen.
Niist' valtamerta itsellein mä teen.
Lipas täyttyy kyynelistä, katkerista, suloisista.
Lippaassa on lukko, kaunis kuin riikinkukko.
Muistelen ikävöiden, kun näin sinut
hymyillen.
Nyt on vain kyyneleitä kuin vesiputouksessa.

Ystävällisin terveisin,
Marja Koistinen

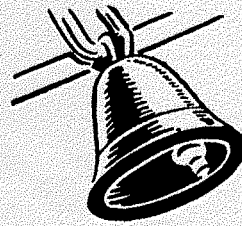
*Toivotamme ystävillemme
ja tuttavillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

*Juhani ja Paula Airaksinen
Pentti Auvinen ja Helena Taattola
Flander Tuomas ja Susanna Boman
Seppo ja Sirkka Heiskanen
Olli Pekka Kersio ja Asta Tirkkonen - Kersio
Valto ja Tuula Kolopainen
Kalerovo ja Taina Huhtinen
Pertti ja Raija Huuromäki
Raimo Häkkinen
Vesa ja Ulla Immonen
Lasse ja Marja Koistinen
Olli ja Irene Lehto
Seppo ja Seija Miettinen
Reino ja Maija Miskala
Arto Mustonen ja Tiina Tiisa
Jarkko ja Arja Toivanen
Antti ja Jaana Nissinen
Berik ja Anni Nissinen
Rauno ja Tarja Nykänen
Jouni Perälä ja Helena Piispa
Kari ja Tuula Puustinen
Raimo ja Pirkko Pääkkönen
Onni, Vieno ja Tiina Ryytäinen
Esa Simanainen ja Raija Laitinen
Timo ja Lea Säämä
Teuvo ja Reetta Voutilainen
Jouko ja Sirpa Voutilainen*

Tuemme tällä yhteisellä ilmoituksella Tuusniemen Joulun julkaisemista.

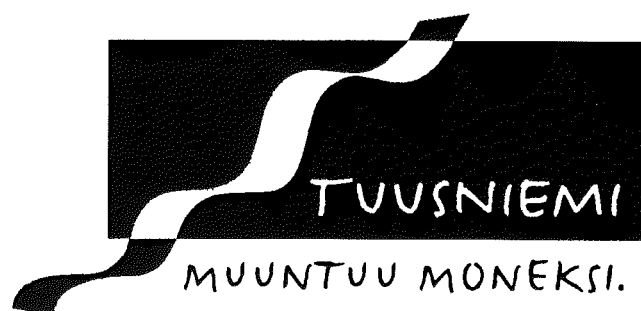
”Leijonaperheet”

Joulutervehdys

*Kaija ja Jouko Korhonen
Maire ja Pekka Antikainen
Tuula ja Aimo Forsman
Irma ja Seppo Hallman
Hilkka ja Lauri Happonen
Aili ja Unto Hirvonen
Aino-Marjatta ja Timo Holopainen
Riitta ja Eero Hämeen-Anttila
Saara ja Tahvo Hämäläinen
Kaisa Hyvärinen
Elina ja Heikki Jahkonen
Irma ja Kaarlo Kekäläinen
Tuulikki Keränen
Anja ja Martti Kähkönen
Kirsi ja Antti Miettinen
Marjatta Pekkonen
Kaija ja Tauno Räsänen
Anja ja Alpo Marku
Liisa ja Erkki Mustonen
Marja-Leena Mäkelä
Tuula ja Teuvo Nissinen
Pirjo ja Jarmo Nuorento
Tuula Patriikka ja Simo Korhonen
Antti Pitkänen
Hilkka Rissanen
Unto Siili
Tuula ja Kalervo Vartiainen
Anna-Liisa Happonen*

*Liisa ja Martti Rissanen
Pirkko ja Markku Airaksinen
Sinikka ja Taisto Kröger
Sisko Räsänen
Helvi ja Reino Hiltunen
Kaarina ja Olavi Hakkarainen
Anne ja Teuvo Keinänen
Eeva Lempinen
Mia ja Timo Rätty
Eira ja Erkki Nupponen
Otto Juutilainen
Vilma ja Marko Kröger
Aira ja Heimo Parviainen
Terttu Kolari ja Martti Tirkkonen
Anja ja Viljo Tikkanen
Ulla-Maija ja Pekka Mustonen
Hilkka ja Erkki Kettunen
Marja-Leena ja Arvo Lempinen
Erja ja Pekka Martikainen
Eeva ja Raimo Savolainen
Eeva ja Erkki Tuunainen
Esko Viljami Miettinen
Pirjo Holopainen
Hilkka ja Teuvo Ronkainen
Ritva ja Esko Taskinen
Riitta Hätinä ja Heikki Korhonen
Helmi ja Reino Kurki*

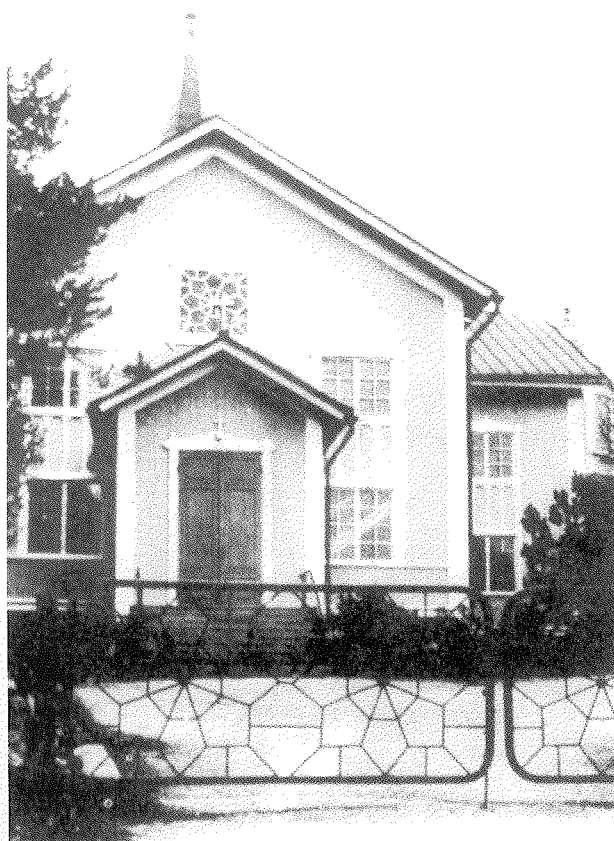

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

Tuusniemen kunta

Puh. (017) 689 041

www.tuusniemi.fi

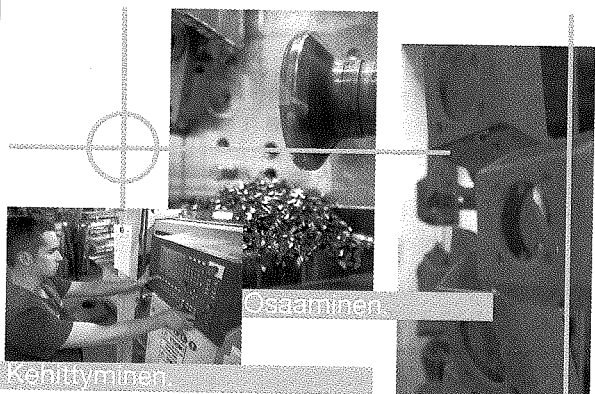
**TUUSNIEMEN SEURAKUNTA
TOIVOTTA**

Joulun iloa

**TERVETULOA TAAS
JOULUKIRKKOON**

osallistumaan yhteiseen
iloomme!

**"MEILLE ON SYNTYNYT
VAPAHTAJA"**

Ratkaisu vaativiin
kotelorakenteisiin.

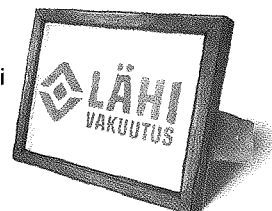

**PAAKKILAN
KONEPAJA OY**

71240 Paakkila
puhelin (017) 664 5511
faksi (017) 664 5530
www.paakkilankonepaja.fi

Savon Lähivakuutus

Paikallinen vakuutuskumppani
p. 020 522 5900

www.lahivakuutus.fi

**Ystävällinen ja
joustava palvelu**

Koulutetut kuljettajat

**Monipuolinen
kuljetuskalusto**

**Paikallinen tilausajon
ammattilainen**

hojo-matkat

www.hojomatkat.fi

email: tilausajot@hojo-matkat.fi

Puh. 050 570 9553, Fax (013) 550 336

**Elämän eri
tilanteissa
Teitä palvelee**

Kukka-, hautaus- ja pitopalvelu

KUKKATUPA

Huoltotie 5, 71200 Tuusniemi. Puh. (017) 661 610.
E-mail: kukka.tupa@elisanet.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta
2010*

- Veneiden, asuntoautojen yms. talvisäilytys
- Kiinteistöhuoltopalvelut

SAWON NOVAS OY

Meijerinranta puh. 045 261 5100

SHELL-HUOLTO-KAHVIO

Aukioloajat: Ma–Pe klo 6.30–20.00

La klo 7.00–20.00

Su klo 9.00–20.00

AUTOTARVIKKEET • HUOLLOT
• KAHVIO • MATKAHUOLTO • ON LINE

TUUSNIEMEN ASEMAHUOLTO OY

Puh. 661 154

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**METSÄKONEURAKOINTI
VOUTILAINEN OY**

- Kaivutyöt
- Talonpohjien kaivut ja täytöt pitkäpuomi- ja minikoneella
- Imetyskentät
- Vanhojen talojen ja ahtaiden paikkojen salaojitukset lyhytperäisellä koneella
- Maansiirtotyöt
- Rantojen ruoppaukset ja massojen siirrot kuorma-autoilla
- Metsäteiden rakentaminen

**Koneyhtymä
Happonen & Holopainen**

040 727 4791, 0400 172 884

TILA-TAKSI 1+8 HENK.

PIIA KOPONEN

• INVAVARUSTUS

0440 379 703

TUUSNIEMI

MEILTÄ SAAT:

- PUUTAVARAA
 - OVET JA IKKUNAT
 - ERISTEET
 - RAKENNUSTARVIKKEET
 - RAKENNUSLEVYIT
 - LATTIAT
 - KATTEET
- TARVITTAESSA KOTIINKULJETUS

www.puukeidas.fi

PUUKEIDAS

Kuopiontie 97 B, Kuusjärvi
puh. 010 820 1340, faksi 010 820 1343

TEBOIL
TUUSNIEMI

*Kiitämme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Nykyaikaista huoltamopalvelua.
Tervetuloa

Puh. (017) 661 005

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

TUUSNIEMEN APTEEKKI

PUHELIN (017) 661228

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

KERAMIKKAPAJA

Savetar

Meijerinranta, puh. 040 590 7917

www.savetar.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**Kuljetusliike
Hannu Tervo Ky**

Matinpellontie 64
71200 TUUSNIEMI

Puh. 0400 651 240
0400 273 204

hannu.tervo@kuljetus.inet.fi

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

**KONEURAKOITSIJA
ESKO HOLOPAINEN**

Puh. (017) 721 710 ja 0400 295 883

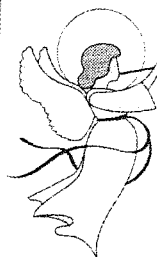
Tuoreus. Laatu. Oikea hinta. Ja lisäksi BONUS

S MARKET

TUUSNIEMI Puhelin 197 150, 197 151

Paikkakunnan edullisin ostopaikka.

Avoinnä ma-pe 8.00-21.00
la 8.00-18.00
(su 12.00-21.00)

*Hyvää Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta!*

MARKET

TUUSNIEMI

Tuusniemi Puh. (017) 661 204
anne.veijalainen@k-market.com

Palvelemme: Ma-Pe 8-21, La 8-18, Su 12-21

MEILTÄ SAAT BONUSTA

AGRI MARKET

**MEILTÄ SAAT
BONUSTA**

TUUSNIEMI

puh. 010 768 3831, fax 010 768 3839

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**KONEKORJAAMO
A. KARTTUNEN**

Luostaritie 2404
0400 421 823

*Hyvää Joulua ja
Parempaa Uutta Vuotta!*

**SAHAUSPALVELU
Timo Järvinen**

Luostaritie 663, 71200 TUUSNIEMI
timo.jarvinen@ppr.inet.fi
P. 0400 498 887

**TUUSNIEMEN
SAIRAANKULJETUS OY**

**Hätäkeskus 112
Autoon 0400 277 300**

HOIDAN KOTIASI

- ❖ Kodin viikko- ja kertasiivoukset
- ❖ Ikkunoiden pesu
- ❖ Kauppa-asioiden hoito ja muu asiointipalvelu
- ❖ Kesällä tilauksesta ja itsepoimien mansikkaa ja vadelmaa Koivikon tilalta

PÄIVI HÄTINEN

Mustinjärventie 139, 71380 Mustinlahti
p. 050 500 4450

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

**metsänhoitoyhdistys
KALLAVESI**

Kuopio. Maaninka. Siilinjärvi. Tuusniemi
www.mhy.fi

**KOIVULAHDEN
MYLLY AY**

**Puh. 0400 379 854
0400 972 048**

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Valkeisen Lohi Oy

Keskitie Tuusniemi
puh. 040 356 9443

Tuusniemen parturi- ja kampaamopalvelut

Parturi-Kampaamo Eeva
Keskitie 25, puh. 044 563 0347

Parturi-Kampaamo Marjaana
Keskitie 3, puh. 040 766 1498

Parturi-Kampaamo Pirjo Miettinen
Keskitie 3, puh. 661 790

Parturi-Kampaamo Pirkko Pääkkönen
Poikkitie 2, puh. 661 051

*Toivotamme asiakkaillemme
Hyvää Joulua ja Onnea vuodelle 2010*

TANEN TAKSI

Puh. 0440 572 280

Heinävesi - Tuusniemi

1 + 8 henkilöä tai
3 pyörätuolia + 5

KUKKA- JA HAUTAUSPALVELU

Kantell

Kukka- ja sidontapalvelu
Hautauspalvelu
Ateria- ja pitopalvelu

Keskitie 17
71200 TUUSNIEMI
Puh. (017) 661 343
www.tuuskukka.com

Rantatie 2
73600 KAAVI
Puh. (017) 662 234
jukka.kantell@pp.inet.fi

Travel Ohtaansalmi

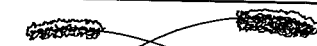
Puh. 0400 674 351

Puutavarakuljetuksia

**Kuljetusliike
T. Laitinen Ky**

Puh. 040 569 2616, (017) 721 731

Hyvää
Joulua!

Onnellista
Uutta
Vuotta!

Loma Jussila

Susijärvi, 71200 Tuusniemi, puh. 0400 177 467
Arja ja Pentti Kekäläinen

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Tuusniemen Sora Oy

Keskitie 30, 71200 Tuusniemi
puh. 0400 374 616

*Hyvää Joulua ja
kiitos kuluneista vuosista*
T:mi KALEVI MIETTINEN

Hyvää Joulua ja Riemullista Uutta Vuotta

**Koilis-Savon
Hammaspalvelu Oy**

Tauno Miettinen

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA
VUOTTA 2010
TOIVOTTAA!

ATV JärviSuomen Safarit Oy

Rauhaa Jouluyöihin ja Hyvää Uutta Vuotta!

LUONTOKOTO

Avarat tilat käyttöönnne

Saunaniementie 363, 71260 Juurikkamäki
www.luontokoti.fi P. 050 544 8683

**PERINTEINEN HIERONTA, VOICE MASSAGE JA
INTIALAINEN PÄÄHIERONTA**

Mirja Poutiainen

• koulutettu hieroja • Voice Massage -terapeutti

Lahjakortteja pukinkonttiin!

Kenttätie 6, 71200 TUUSNIEMI Puh. 040 502 8091

Hyvää Joulua

HIERONTAPALVELU

Heikki Oksman

71200 TUUSNIEMI

Puh. (017)660 007, 050 571 1478

*Tuusniemen
Kuntoutus Ky*

• FYSIOTERAPIA-
PALVELUT
• HIERONNAT
• LYMFATERAPIA
• KUPPAUS
• SOLARIUM

TIEDUSTELUT JA AJANVARAUKSET

TUUSNIEMEN KUNTOUTUS: P. 040 545 5788

ASTA TIRKKONEN-HERSIO: P. 040 535 7544

HOTTI
-TUVAT

Marja & Lasse Koistinen
Kojanlahti
71280 KOSULA

☎ 0400 825 514

• MÖKKILOMAT
• OHJELMAPALVELUT

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

*Levälahti
Karvosen puutarha*

*Rauhallista Joulua
Louhintaliike Vesa Savolainen Oy*

*Hyvää Joulua ja
Rauhallista Uutta Vuotta!*

MINVERA OY

Erolanniementie 66, 71260 Juurikkamäki

Puh. 044 785 6392

RAUHALLISTA JOULUA

KAN ry Tuusniemi

Vanereita ja vanerituotteita

Kaasilansalmentie 299, Pakkasalo, Tuusniemi

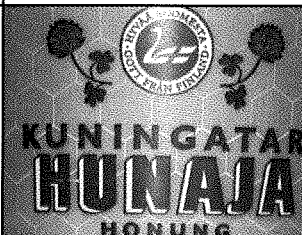
Puh. 050 363 4636

Hyvää ja Rauhallista Joulua sekä Onnellista Uutta Vuotta 2010

LEKASTEEL OY

Salmenkyläntie 45, 71200 Tuusniemi

Puh. 044 283 4697 www.lekasteel.fi

"YKÄLTÄ"

Puh. 050 567 7045

M/S SOFIA

Kiitos ihanasta risteilykesästä
ja HYVÄÄ JOULUA!

Valto ja Tuula Hlopianen

"Navigare necesse est"

Puh. 0400 679 999

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Siivous Tuula Pelkonen

puh. 044 335 6214

Hyvää Joulua ja Kalaberkkuja vuodelle 2010

KALASTUSLUVAT

Kalastusluvut heti käyttöön

www.kalastusluvut.net

Seikkailu Savossa • Professional Adventure

VIITAKKO

Savon parhaat retkikohteet.

Lomakodintie 51, 71210 Tuusjärvi

Puh. (017) 724 503, fax (017) 724 550

info@viitakko.fi, www.viitakko.fi

*Toivotamme
ilmoittajille ja lukijoille
Rauhaisaa Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2010!*

Lapsuusmuisto

*Jotain muistan
lapsuusmaiseman kaukana täältä
äidin äänen
isän naurun
talvisen rauhan
jonka lumi on kahlinnut
ilon
jossain virran kätköissä
lymyää jo kevät*

M-L Lempinen 2009